

ING België
Jaarverslag
2016

Accelerating
thinkforward

ING België nv
Jaarverslag
2016

Inhoudsopgave

Inhoud	2
Inhoudstafel.....	2
Wie we zijn	4
Informatie over de vennootschap op 31 december 2016.....	4
Naam.....	4
Maatschappelijke zetel.....	4
Rechtspersonenregister.....	4
Rechtsvorm, oprichting, bekendmaking.....	4
Duur.....	4
Doel van de vennootschap.....	4
Structuur van het maatschappelijk kapitaal.....	5
Externe functies uitgeoefend door bestuurders en directieleden van de bank.....	5
Toezichts- en bestuursorganen.....	6
Samenstelling van de Raad van Bestuur.....	6
Samenstelling van het Auditcomité.....	6
Samenstelling van de Remuneratiecomité.....	6
Samenstelling van de Risicocomité.....	7
Samenstelling van de Benoemingscomité.....	7
Samenstelling van de Directiecomité.....	7
Erkend commissaris.....	8
Rapport van de Raad van Bestuur	9
Commentaren op de Financiële Staten.....	9
Veranderingen in 2016.....	9
Kerncijfers.....	9
Geconsolideerde balans.....	10
Geconsolideerde resultatenrekening.....	11
Profiel van de vennootschap.....	12
ING in België.....	12
Evolutie personeel.....	12
Risicobeheer.....	12
Evenementen sinds de afsluiting van het boekjaar.....	12
Informatie aangaande bijkantoren.....	12
Onderzoek en ontwikkeling.....	12
Informatie aangaande het gebruik van financiële instrumenten.....	12
Vooruitzichten.....	13
Wettelijke bepalingen samenstelling Auditcomité.....	13
Corporate Governance	14
De regels van de Corporate Governance.....	14
Huidige stand van zaken.....	14
Positie van ING België inzake de Belgische Corporate Governance Code.....	14
Corporate Governance en de Raad van Bestuur.....	15
Samenstelling.....	15
Bevoegdheden.....	15
Statutaire bepalingen inzake de uitoefening van de mandaten.....	15
Leeftijdsgrens.....	15
Beslissingsbevoegdheid.....	15
Bezoldiging.....	16
Specifieke comités.....	16
Corporate Governance en het Directiecomité.....	17
Samenstelling en bevoegdheden.....	17
Taakverdeling en beslissingsbevoegdheid.....	17
Bezoldiging.....	17
Activiteiten.....	17
Corporate Governance en de speciale comités.....	18
Geconsolideerde jaarrekening	19
Geconsolideerde balans.....	19
Geconsolideerde resultatenrekening.....	20
Geconsolideerde niet-gerealiseerde resultaten.....	21
Geconsolideerd kasstromenoverzicht.....	22
Mutatieoverzicht geconsolideerd eigen vermogen.....	23

Inhoud - vervolg

Naleving van IFRS.....	24
Informatie over de vennootschap.....	25
Waarderingsgrondslag voor presentatie.....	26
Veranderingen aan IFRS-EU regelgeving.....	27
Belangrijke veranderingen aan IFRS-EU regelgeving van kracht in 2016.....	27
Belangrijke aankomende veranderingen aan IFRS-EU regelgeving na 2016.....	27
Consolidatie-principes.....	30
Grondslagen voor financiële verslaggeving.....	32
Omrekening van vreemde valuta's.....	32
Opname en niet langer opnemen van financiële instrumenten.....	32
Saldering van financiële activa en passiva.....	32
Terugkoop en terug-verkoop overeenkomsten.....	33
Financiële activa.....	33
Waardevermindering van financiële activa.....	34
Financiële verplichtingen.....	35
Afgeleide producten en afdekkingactiviteiten.....	35
Materiële activa.....	37
Goodwill en immateriële activa.....	37
Voorzieningen.....	38
Personeelsverloning: pensioenverplichtingen.....	38
Winstbelastingen.....	39
Opname van winst.....	39
Beschrijving van het dividendbeleid.....	40
Fiduciaire activiteiten.....	40
Op aandelen gebaseerde betalingen.....	40
Financiële garanties.....	41
Toelichting bij de Geconsolideerde staten.....	42
Activa.....	42
Schulden en Eigen vermogen.....	50
Resultatenrekening.....	58
Aanvullende informatie.....	63
Reële waarde van financiële activa en verplichtingen.....	63
Buitenbalans verplichtingen.....	72
Op aandelen gebaseerde betalingen.....	73
Informatieverschaffing over verbonden ondernemingen.....	74
Gerechtelijke procedures.....	74
Land-per-land rapportering.....	75
Vergoeding van de commissaris.....	76
Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité.....	77
Structuur van de bezoldigingen van de leden van de Raad van Bestuur.....	77
Leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur.....	77
Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité.....	77
Pensioenstelsel van de leden van het Directiecomité.....	77
Andere contractuele bepalingen inzake de bezoldiging van de leden van het Directiecomité.....	78
Risicobeheer.....	79
Kredietrisico.....	79
Liquiditeitsrisico.....	85
Marktrisico.....	87
Operationeel risico.....	90
Beheer van kapitaal.....	92
Objectieven.....	92
Ontwikkelingen.....	92
Beleid.....	92
Processen voor kapitaalbeheer.....	92
Beoordeling van de kapitaalvereisten.....	93
Kapitaalvereisten.....	93
Overige informatieve bij de geconsolideerde jaarrekening.....	95
Verslag van de Commissaris aan de algemene vergadering der aandeelhouders van ING België nv over de Geconsolideerde Jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016.....	95
Bijkomende informatie.....	98
Basel III (Pijler 3 disclosure).....	98
Hefboomratio.....	98
Toereikendheid kapitaal - Kredietrisico en transferrisico.....	99
Toereikendheid kapitaal - Marktrisico.....	115
Toereikendheid kapitaal - Operationeel risico.....	116

Informatie over de vennootschap op 31 december 2016

Naam

In het Nederlands, ING België nv; in het Frans, ING Belgique sa; in het Engels, ING Belgium nv/sa; in het Duits, ING Belgien Ag.

Maatschappelijke zetel

Marnixlaan 24
B-1000 Brussel, België

Rechtspersonenregister

De bank is ingeschreven in het rechtspersonenregister van Brussel onder het ondernemingsnummer 0403 200 393.

Rechtsvorm, oprichting, bekendmaking

ING België nv is een naamloze vennootschap naar Belgisch recht, opgericht op 30 januari 1935 onder de naam Bank van Brussel nv, bij akte verleden voor Meester Pierre De Doncker, notaris te Brussel, bekendgemaakt in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 17 februari 1935 onder het nr. 1459.

De statuten van de bank werden herhaaldelijk gewijzigd en dit de laatste keer op 30 maart 2015, bij akte verleden voor Meester Stijn Joye, geassocieerd notaris te Brussel, bekendgemaakt in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 15 april 2015 onder de nummers 0054382 en 0054383.

ING België nv is een kredietinstelling in de zin van artikel 1 van de wet van 25 april 2014 met betrekking tot het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

Duur

De duur van de vennootschap is onbepaald.

Doel van de vennootschap

Volgens artikel 3 van de statuten heeft de vennootschap tot doel, voor zichzelf of voor rekening van derden, in België of in het buitenland, alle verrichtingen uit te voeren die in de ruimste zin tot het bankbedrijf behoren, onder meer alle verrichtingen in verband met deposito's van contanten en van waarden, gelijk welke kredietverrichtingen, alle financiële, beurs-, wissel-, uitgifteverrichtingen, commissie- en makelaarsverrichtingen.

Zij mag eveneens alle andere activiteiten uitoefenen die aan de kredietinstellingen worden of zullen worden toegelaten in België of in het buitenland zoals onder meer, doch zonder enige beperking, alle makelaars- en verzekeringscommissies, alle financieringshuurovereenkomsten en verhuringen onder het even welke vorm van elk roerend of onroerend goed, alle adviezen en studies voor rekening van derden in het kader van haar activiteiten.

Zij kan door middel van inbreng, overdracht, fusie, intekening, het nemen van een deelname of onder elke andere vorm van investering in effecten of roerende rechten, van financiële tussenkomst of onder elke andere vorm, deelnemen in alle zaken, ondernemingen, samenwerkingen of vennootschappen met een zelfde, analoog, gelijkaardig of samenhangend doel of met een doel dat rechtstreeks of onrechtstreeks bijdraagt tot haar eigen realisatie of ontwikkeling.

Zij mag alle verrichtingen doen van welke aard ook, commerciële, industriële, financiële, roerend of onroerend, die rechtstreeks of onrechtstreeks in verband staan met het doel of de verwezenlijking ervan kunnen bevorderen.

Wie we zijn - vervolg

Structuur van het maatschappelijk kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal van ING België nv bedraagt 2,35 miljard euro. Het is verdeeld in 55.414.550 gewone aandelen zonder vermelding van nominale waarde.

De bank heeft geen andere categorieën van aandelen uitgegeven. Sinds 1 juli 1998 zijn de aandelen van de bank niet meer op de Brusselse beurs genoteerd. Sinds 6 augustus 2004 zijn alle aandelen in het bezit van ING Groep.

Externe functies uitgeoefend door bestuurders en directieleden van de bank

De uitoefening van de externe functies door bestuurders en leden van de Directiecomité van de in België gevestigde instellingen is gereguleerd in de circulaire PPB-2006-13-CPB-CPA uitgegeven door de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen op 13 november 2006.

Elke instelling is verplicht om de details van al deze mandaten bekend te maken op de wijze zoals omschreven in het punt I(4)(e) van de circulaire.

ING België nv heeft beslist om deze informatie openbaar te maken via haar website.

Toeziets- en bestuursorganen

Samenstelling van de Raad van Bestuur ⁽¹⁾

Eric Boyer de la Giroday (2018) Voorzitter van de Raad van Bestuur	Baron Luc Bertrand (2018) Niet-uitvoerend bestuurder Voorzitter van de Raad van Bestuur, Ackermans & van Haaren
Rik Vandenberghe (tot 28 februari 2017) Voorzitter van de bank (Chief Executive Officer) Gedelegeerd bestuurder	Baron Philippe de Buck van Overstraeten (2018) Niet-uitvoerend bestuurder Bestuurder van vennootschappen Lid van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Erik Van Den Eynden (vanaf 1 maart 2017) (2023) Voorzitter van de bank (Chief Executive Officer) Gedelegeerd bestuurder	Graaf Diego du Monceau de Bergendal (2017) Niet-uitvoerend bestuurder Gedelegeerd bestuurder, Rainyve
Michael Jonker (tot 31 oktober 2016) Gedelegeerd bestuurder	Michèle Sioen (tot 30 november 2016) Niet-uitvoerend bestuurder CEO, Sioen Industries nv
Krista Baetens (vanaf 1 oktober 2016) (2017) Gedelegeerd bestuurder	Christian Jourquin (2018) Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Lid van de Koninklijke Academie van België
Colette Dierick (tot 15 juli 2016) Gedelegeerd bestuurder	Paul Mousel (2020) Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Voorzitter, Arendt & Medernach Advocaten
Philippe Wallez (vanaf 15 oktober 2016) (2020) Gedelegeerd bestuurder	Koos Timmermans ⁽²⁾ (2017) Niet-uitvoerend bestuurder Vice-voorzitter Raad van Bestuur, ING Bank NV
Frank Stockx (2019) Gedelegeerd bestuurder	Pinar Abay (vanaf 15 juli 2016) (2017) Niet-uitvoerend bestuurder CEO, ING Bank Turkey
Johan Kestens (2020) Gedelegeerd bestuurder	
Emmanuel Verhoosel (2020) Gedelegeerd bestuurder	
Tanate Phutrakul (2022) Gedelegeerd bestuurder	

⁽¹⁾ Normale einddatum van het mandaat is vermeld bij de naam van elke bestuurder

⁽²⁾ Niet-uitvoerend bestuurder die de enige aandeelhouder vertegenwoordigt

Samenstelling van het Auditcomité

Situatie op 31 december 2016

Voorzitter Diego du Monceau de Bergendal	Leden Philippe de Buck van Overstraeten Christian Jourquin ⁽³⁾
---	---

⁽³⁾ Lid van het Auditcomité, onafhankelijk van het wettelijk bestuursorgaan, in de betekenis van artikel 526ter van de bedrijfscodex en onafhankelijk voor boekhouding en/of audit

Samenstelling van de Remuneratiecomité

Situatie op 31 december 2016

Voorzitter Eric Boyer de Giroday	Leden Paul Mousel Koos Timmermans
---	---

Wie we zijn - vervolg

Samenstelling van de Risicocomité

Situatie op 31 december 2016

Voorzitter	Diego du Monceau de Bergendal	Leden	Philippe de Buck van Overstraeten Christian Jourquin
-------------------	-------------------------------	--------------	---

Samenstelling van de Benoemingscomité

Situatie op 31 december 2016

Voorzitter	Eric Boyer de Giroday	Leden	Paul Mousel Koos Timmermans
-------------------	-----------------------	--------------	--------------------------------

Samenstelling van de Directiecomité

Verantwoordelijkheden op 31 december 2016

Rik Vandenberghe Gedelegeerd bestuurder	Chief Executive Officer (tot 28 februari 2017)
Erik Van Den Eynden Gedelegeerd bestuurder	Chief Executive Officer (vanaf 1 maart 2017)
Tanate Phutrakul Gedelegeerd bestuurder	Chief Financial Officer
Krista Baetens Gedelegeerd bestuurder	Chief Risk Officer
Frank Stockx Gedelegeerd bestuurder	Head of Product Management & Client Services
Emmanuel Verhoosel Gedelegeerd bestuurder	Head of Wholesale Banking
Philippe Wallez Gedelegeerd bestuurder	Head of Retail & Private Banking
Johan Kestens Gedelegeerd bestuurder	Head of Information Technology Services

Wie we zijn - vervolg

Erkend commissaris

KPMG Bedrijfsrevisoren – Réviseurs d'Entreprises burg. CVBA/ SCRL civile
Vertegenwoordigd door **Olivier Macq**, bedrijfsrevisor / vennoot Financial Services

Rapport van de Raad van Bestuur

Brussel
24 maart 2017
Financieel Rapport 2016

Commentaren op de Financiële Staten

Veranderingen in 2016

In maart 2016 werd een deel van de "Financial Markets" activiteit getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Hierdoor werden vanaf dat ogenblik geen "Equity trading" activiteiten meer uitgevoerd in ING België nv.

Kerncijfers

Goede commerciële resultaten in moeilijke marktomstandigheden

- De geconsolideerde winst na belastingen van ING België nv bedroeg **EUR 573 miljoen** ondanks moeilijke omstandigheden;
- Deposito's van klanten bleven **stabiel**;
- Leningen aan klanten stegen met **EUR 9 miljard** (+10%);
- Meer dan **100.000 nieuwe Lion accounts** geopend;
- We verwelkomden **158.000** nieuwe klanten bij ING in België en **42.000 nieuwe klanten** bij Record Bank;
- **Stabiele inkomsten** en **lagere recurrente kosten** ondanks aangroei van de bankheffingen.

Kerncijfers		
	2016	2015
Inkomsten na belastingen	EUR 573 miljoen	EUR 956 miljoen
Deposito's van klanten	EUR 97 miljard	EUR 97 miljard
Leningen aan klanten	EUR 102 miljard	EUR 93 miljard
Tier 1 (Basel III)	14,3%	14,5%
Totaal capital ratio	16,6%	16,9%
Leverage ratio	4,8%	4,7%

Versnelling van Think Forward: from bank to banking

ING België heeft op 3 oktober 2016 haar intentie aangekondigd om een fundamentele transformatie te ondergaan, met de bedoeling om te kunnen evolueren van een traditionele bank naar een bancaire platform aan de top van de digitalisatie en de gepersonaliseerde dienstverlening naar haar klanten toe. ING België heeft de intentie om haar klantervaring te verbeteren door te evolueren naar een geïntegreerd platform van bankdiensten, gebruik makend enerzijds van de Nederlandse omni-kanaal capaciteiten en anderzijds van de rationalisatie van haar kantorennetwerk door de samensmelting van ING en Record bank kantoren. Naast het verbeteren van de klantervaring wil ING België ook de interne silo mentaliteit elimineren en van een zware hiërarchische structuur evolueren naar multidisciplinaire, 'agile', zelfsturende teams om sneller resultaten te boeken tegen een lagere kost.

Door de intenties is de verwachting dat de ING werknemersaantallen zullen verminderen met om en bij de 3.500 VTE voor de periode 2016-2021. Deze aantallen hebben betrekking op de intenties om naar een geïntegreerd platform te gaan, met een aantal resterende functies die zich zullen focussen op de voorziene programma's inzake IT, operaties, Wholesale banking en diverse ondersteunende diensten. De uiteindelijke bedoeling is om verder nieuwe klanten aan te trekken en de portefeuille aan leningen verder uit te breiden (om zo de economie verder te blijven ondersteunen).

Met betrekking tot deze voorziene intenties zijn in december 2016 een herstructureringsvoorziening (voor belastingen) en een voorziening voor vroegtijdige beëindiging van contracten aangelegd van om en bij de EUR 615 miljoen. Deze initiatieven worden geïmplementeerd over de periode 2017-2021 en de schatting van de reorganisatieprovisie is inherent onzeker. Deze herstructureringsvoorziening (voor belastingen) is gebaseerd op de huidige situatie en de inhoud van de sociale onderhandelingen en meer bepaald op de verschillende onderhandelde plannen inclusief vervroegde en vrijwillige vertrekregelingen alsook de resterende verplichte vertrekken om de voorziene fundamentele transformatie te bereiken. Berekening van de provisie is gebeurd op basis van beschikbare HR informatie aangaande salarissen en leeftijden van de populatie en op basis van verschillende assumpties, inclusief actuariële gebaseerd op de onderhandelde plannen en op voorgaande ervaringen die de bank heeft met dergelijke plannen.

De voorziening op balansdatum vertegenwoordigt de beste inschatting van de te verwachten herstructureringsvoorziening en wordt geacht voldoende te zijn om deze kosten te dekken.

Rapport van de Raad van Bestuur - vervolg

Veerkrachtige commerciële resultaten in moeilijke marktomstandigheden

ING België zette, niettegenstaande de vele uitdagingen van 2016, degelijke bedrijfsresultaten neer:

Bankdiensten voor particulieren: stelselmatige verbetering van de dienstverlening aan klanten, inclusief een nieuwe online tool voor beleggingsproducten, een 100% digitale en gemakkelijke verwelkoming van nieuwe klanten en een voortdurende verbetering van de digitale kanalen in zowel mobiel als online bankieren.

Bankdiensten voor professionele klanten en bedrijven: er werden verschillende initiatieven genomen om ING's positie als primaire bank te versterken bij zakelijke klanten, zoals een nieuw onboardingproces ('ING Welcome Team'), een volledig digitale opvolging van het verloop van hun factuurbetalingen ('ING invoice solutions') en de introductie van de 'personal business banker' die elke zakelijke klant zal ondersteunen met specifieke kennis van zijn activiteiten en ambities

Innovatie, met verschillende gerealiseerde projecten zoals FinTech Village (accelerator voor start-ups), Joyn (getrouwheidsplatform) en Payconiq (applicatie voor mobiele betalingen).

Solvabiliteit

Het hierboven vermelde gebeurt terwijl ING België nv een sterke kapitaalbasis behoudt:

- de solvabiliteitsratio blijft zeer solide met een Tier 1-ratio van 14,3% (Basel III-definitie) en een total capital ratio van 16,6%;
- een comfortabele leverage ratio op 4,8%;
- een solide liquiditeitspositie, ondersteund door een goede balans tussen activa en passiva.

Geconsolideerde balans**Activa**

ING België nv - Geconsolideerde activa			
In miljoenen EUR	2016	2015	%
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.009	4.267	+17,39%
Bedragen te ontvangen van banken	9.885	12.669	-21,97%
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	13.176	19.018	-30,72%
Beleggingen	17.949	19.768	-9,20%
Leningen en vorderingen aan klanten	101.633	92.800	+9,52%
Andere activa	2.767	3.467	-20,18%
TOTAAL GECONSOLIDEERDE ACTIVA	150.419	151.989	-1,03%

De totale activa van ING België nv dalen met EUR 1.570 miljoen of 1,03% tot EUR 150,4 miljard.

De "Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening" dalen met 31% tot EUR 13,2 miljard hoofdzakelijk door de transfert van de 'Equity trading' portefeuille naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Ook de "Deelnemingen" dalen met 1,8 miljard door participaties die einde looptijd kwamen alsook door een aantal gerichte verkopen tijdens het boekjaar.

De leningenportefeuille van de bank groeide in 2016 aan met EUR 8,8 miljard. Deze stijging is terug te vinden in verschillende klantensegmenten en producten:

- Hypothecaire leningen aan particuliere klanten stegen met EUR +1,7 miljard;
- Investeringskredieten, voorschotten en roll-overs hoofdzakelijk aan (middel)grote bedrijven stegen met EUR +6,0 miljard;
- Kredieten een (lokale) overheden stegen met EUR +1,0 miljard.

Schulden en eigen vermogen

ING België nv - Geconsolideerde schulden en eigen vermogen			
In miljoenen EUR	2016	2015	%
Deposito's van banken	13.334	10.738	+24,17%
Deposito's van klanten	97.046	96.795	+0,26%
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	16.672	21.570	-22,71%
Andere passiva	13.077	13.093	-0,12%
Eigen vermogen	10.268	9.772	+5,08%
Minderheidsbelangen	21	20	+4,50%
TOTAAL GECONSOLIDEERDE SCHULDEN EN EIGEN VERMOGEN	150.419	151.989	-1,03%

Het aandeelhouderskapitaal bedraagt EUR 10,3 miljard en steeg met om en bij de 5% vergeleken met eind 2015.

Rapport van de Raad van Bestuur - vervolg

De "Financiële verplichtingen aan reële waarde via de resultatenrekening" daalden met 22,7% tot EUR 16,7 miljard hoofdzakelijk door de transfert van de 'Equity trading' portefeuille naar ING Bank NV, FM Branch Brussel.

De deposito's van klanten bleef stabiel in 2016 met in totaal EUR 97 miljard. Gegeven de dalende intresten zag ING België nv haar spaarrekeningen dalen met 3%. Ook de zakelijke deposito's daalden met ongeveer 2 miljard. De kredietstand op zichtrekeningen steeg aan de andere kant, en compenseerde hierdoor de hiervoor aangehaalde dalingen.

Geconsolideerde resultatenrekening

ING België nv - Geconsolideerde resultatenrekening			
In miljoenen EUR	2016	2015	%
Totaal opbrengsten	3.455	3.497	-1,21%
<i>waarvan: netto rentebaten</i>	2.547	2.645	-3,71%
<i>waarvan: commissies en vergoedingen</i>	560	560	+0,08%
<i>waarvan: andere inkomsten</i>	348	293	+18,57%
Totaal kosten	(-) -2.686	-2.157	+24,49%
<i>waarvan: personeelskosten</i>	-1.053	-1.094	-3,81%
<i>waarvan: administratiekosten</i>	-393	-533	-26,39%
<i>waarvan: bankheffingen</i>	-221	-188	+17,68%
<i>waarvan: afschrijvingen</i>	-116	-115	+1,31%
<i>waarvan: voorzieningen en waardeverminderingen</i>	-904	-228	+297,16%
Winst voor belastingen	769	1.340	-42,58%
Belastingen	(-) -196	-384	-48,91%
Winst na belastingen	573	956	-40,04%
<i>Minderheidsbelangen</i>	(-) -1	-6	-77,06%
GECONSOLIDEERDE NETTOWINST	572	950	-39,80%

ING België boekte in 2016 een winst na belastingen van EUR 573 miljoen, gegeven een aantal niet-recurrente inkomsten en kosten. De belangrijkste niet-recurrente resultaten in ING België nv zijn:

- Minder kosten Besparing werkingskosten (115 miljoen)
- Meer inkomsten Winst op verkoop van deelnemingen (30 miljoen)
- Meer kosten Voorziening voor reorganisatie (615 miljoen)

De totale opbrengsten voor 2016 van EUR 3,455 miljard bleven stabiel vergeleken met voorgaande jaren. De netto rentebaten daalden met 3,71% ten opzichte van 2015. Het jaar 2016 was er nog steeds één waarin de marktrentevoeten bleven dalen, waardoor er een verdere daling was van de intrestmarges ondanks hogere volumes.

De administratieve kosten (-26%) alsook de salariskosten (-4%) daalden. Aan de andere kant stegen de bankheffingen tijdens 2016 met meer dan 17% tot EUR 221 miljoen. De voorzieningen en waardeverminderingen bevatten een provisie voor reorganisatie ten belope van EUR 615 miljoen. Dit leidt tot een winst voor belastingen van EUR 769 miljoen (of bijna 43% lager dan vorig jaar).

Uiteindelijk is de daling in belastingen met EUR -188 miljoen (-49%) in lijn met de daling van de winst voor belastingen (-43%). Het effectieve belastingpercentage daalt van 28,6% naar 25,5%.

Profiel van de vennootschap

ING in België

ING Groep is een wereldwijd opererende financiële instelling van Nederlandse origine die bankdiensten aanbiedt via haar werkmaatschappij ING Bank. Meer dan 50.000 medewerkers van ING Bank bieden Retail en Wholesale banking diensten aan klanten in meer dan 40 landen. ING staat op de 7de plaats in de Top 20 van Europese financiële instellingen volgens marktkapitalisatie.

ING België nv/sa is een financiële instelling die haar kernactiviteiten richt op Retail & Private Banking en Wholesale Banking. De bank bedient meer dan 2,5 miljoen klanten in België met een breed scala aan financiële producten via het distributiekanaal van hun keuze. ING België won voor het 4de opeenvolgende jaar de award "Bank of the year 2016 - Belgium" (The Banker magazine). De jury lauwerde ING België voor zijn focus op innovatie in haar streven om de klant een optimale waaier aan producten en diensten aan te bieden.

Record Bank –een dochteronderneming van ING België nv- richt zich op particulieren en kleine ondernemingen (0,8 miljoen klanten). Het biedt basis financiële producten, veilig, eenvoudig en transparant. Belangrijke producten zijn spaarrekeningen, obligaties, hypotheek, consumentenkrediet en beleggingsfondsen. Record heeft een netwerk van onafhankelijke agenten, kredietmakelaars, verkopers ondersteund door online diensten.

ING Luxemburg –eveneens dochteronderneming van ING België nv-is een universele bank met meer dan 120.000 klanten bediend in Retail kantoren en 13.000 klanten in Wholesale banking. Het is een belangrijke uitdager op de markt (gratis online zichtrekeningen, oranje rekening) en een internationaal "Wealth Management" center. Het is ook een belangrijke speler in Wholesale banking (kasfaciliteiten, kredieten, in bewaring nemen van effecten) voor middelgrote tot grote ondernemingen en financiële instellingen.

Evolutie personeel

Tijdens het jaar 2016 is het totale personeelsbestand (in voltijdse equivalenten uitgedrukt) in ING België nv (geconsolideerd) gedaald met 6%, van 10.434 tot 9.843. In januari 2016 werden 142 interne VTE getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel.

Hoewel het totale personeelsbestand daalde in 2016, heeft de bank 334 voltijdse nieuwe medewerkers aangeworven om haar strategische doelstellingen te bereiken.

Risicobeheer

Zie het betreffende hoofdstuk "Informatie bij de Geconsolideerde rekeningen".

Evenementen sinds de afsluiting van het boekjaar

Er zijn geen financiële significante gebeurtenissen sinds het afsluiting van het financiële jaar en het moment van het opstellen van dit verslag.

Informatie aangaande bijkantoren

ING België nv heeft een bijkantoor in Zwitserland: Genève, dat zelf een commerciële vertegenwoordiging heeft in Zurich.

Onderzoek en ontwikkeling

Niet van toepassing.

Informatie aangaande het gebruik van financiële instrumenten

Zie het betreffende hoofdstuk "Informatie bij de Geconsolideerde rekeningen".

Vooruitzichten

ING België nv sluit zich aan bij de positie van de Raad van Bestuur van ING Groep, die er sinds 2004 in bestaat geen vooruitzichten meer te formuleren.

Wettelijke bepalingen samenstelling Auditcomité

In navolging van het artikel 526bis van het Vennootschapswetboek, moet minstens 1 lid van het Auditcomité van ING België nv onafhankelijk bestuurder zijn (volgens de definitie van artikel 526ter).

Deze persoon is dhr Christian Jourquin. Uit zijn curriculum vitae en zijn actieve deelname aan de Raad van Bestuur van ING België nv blijkt duidelijk dat hij over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit beschikt.

De regels van de Corporate Governance

Huidige stand van zaken

In België wordt de materie van deugdelijk bestuur gedeeltelijk geregeld door de wet van 25 april 2014 (hierna: de Bankenwet) en gedeeltelijk door de circulaire PPB-2007-6CPB-CPA van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA) over de prudentiële verwachtingen van de toezichthouder inzake het deugdelijk bestuur van financiële instellingen.

Daarnaast is ook de 'Belgische Corporate Governance Code' sinds 1 januari 2005 van toepassing op alle beursgenoteerde vennootschappen. Overeenkomstig de Angelsaksische 'comply or explain'-aanpak bevat die code aanbevelingen en geen verplichtingen, maar zijn ondernemingen verplicht om afwijkingen met argumenten te staven.

Positie van ING België inzake de Belgische Corporate Governance Code

De aandelen die het maatschappelijk kapitaal van ING België vertegenwoordigen, zijn sinds 1 juli 1998 niet meer op de Brusselse beurs genoteerd. Sinds 2004 zijn ze volledig in het bezit van ING Groep. ING België blijft echter alle activiteiten uitoefenen die toegestaan zijn voor kredietinstellingen die in België gevestigd zijn. Zij blijft met name een openbaar beroep doen op het spaarwezen. De bank is eveneens verantwoordelijk voor het bestuur van haar Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. Daarom blijft de bank voldoen aan de vereisten voor beursgenoteerde vennootschappen inzake communicatie en deugdelijk bestuur.

De Raad van Bestuur heeft op 20 november 2015 het Governance memorandum goedgekeurd evenals het Charter van de Raad van Bestuur, het Directiecomité, het Auditcomité, het Risicocomité, het Remuneratiecomité en het Benoemingscomité.

ING België voldoet momenteel aan de belangrijkste aanbevelingen van de Belgische Corporate Governance Code. De bank wijkt op de volgende punten van de Code af:

1. Het interne governance handvest is voornamelijk gebaseerd op artikel 21 van de Bankenwet en de circulaire PPB-2007-6CPB-CPA van de CBFA over de prudentiële verwachtingen van de toezichthouder inzake het deugdelijk bestuur van financiële instellingen.
2. De mandaten in de Raad van Bestuur blijven allemaal lopen over een vaste periode van zes jaar, ook voor de onafhankelijke bestuurders. De bank is van mening dat het noodzakelijk is over een onafhankelijke derde te beschikken die zich, van op voldoende afstand, een algemeen beeld van de activiteiten kan vormen.
3. De bank acht het tot slot niet wenselijk om informatie over de bezoldiging van haar leidinggevenden te individualiseren. Een analyse van de specificatie van de bezoldiging betaald aan uitvoerende en niet-uitvoerende leden van de Raad van Bestuur, alsook de algemene cijfers over elk van de items in het budget, is beschikbaar in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening".

Corporate Governance en de Raad van Bestuur

Samenstelling

Overeenkomstig artikel 12 van de statuten moet de Raad van Bestuur van ING België minstens zeven leden tellen. Op 24 maart 2017 heeft de Raad van Bestuur in totaal vijftien leden.

Bevoegdheden

De Raad van Bestuur heeft tot hoofdtaak het algemene beleid van de bank vast te leggen en toezicht te houden op het Directiecomité. De Raad benoemt en ontslaat de Voorzitter van de bank en de leden van het Directiecomité, na het Directiecomité te hebben geraadpleegd en de goedkeuring te hebben gekregen van de Nationale Bank van België.

De Raad draagt het dagelijkse bestuur over aan het Directiecomité, ziet toe op de uitoefening van die taak en controleert de gang van zaken. De Raad van Bestuur roept Algemene Vergaderingen bijeen en beslist over de agenda hiervan. Hij stelt de datum voor de uitkering van dividenden vast.

De Raad van Bestuur kan beslissen om tussentijdse dividenden uit te keren voor de lopende periode, afhankelijk van de voorwaarden die door de wetgeving vastgesteld zijn. Hij bepaalt ook het bedrag en de betalingsdatum ervan.

Statutaire bepalingen inzake de uitoefening van de mandaten

De bestuurders worden door de Algemene Vergadering van aandeelhouders benoemd. De algemene vergadering kan hen te allen tijde ontslaan. Krachtens artikel 12 van de statuten eindigen de mandaten van de aftredende bestuurders onmiddellijk na de jaarlijkse Algemene Vergadering. De aftredende bestuurders zijn herbenoembaar, tenzij als gevolg van een herbenoeming van een niet-uitvoerend bestuurder de totale looptijd van zijn mandaat een termijn van 12 jaar zou overschrijden. Deze maximumduur van 12 jaar heeft enkel uitwerking op de niet-uitvoerende bestuurders die vanaf 30 maart 2015 werden benoemd.

De volgorde van aftreding uit mandaten wordt door de Raad zodanig geregeld dat geen enkel mandaat langer dan zes jaar duurt en dat elk jaar ten minste één bestuurder (her)verkozen moet worden.

Zoals vermeld in artikel 14 van de statuten kiest de Raad van Bestuur een voorzitter uit de bestuurders die geen lid zijn van het Directiecomité (niet-uitvoerende bestuurders), na de toezichthouder NBB te hebben geraadpleegd en haar goedkeuring te hebben bekomen.

Leeftijdsgrens

Artikel 12 van de statuten bepaalt dat het mandaat van de bestuurders eindigt na afloop van de gewone Algemene Vergadering van het kalenderjaar dat volgt op dat waarin de betrokkenen de leeftijd van zeventig jaar bereiken.

Op voorstel van de voorzitter van de Raad kan een gewone of een buitengewone Algemene Vergadering het mandaat van een bestuurder die de leeftijdsgrens heeft bereikt eenmaal verlengen of vernieuwen voor een termijn van niet meer dan twee jaar.

Beslissingsbevoegdheid

Deze materie wordt geregeld door artikel 15 van de statuten.

Behoudens gevallen van overmacht ten gevolge van oorlog, sociale onlusten of rampen die het openbare leven aantasten kan de Raad van Bestuur slechts geldig beraadslagen en beslissen als ten minste de meerderheid van de leden aanwezig of vertegenwoordigd is, met dien verstande dat een aanwezige bestuurder niet meer dan twee mandaten bij volmacht mag uitoefenen.

Indien de Raad tijdens een vergadering niet het vereiste aantal aanwezigen haalt, kan hij evenwel op een tweede vergadering, die uiterlijk binnen 15 dagen gehouden wordt, geldig beraadslagen en beslissen over de punten die op de agenda van de voorgaande zitting voorkwamen, ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde leden.

De beslissingen van de Raad worden bij gewone meerderheid van stemmen genomen. Indien een of meer bestuurders zich dienen te onthouden krachtens de artikelen 523 van het Wetboek der Vennootschappen, wordt geldig beslist bij gewone meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden van de Raad die aan de stemming mogen deelnemen. Bij staking van stemmen is de stem van de bestuurder die de vergadering voorziet beslissend.

Bezoldiging

Overeenkomstig artikel 13 van de statuten bepaalt de algemene aandeelhoudersvergadering het bedrag van de bezoldiging betaald aan de leden van de Raad van Bestuur en dit tot een nieuwe beslissing genomen wordt door dergelijke vergadering. Voor meer informatie, zie ook paragraaf "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" (in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening").

Specifieke comités

De Raad van Bestuur heeft vier permanente comités: het Auditcomité, het Risicocomité, het Remuneratiecomité en het Benoemingscomité. Elk comité bestaat uit minstens drie leden van de Raad van bestuur die geen uitvoerend bestuurder zijn en waarvan minstens één lid onafhankelijk is in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Venootschappen.

Risicocomité

Het Riskcomité assisteert en adviseert de Raad van Bestuur bij de monitoring van o.a. het risicoprofiel van de onderneming en ook de structuur en de werking van het interne risicomanagement en risicocontrolesysteem. De risico's van de bank moeten binnen de limieten blijven die zijn vastgelegd in het beleid inzake risicostrategie en risicotolerantie (het "risk appetite framework").

De risicolimieten moeten voor de volgende risicocategorieën gedefinieerd worden: markt-, operationeel-, krediet-, compliance-, strategisch-, reputatie- en liquiditeitsrisico.

Het doel van het risicocomité is om de Raad van Bestuur te adviseren in zaken met betrekking tot de risicostrategie en de risicotolerantie, zowel voor de huidige en toekomstige risico's. De risico's van de bank moeten binnen de risicolimieten blijven. Het Risicocomité vond 4 keer plaats in 2016.

Auditcomité

Het Auditcomité assisteert de Raad van Bestuur bij de monitoring van o.a. het financiële verslaggevingsproces van ING België, het respecteren van de wettelijke en regulatoire vereisten en van de onafhankelijkheid en de prestaties van de interne en externe auditors. De verantwoordelijkheden van het Auditcomité omvatten ING België en haar Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. In de loop van 2016 is het Auditcomité 4 keer samengekomen. Het Comité behandelde de jaarrekening van de bank voor 2015 en de tussentijdse resultaten voor 2016.

Het Comité onderzocht ook de rapporten die door de General bank auditor en de Global Compliance Officer voorbereid werden. Het comité evalueert de leningen die onder bijzonder toezicht staan en de juridische geschillen. Het Auditcomité rapporteert aan de Raad van Bestuur in de eerstvolgende vergadering van de Raad van Bestuur die volgt op de vergadering van het Auditcomité.

Remuneratiecomité

Het Remuneratiecomité adviseert de Raad van Bestuur o.a. over de arbeidsvoorwaarden (inclusief de verloning) van de leden van het Directiecomité en over het beleid en de algemene voorwaarden waarop de arbeidsvoorwaarden voor de leden van het Directiecomité en de senior managers van ING België en haar dochterondernemingen zijn gebaseerd. Het Remuneratiecomité kwam 5 keer samen in 2016.

Benoemingscomité

Het Benoemingscomité adviseert de Raad van Bestuur o.a. over de samenstelling en de werking van de Raad van Bestuur en het Directiecomité. Het Comité stelt ook een beleid vast om de diversiteit in de samenstelling van de Raad van Bestuur te vergroten. Onder diversiteit wordt verstaan: geslacht, leeftijd, culturele achtergrond. Het Benoemingscomité kwam 4 keer samen in 2016.

Corporate Governance en het Directiecomité

Samenstelling en bevoegdheden

Het Directiecomité telt thans zeven leden. Het is bevoegd voor het dagelijks bestuur van de bank volgens de algemene beleidslijnen die de Raad van Bestuur vastlegt. De leden van het Directiecomité dragen de titel van gedelegeerd of uitvoerend bestuurder en de voorzitter de titel van Voorzitter van de bank of Chief Executive Director (CEO).

Taakverdeling en beslissingsbevoegdheid

Elk lid van het Directiecomité is rechtstreeks bevoegd voor een aantal entiteiten van de bank. Die taakverdeling wordt nader toegelicht in het deel 'Bestuurs-, toezichts- en externe auditor organen' in het volgende hoofdstuk. De beslissingen van het Directiecomité blijven evenwel collegiaal: elke beslissing verbindt dus alle leden van het comité.

Op zijn beurt draagt het Directiecomité het bestuur van een gedeelte van de werkzaamheden van de vennootschap over aan een bepaald aantal personen van wie het de titel, de bevoegdheden, de volmachten en de vergoeding vastlegt.

Zoals eerder vermeld worden de activiteiten van het Directiecomité sinds 9 maart 2006 geregeld door een charter, herzien op 20 november 2015.

Bezoldiging

Artikel 13 van de statuten bepaalt dat de Raad van Bestuur, na advies van het Remuneratiecomité en in overeenstemming met het beloningsbeleid van de bank, de bezoldiging van de leden van het Directiecomité vastlegt. Voor meer informatie, zie ook paragraaf "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" (in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening").

Activiteiten

Het Directiecomité vergadert in principe eenmaal per week. Bijkomende vergaderingen worden samengeroepen telkens als een overvloed aan punten of de dringende aard van de dossiers dat vereisen.

Naast specifieke beslissingen met betrekking tot de dagelijkse gang van zaken in de bank bespreekt het Directiecomité eenmaal per jaar, op grond van een gedetailleerd verslag, de realisaties en de vooruitzichten van alle centrale entiteiten van de bank (profit centers en ondersteunende departementen). Hetzelfde geldt voor de voornaamste Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. Elke maand buigt het comité zich over de resultaten van de bank, uitgesplitst per segment. De resultaten worden om de drie maanden grondig bestudeerd.

Het comité bespreekt de periodieke verslagen van de auditeur-generaal.

Samen met de leiding van het departement Kredieten analyseert het comité per 30 juni en 31 december de evolutie van alle kredietdossiers die bijzondere aandacht vergen.

Tot slot buigt het zich regelmatig over kwesties inzake personeelsbeheer.

Corporate Governance en de speciale comités

Diverse speciale comités ressorteren rechtstreeks onder het Directiecomité, o.m. het Assets and Liabilities Management Committee (ALCO BeLux), het Bank Treasury Committee (BTC), het Non Financial Risk Committee BeLux (NFRC), het Credit Risk Comité, het Product Comité, het Financial Market Comité.

Het Directiecomité blijft het enige beslissingsorgaan van de bank.

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans

Activa			
In duizenden EUR	Toelichting	2016	2015
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	1	5.008.639	4.267.049
Leningen en vorderingen aan banken	2	9.885.421	12.668.906
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	3	13.175.766	19.018.491
<i>waarvan: activa voor handelsdoeleinden</i>		8.674.772	14.504.727
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>		4.413.044	4.419.223
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>		87.950	94.541
Beleggingen	4	17.948.820	19.767.926
<i>waarvan: beschikbaar voor verkoop</i>		17.022.923	18.809.053
<i>waarvan: aangehouden tot einde looptijd</i>		925.897	958.873
Leningen en vorderingen aan klanten	5	101.632.669	92.800.051
Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	6	67.431	78.211
Vastgoedbeleggingen	7	48.358	47.812
Materiële vaste activa	8	801.750	900.903
Immateriële vaste activa	9	102.483	149.142
Belastingvorderingen		59.643	87.425
Uitgestelde belastingvorderingen	10	192.419	16.583
Overige activa	11	1.495.319	2.186.578
Activa beschikbaar voor verkoop		0	0
TOTAAL ACTIVA		150.418.720	151.989.077

Schulden			
In duizenden EUR	Toelichting	2016	2015
Deposito's van banken	12	13.333.629	10.741.946
Deposito's van klanten	13	97.046.298	96.791.727
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	14	16.672.317	21.570.497
<i>waarvan: passiva voor handelsdoeleinden</i>		8.808.874	13.129.450
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>		6.074.113	6.069.523
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>		1.789.330	2.371.524
Belastingenschulden		53.467	60.824
Uitgestelde belastingenschulden	15	177.090	241.693
Voorzieningen	16	780.794	145.876
Overige passiva	17	2.787.720	2.619.503
Uitgegeven vastrentende effecten	18	7.743.252	8.502.448
Achtergestelde schulden	18	1.440.429	1.423.471
Passiva beschikbaar voor verkoop		0	0
Direct opvraagbaar aandelenkapitaal	19	94.002	99.027
TOTAAL SCHULDEN		140.128.998	142.197.013

Eigen vermogen			
In duizenden EUR	Toelichting	2016	2015
Eigen vermogen	20	10.268.413	9.771.673
<i>waarvan: kapitaal en uitgiftepremies</i>		2.801.511	2.801.511
<i>waarvan: andere reserves</i>		207.226	292.932
<i>waarvan: overgedragen winst</i>		7.259.676	6.677.230
Minderheidsbelangen		21.309	20.392
TOTAAL EIGEN VERMOGEN		10.289.722	9.792.065
TOTAAL SCHULDEN EN EIGEN VERMOGEN		150.418.720	151.989.077

Geconsolideerde resultatenrekening

Geconsolideerde resultatenrekening			
In duizenden EUR	Toelichting	2016	2015
Intrestopbrengsten		5.720.674	6.621.309
Intrestkosten		-3.173.888	-3.978.549
Netto rentebaten	21	2.546.786	2.642.761
Inkomsten uit beleggingen	22	49.763	18.006
Opbrengsten commissies		839.760	842.715
Kosten commissies		-279.408	-282.817
Netto inkomsten commissies	23	560.351	559.898
Wisselresultaten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	24	4.555	48.960
Netto opbrengsten uit handelsactiviteiten	25	150.204	141.036
Inkomsten uit dividenden		29.230	30.292
Andere opbrengsten	26	114.169	56.770
Totaal opbrengsten		3.455.059	3.497.723
Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen	5	208.584	180.669
Personeelskosten	27	1.052.683	1.094.347
Andere bedrijfskosten	28	1.424.465	882.808
Totaal kosten		2.685.732	2.157.824
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen		769.327	1.339.899
Belastingen	29	195.917	383.507
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		573.410	956.392
WINST OF (-) VERLIES VAN HET BOEKJAAR		573.410	956.392
Netto resultaat (minderheidsbelangen)		1.405	6.125
Netto resultaat (aandeelhouders moedermaatschappij)		572.005	950.266
Dividend per aandeel (in euro)		0	20,68
Totaal bedrag aan uitbetaald dividend (in mio euro)		0	1.146

Geconsolideerde niet-gerealiseerde resultaten

Overzicht van de geconsolideerde niet-gerealiseerde resultaten		
In duizenden EUR	2016	2015
Netto resultaat (voor minderheidsaandeelhouders)	573.410	956.391
Overige niet-gerealiseerde resultaten (excl belasting)	-85.707	-21.047
Items die niet zullen geherkwalificeerd worden naar de resultatenrekening:	-18.235	42.061,00
Herwaardering van de netto toegezegde activa/passiva	-25.067	60.992
Niet-gerealiseerde herwaardering van eigendom in eigen gebruik	-2.748	5.515
Gerelateerde belastingen	9.580	-24.446
Items die in de toekomst kunnen geherkwalificeerd worden naar de resultatenrekening:	-67.472	-63.108
Niet-gerealiseerde herwaardering van investeringen beschikbaar voor verkoop en andere	-55.475	-56.708
Gerealiseerde winsten/verliezen getransfereerd naar de resultatenrekening	-58.719	-14.685
Wijzigingen in de kasstroomindeckingsreserve	29.728	-34.601
Deel van de overige niet-gerealiseerde resultaten van deelnemingen en joint ventures	0	0
Wisselkoersverschillen en diversen	2.423	-2.918
Gerelateerde belastingen	14.571	45.804
TOTAAL NIET-GEREALISEERDE RESULTATEN	487.703	935.344
Niet-gerealiseerde resultaten toegewezen aan:	487.703	935.344
Minderheidsaandeelhouders	1.405	6.125
Aandeelhouders moedermaatschappij	486.298	929.219

Geconsolideerd kasstromenoverzicht

Geconsolideerd kasstromenoverzicht		
In duizenden EUR	2016	2015
Kasstromen uit bedrijfsactiviteiten		
Resultaat voor belastingen	769.327	1.339.899
Aangepast voor:		
Afschrijvingen	116.309	114.224
Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen	208.584	180.669
Overige	730.212	8.236
Betaalde belastingen	-377.283	-364.671
Wijzigingen in:		
Bedragen te ontvangen van banken, niet direct opvraagbaar	741.590	2.272.532
Activa voor handelsdoeleinden	-5.829.955	-5.341.314
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	-6.179	-1.004.585
Andere financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	-6.591	23.153
Leningen en vorderingen aan klanten	8.832.618	1.728.113
Overige activa	-691.259	206.121
Bedragen te betalen aan banken, niet direct opvraagbaar	2.592.946	1.870.325
Deposito's van klanten en andere fondsen	251.048	3.463.089
Passiva voor handelsdoeleinden	-3.710.593	-4.958.110
Andere financiële verplichtingen aan reële waarde via de resultatenrekening	-582.195	-684.345
Overige schulden	168.217	288.762
Netto kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	3.206.796	-857.902
Kasstromen uit investeringsactiviteiten		
Investerings en vorderingen:		
Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	-14.414	-6.241
Participaties beschikbaar voor verkoop	-1.677.231	-680.563
Vastgoedbeleggingen	0	-37
Vaste activa	-40.806	-74.143
Overige participaties	-33.119	-47.921
Desinvesteringen en terugkoop:		
Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	7.950	29.261
Participaties beschikbaar voor verkoop	3.445.517	483.083
Vaste activa	21.468	15.866
Leningen	0	694.945
Overige participaties	1.351	-15
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	1.710.716	414.235
Kasstromen uit financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit vastrentende effecten	505.636	1.552.462
Terugbetalingen van vastrentende effecten	-1.274.200	-962.690
Ontvangsten uit uitgegeven achtergestelde schulden	0	551.015
Terugbetalingen van achtergestelde schulden	197	186
Betaalde dividenden	0	1.145.973
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	-768.367	2.286.946
NETTO KASSTROOM	4.149.145	1.843.279
Geldmiddelen en kasequivalenten		
Geldmiddelen en kasequivalenten op de begindatum van het boekjaar	7.519.436	4.570.176
Effect van wisselkoerswijzing op geldmiddelen en kasequivalenten	0	0
Geldmiddelen en kasequivalenten op de einddatum van het boekjaar	11.668.581	7.519.436
Geldmiddelen en kasequivalenten op de einddatum van het boekjaar		
Schatkist- en andere in aanmerking komende certificaten	874.779	0
Bedragen te ontvangen van / te betalen aan banken	5.785.163	3.252.387
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.008.639	4.267.049
Geldmiddelen en kasequivalenten op de einddatum van het boekjaar	11.668.581	7.519.436

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Mutatieoverzicht geconsolideerd eigen vermogen

Geconsolideerd mutatie-overzicht van het eigen vermogen - 2016								
In duizenden EUR	Aandelen- kapitaal	Uitgifte- premies	Herwaarde- ringsreserve	Overige reserves	Gerese- veerde winst en verlies	Netto resultaat van het jaar	Minderheids- belang	Totaal
Beginbalans	2.350.000	451.511	292.932	0	5.726.965	950.266	20.392	9.792.066
Kapitaalverhoging/vermindering (-)								0
Aankoop / verkoop van eigen aandelen								0
Op aandelen gebaseerde betalingen					10.704			10.704
Netto resultaat overgedracht naar ingehouden winsten					942.652	-950.266		-7.614
Overdracht tussen reserves					7.351		-488	6.863
Overige mutaties								0
Dividend vorig boekjaar								0
Interimdividend huidig boekjaar								0
Netto resultaat van het jaar						572.005	1.405	573.410
Niet-gerealiseerde resultaten (na aftrek van belastingen)								0
Netto beweging van de reserve uit wisselkoerswijzigingen			6.983					6.983
Netto beweging van de indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten			3.314					3.314
Netto beweging van de reserve uit herwaardering van materiële vaste activa			-1.706					-1.706
Netto beweging van de reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa			-97.771					-97.771
Netto beweging in kasstroomindekkingreserve			20.002					20.002
Netto beweging in actuariële winst/verlies op pensioen plan defined benefit			-16.529					-16.529
Aandeel in de winst of verlies van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief worden verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode								0
EINDBALANS	2.350.000	451.511	207.225	0	6.687.673	572.005	21.309	10.289.723
Geconsolideerd mutatie-overzicht van het eigen vermogen - 2015								
In duizenden EUR	Aandelen- kapitaal	Uitgifte- premies	Herwaarde- ringsreserve	Overige reserves	Gerese- veerde winst en verlies	Netto resultaat van het jaar	Minderheids- belang	Totaal
Beginbalans	2.350.000	451.511	313.979	0	5.797.713	1.064.072	18.320	9.995.595
Kapitaalverhoging/vermindering (-)								0
Aankoop / verkoop van eigen aandelen								0
Op aandelen gebaseerde betalingen					8.622			8.622
Netto resultaat overgedracht naar ingehouden winsten					1.064.072	-1.064.072		0
Overdracht tussen reserves					2.530		-4.054	-1.524
Overige mutaties								0
Dividend vorig boekjaar								0
Interimdividend huidig boekjaar					-1.145.973			-1.145.973
Netto resultaat van het jaar						950.266	6.126	956.392
Niet-gerealiseerde resultaten (na aftrek van belastingen)								0
Netto beweging van de reserve uit wisselkoerswijzigingen			106.274					106.274
Netto beweging van de indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten			-107.745					-107.745
Netto beweging van de reserve uit herwaardering van materiële vaste activa			3.622					3.622
Netto beweging van de reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa			-38.960					-38.960
Netto beweging in kasstroomindekkingreserve			-22.677					-22.677
Netto beweging in actuariële winst/verlies op pensioen plan defined benefit			38.439					38.439
Aandeel in de winst of verlies van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief worden verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode								0
EINDBALANS	2.350.000	451.511	292.932	0	5.726.964	950.266	20.392	9.792.065

Naleving van IFRS

ING België nv heeft haar geconsolideerde jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aangenomen door de Europese Unie (EU). In dit document wordt de term 'IFRS' aangewend om te verwijzen naar de International Financial Reporting Standards zoals aangenomen door de EU met inbegrip van de beslissingen die ING België heeft genomen met betrekking tot de keuzemogelijkheden die geboden worden door IFRS zoals aangenomen door de EU en de aanvullende informatieverschaffing die door de Belgische wetgeving wordt vereist.

De opstelling van de geconsolideerde jaarrekening in overeenstemming met IFRS vereist het gebruik van schattingen en veronderstellingen. Deze schattingen en veronderstellingen hebben een invloed op de gerapporteerde bedragen van de activa en passiva en de bedragen van de voorwaardelijke verplichtingen op balansdatum evenals de gerapporteerde inkomsten en uitgaven voor het boekjaar. De werkelijke resultaten kunnen afwijken van deze schattingen.

De gemaakte veronderstellingen zijn het onderwerp van interne controleprocedures en -goedkeuringen en houden rekening met intern en extern onderzoek, statistieken per sector, omgevingsfactoren en trends en reglementaire vereisten.

Informatie over de vennootschap

ING België nv is een internationale financiële instelling die actief is in bankieren, verzekeringen en vermogensbeheer en is een dochtermaatschappij van ING Bank NV. ING België heeft haar commerciële netwerk in twee bedrijfsonderdelen opgesplitst, Retail & Private Banking enerzijds en Wholesale Banking anderzijds, die functionele verantwoording afleggen aan de equivalente bedrijfsonderdelen bij de ING Groep. ING België is een naamloze vennootschap die 10.434 mensen tewerkstelt. Het adres van de maatschappelijke zetel is: Marnixlaan 24, 1000 Brussel.

Deze geconsolideerde rekeningen werden voor publicatie vrijgegeven door de Raad van Bestuur op 24 maart 2017. Tenzij anders aangegeven worden de bedragen in de toelichtingen bij de rekeningen uitgedrukt in duizenden euro.

Waarderingsgrondslag voor presentatie

Voorafgaande opmerking: Het formaat en de lay-out van het jaarverslag 2016 van ING België nv werd aangepast naar het formaat en de lay-out van het jaarverslag van ING Groep NV en ING Bank NV, om op die manier de vergelijkbaarheid met de financiële staten van de moedermaatschappij te vergoten.

De voornaamste waarderingsgrondslagen die bij het opmaken van de financiële staten werden gehanteerd zijn de reële waarde en afgeschreven kostprijs.

De **reële waarde van financiële activa en passiva** wordt bepaald aan de hand van genoteerde marktprijzen. De marktprijzen worden verkregen van handelaren, effectenmakelaars en onafhankelijke beurshandelaren. In het algemeen worden de posities gewaardeerd aan de hand van de biedkoers voor een haussepositie en de laatkoers voor een baissepositie. In sommige gevallen waarin de posities gewaardeerd worden aan middenkoers, wordt een aanpassing van de reële waarde berekend.

Daarnaast kunnen bijkomende aanpassingen van de reële waarde noodzakelijk zijn voor liquiditeitsaspecten of achterhaalde gegevens omdat transacties in een financieel instrument occasioneel plaatsvinden.

Voor bepaalde financiële activa en passiva, waaronder afgeleide instrumenten die "over the counter" (OTC) worden verhandeld, zijn er geen genoteerde marktprijzen beschikbaar. Voor deze financiële activa en passiva wordt de reële waarde bepaald aan de hand van waarderingstechnieken. Deze waarderingstechnieken houden onder andere rekening met contractuele prijzen en marktprijzen, correlaties, de tijdswaarde van het geld, kredietrisico, factoren in verband met de volatiliteit van de rente curve en/of voorafbetaling percentages van de onderliggende posities. Alle gehanteerde waarderingstechnieken zijn goedgekeurd door de betrokken interne autoriteiten. Bovendien worden de marktgegevens die gebruikt worden bij deze waarderingstechnieken dagelijks gevalideerd. Meer informatie kan men vinden onder het hoofdstuk "Reële waarde van financiële activa en verplichtingen".

Modellen zijn subjectief van aard en het vaststellen van de reële waarde van de financiële activa en passiva vergt een aanzienlijk oordeelsvermogen. Modellen omvatten verschillende veronderstellingen betreffende de onderliggende prijs, rentecurve, correlaties en tal van andere factoren. Het gebruik van de verschillende waarderingstechnieken en veronderstellingen zou kunnen leiden tot aanzienlijk verschillende ramingen van de reële waarde.

Prijzen worden getest om te beoordelen of het waarderingsproces geleid heeft tot een gepaste reële waarde van de positie en tot een gepaste weergave van deze waarderingsresultaten in de resultatenrekening. Prijzen worden getest om de potentiële risico's van economische verliezen te wijten aan wezenlijk onjuiste of foutief gebruikte modellen zo klein mogelijk te maken, wat zowel geldt voor posities die op de beurs worden verhandeld als voor OTC-posities.

Het verschil tussen de transactieprijs en de prijs door toepassing van het model, de 'winst van de eerste dag', wordt geboekt in de resultatenrekening van de bank. Op het moment dat de bank een intern ontwikkeld model en/of data gebruikt die afgeleid zijn van observeerbare marktprijzen, wordt een aanpassing in de waardering toegepast in functie van het 'model risico'. Deze aanpassing houdt rekening met de verschillende aspecten van de modellen/data en de ermee samenhangende onzekerheid.

De algemene regels om de aanpassing voor modelrisico te berekenen houden rekening met:

- de interne classificatie van het model in functie van zijn complexiteit;
- de opgedane ervaring bij het toepassen van het model;
- de resterende looptijd van de operatie.

De berekening wordt per transactie uitgevoerd. De eerste twee factoren worden regelmatig door Risk Management nagezien. Een specifieke aanpassing wordt eveneens toegepast voor het correlatierisico. Deze aanpassing wordt berekend in functie van de sensibiliteitsindicator van de betreffende risicofactor.

De waardering wordt ook aangepast voor het kredietrisico. Deze aanpassing wordt berekend door MRM, en houdt rekening met het modelrisico. De Credit Valuation Adjustment (CVA) en Debit Valuation Adjustment (DVA – eigen risico van wanbetaling van ING) worden in rekening gebracht om de reële waarde te bepalen.

De **afgeschreven kostprijs van een financieel actief of een financiële verplichting** is het bedrag waarvoor het financieel actief of de financiële verplichting bij eerste opname in de balans wordt opgenomen, verminderd met de som van de aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de cumulatieve afschrijving via de effectieve-rentemethode, van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens waardeverminderingen of oninbaarheid.

ING België rapporteert sinds 2013 volgens de methode van de 'dirty price'. Dit betekent dat er sinds die datum gelopen intresten worden opgenomen met financiële instrumenten en niet afzonderlijk.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van het continuïteitsbeginsel.

Veranderingen aan IFRS-EU regelgeving

Nieuwe en gewijzigde IFRS-EU standaarden werden overgenomen door ING België. De implementatie van deze wijzigingen hadden geen materiële impact op de geconsolideerde rekeningen van ING België.

Belangrijke veranderingen aan IFRS-EU regelgeving van kracht in 2016

In 2016, zijn een aantal IFRS wijzigingen van kracht geworden. ING Groep heeft deze standaarden en wijzigingen, die van kracht zijn voor boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016, nu voor de eerste keer toegepast. De implementatie van deze wijzigingen heeft geen materieel effect gehad op de geconsolideerde financiële positie, het netto resultaat, de niet-gerealiseerde resultaten en verwante toelichtingen van ING Groep.

ING Groep heeft geen andere gepubliceerde maar nog niet van kracht zijnde standaard, interpretatie of wijziging vervroegd toegepast.

Belangrijke aankomende veranderingen aan IFRS-EU regelgeving na 2016

Op 1 januari 2017 worden een aantal IFRS wijzigingen van kracht zodra ze door de EU zijn goedgekeurd. De implementatie van deze wijzigingen zal geen significante impact hebben op de resultaten en financiële positie van ING België.

De lijst van de komende IFRS veranderingen die van toepassing zijn voor ING België:

- Aanpassing van IAS 12 'Winstbelastingen': Erkenning van uitgestelde belastingvorderingen op niet gerealiseerde verliezen [nog niet door de EU goedgekeurd, 8 februari 2017];
- Wijzigingen in IAS 7 'kasstroomoverzicht: 'rapporteringsinitiatief' [nog niet goedgekeurd door de EU op 8 februari 2017]
- Jaarlijkse verbeteringscyclus 2014 - 2016 [nog niet goedgekeurd door de EU op 8 februari 2017]

IFRS 9 'Financiële instrumenten'

IFRS 9 'Financiële instrumenten' werd uitgegeven door de IASB in juli 2014 en goedgekeurd door de EU in november 2016. IFRS 9 vervangt IAS 39 'Financiële instrumenten: classificatie en waardering' en bevat de voorschriften voor de classificatie en waardering van financiële activa en passiva, de waardevermindering van financiële activa en hedge accounting. De nieuwe voorschriften treden in werking met ingang van 1 januari 2018. ING België heeft besloten om de voorschriften voor classificatie, meting en waardevermindering met terugwerkende kracht toe te passen door de beginbalans en beginstand van het eigen vermogen per 1 januari 2018 aan te passen zonder aanpassing van vergelijkende perioden. ING heeft ook gekozen om niet vervroegd gebruik te maken van de door IFRS9 ingevoerde wijzigingen voor financiële verplichtingen waar bewegingen in de eigen creditspreads voor de financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening gepresenteerd zullen worden in de niet-gerealiseerde resultaten.

IFRS 9 Program governance en status

De governance van het IFRS 9-programma werd opgezet op basis van de drie pijlers van de IFRS 9 standaard: classificatie en waardering, waardeverminderingen en hedge accounting. Deze centrale werkstromen bestaan uit experts van Finance, Risk, Bank Treasury, Operations en de business. De IFRS 9 Technical Board, bestaande uit de verantwoordelijken van verschillende Finance en Risk-functies, ondersteunt de IFRS 9 Stuurgroep door het nazien van de IFRS 9 interpretaties en van de centrale toelichtingen en instructies zoals opgemaakt door de centrale werkstromen. De externe accountant van ING Groep is een waarnemer in de IFRS 9 Technical Board met het oog op het verzekeren van een vroege communicatie van de ING-aanpak en beslissingen. De IFRS 9 Stuurgroep is het ultieme besluitvormingsorgaan en bestaat uit senior managers van Group Finance, Finance Operations, Retail Banking, Credit & Trading Risk, Risk Operations, Bank Treasury, Balans Risk Management en Wholesale Banking Lending Services. Daarnaast is binnen ING een internationaal IFRS 9 netwerk opgericht om alle landen te verbinden met het centrale team en een consistente implementatie te verzekeren. Het Directiecomité en het Audit Committee worden periodiek up-to-date gehouden over IFRS 9.

Om de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen de banken te verhogen, heeft de Enhanced Disclosure Task Force (EDTF) in november 2015 een rapport gepubliceerd over de aanbevolen toelichtingen op IFRS 9 die de markt kunnen helpen om de komende veranderingen als gevolg van het gebruik van de verwachte kredietverlies benadering (Expected Credit Loss - ECL) te helpen begrijpen. Gezien IFRS 9 van kracht is op 1 januari 2018, heeft de EDTF toelichtingen aanbevolen voor de perioden voorafgaand aan de 2018 jaarrekening gericht op het bevorderen van de samenhang en de vergelijkbaarheid tussen internationaal actieve banken.

Er is een toenemende focus geweest op IFRS 9 door de interne en externe accountants, samen met externe partijen, zoals de Europese Bank Autoriteit (EBA) en de Europese Centrale Bank (ECB), zoals zichtbaar via hun enquêtes, vragenlijsten, thematische reviews en impact assessments.

In 2016, is het IFRS 9-programma van ING Groep zich blijven richten op de verduidelijking van bepaalde domeinen van de IFRS 9 die een oordeel vereisten. Op basis van interpretaties en discussies van het centrale team met de business werden beslissingen genomen inzake proces, systeem, gegevens en governance. Het IFRS 9-programma wordt geïmplementeerd over de verschillende functies, bedrijfsactiviteiten en landen heen. De Group Accounting Manual wordt momenteel ook aangepast om gealigneerd te zijn met de wijzigingen die IFRS 9 zal brengen. In 2017 zullen parallel runs worden uitgevoerd om te verzekeren dat alles klaar is voor de toepassing van IFRS 9 op 1 januari 2018.

Classificatie en waardering

IFRS 9 is opgebouwd op een éénduidige classificatie en waarderingsbenadering voor financiële activa die gebaseerd is op het business model waarin ze worden beheerd en op hun cash flow eigenschappen. Financiële activa worden daarom in hun geheel geclassificeerd in plaats van onderworpen te zijn aan ingewikkelde afsplitsingsregels.

Twee criteria worden gebruikt om te bepalen hoe de financiële activa dienen te worden geclassificeerd en gewaardeerd:

1. Het Business Model assessment wordt uitgevoerd om te bepalen hoe een portefeuille van financiële instrumenten als geheel wordt beheerd met het oog op de classificatie als Hold to Collect, Hold to Collect & Sell of een Ander Business Model en
2. Contractuele kasstroom eigenschappen van financiële instrumenten aangehouden in elk business model worden geanalyseerd om na te gaan of ze uitsluitend bestaan uit de betaling van de hoofdsom en rente (Solely Payments of Principal and Interest - SPPI) om zo te bepalen of de waardering zal gebeuren op geamortiseerde kostprijs, reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten (Fair Value through Other Comprehensive Income - FVOCI) of reële waarde via winst- en verliesrekening (Fair Value through Profit and Loss - FVPL).

In 2016, finaliseerde het centrale team een Business Model Blueprint gebaseerd op de structuur van de organisatie en alle entiteiten binnen de Groep en door middel van gesprekken met verschillende vertegenwoordigers van business, finance en risk functies. Het centrale team identificeerde en documenteerde de Business Model templates die later door lokale projectteams aangepast werden om aan te sluiten met de lokale organisatie evenals de lokale business structuur en productaanbod.

Daarnaast rondde het centrale team ook een benadering af voor het uitvoeren van de SPPI-test en voert ze momenteel een gedetailleerde analyse uit van de cash flow eigenschappen van onze financiële activa om te detecteren of ze voldoen aan de SPPI criteria. De SPPI test wordt uitgevoerd op groepen van activa met vergelijkbare eigenschappen wat resulteert in een homogene samenstelling. Wanneer testen worden uitgevoerd op lokaal niveau, zijn deze lokale teams getraind en ondersteund door het centrale team om ervoor te zorgen dat IFRS 9 op een consequente wijze wordt begrepen en geïmplementeerd binnen de Groep.

In 2017 zal de focus liggen op het finaliseren van de SPPI testen en het formaliseren van de governance om de door IFRS 9 gebrachte veranderingen vast te ankeren in de dagelijkse gang van zaken en de financiële rapportage cycli en zo een blijvende naleving te verzekeren. ING Groep zal ook de boekhoudkundige beleidskeuzes afwerken rond het gebruik van de FVOCI presentatie voor aandelenbeleggingen en de waardering aan FVPL. Verder is er een toegenomen belang op de impact van IFRS 9 op de prudentiële ratio's, en meer in het bijzonder de kapitaalratio's. Terwijl de classificatie en waardering van het grootste gedeelte van de portefeuille van de Groep hetzelfde resultaat zal geven als onder IAS 39, zijn er een aantal sub-portefeuilles, waarvoor wijzigingen zullen optreden. De classificatie en waardering van financiële verplichtingen blijft in wezen hetzelfde als onder IAS 39.

Waardevermindering

De erkenning en waardering van een waardevermindering is bedoeld om meer vooruitziend te zijn, op basis van een verwacht kredietverlies (Expected Credit Loss - ECL) model, dan IAS 39, dat een gelopen verlies model hanteert. De ECL schattingen dienen objectief en kansgewogen te zijn en omvatten gefundeerde informatie over gebeurtenissen in het verleden, huidige omstandigheden en verwachtingen van toekomstige economische omstandigheden. De ECL moet meerdere macro-economische scenario's weerspiegelen en rekening houden met de tijdswaarde van geld. Het ECL model geldt voor op de balans erkende financiële activa geboekt tegen geamortiseerde kostprijs en FVOCI zoals leningen, obligaties en handelsvorderingen en voor buitenbalansposten, zoals lease debiteuren, en bepaalde kredietverplichtingen, financiële garanties en doorlopende kredietfaciliteiten.

Drie fasen benadering

ING Groep zal de IFRS 9 drie fasen benadering toepassen om de verwachte kredietverliezen te meten:

Fase 1: 12 maanden ECL – goed presterend

Financiële instrumenten die geen aanzienlijke toename van het kredietrisico gekend hebben sinds de eerste opname, vereisen, bij de eerste opname, een voorziening voor verwachte kredietverliezen van gebeurtenissen met kans op wanbetaling die zich binnen de komende 12 maanden voordoen ('12 maand ECL).

Fase 2: Levenslange ECL – niet goed presterend

In het geval van een aanzienlijke toename van het kredietrisico sinds de eerste opname, is een voorziening voor verwachte kredietverliezen vereist gelinkt aan alle mogelijke gebeurtenissen van in gebreke blijven over de verwachte levensduur van het financiële instrument ('Levenslange ECL' of 'Lifetime ECL').

Fase 3: Levenslange ECL – niet presterend

Financiële instrumenten worden in Fase 3 ondergebracht zodra ze impaired zijn en vereisen een Levenslange ECL voorziening.

Kernbegrippen

ING Groep wil de definitie van impaired krediet onder IFRS 9 aligneren met de definitie van defaulted voor prudentiële doeleinden. ING Groep beschouwt een financieel actief als krediet-impaired wanneer één of meer gebeurtenissen die een nadelige invloed hebben op de verwachte toekomstige kasstromen van dat financieel actief zich hebben voorgedaan. De ING Group definitie van wijziging die niet resulteert in een reden tot buitenbalansstelling verwijst naar alle niet-significante wijzigingen in de contractuele voorwaarden die invloed hebben op de (timing van) de contractuele kasstromen van dat financieel actief. In het geval de wijziging leidt tot een aanzienlijke wijziging van de contractuele voorwaarden, wordt het actief verwijderd van de balans.

ING Groep heeft een kader gecreëerd om te bepalen wanneer een actief een aanzienlijke toename van het kredietrisico kent. Elk actief zal op de balansdatum beoordeeld worden op triggers voor aanzienlijke verslechtering. ING Groep is van plan om een aanzienlijke toename van het kredietrisico te beoordelen met behulp van een wijziging in de kans op wanbetaling over de levensduur van het actief, status van tegemoetkomingen, watch list-status, behorende afdeling, achterstallige schulden en laattijdige betalingen van meer dan 30 dagen na vervaldatum. De fase-toewijzing zal ingebouwd worden in de centrale kredietrisicosystemen. In 2017 zullen stabiliteitsanalyses op de triggers worden uitgevoerd.

Waardering

De berekening van de ECL zal worden gebaseerd op de verwachte verlies modellen van ING Groep (PD, LGD, EAD) die reeds worden gebruikt voor het wettelijk vereiste kapitaal, economisch kapitaal en collectieve voorzieningen in het huidige IAS 39 kader. Het IFRS 9 ECL model bouwt verder op bestaande IRB modellen, verwijdert het ingebouwde prudentieel conservatisme (zoals PD benedengrenzen) en vult ze aan met toekomstgerichte punt in de tijd informatie gebaseerd op macro-economische indicatoren, zoals de werkloosheidsvoet en de groei van het BNP. De verwachte verliesparameters zullen bepaald worden door het gebruik van historische statistische relaties en macro-economische voorspellingen. Voor de portefeuilles buiten de IRB benadering, zal het bestaande kader voor kredietvoorzieningen gebruikt worden om de parameters te bepalen die het kredietrisico meten. De levenslange risico-evaluatie zal worden gebaseerd op historische waarnemingen. De data series zullen korter zijn in vergelijking met deze voor de activa onder de IRB benadering. Om de ECL te meten, past ING Groep een PD x EAD x LGD benadering toe. Voor fase 2 activa wordt een levenslange horizon op de onderliggende parameters genomen. Het levenslange verwachte verlies (Lifetime Expected Loss - LEL) is de verdisconteerde som van de stukjes levenslange verliezen die gelinkt zijn aan de gebeurtenissen van wanbetaling in elk tijdvenster van 12 maanden. Voor fase 3 is de PD gelijk aan 100% en vertegenwoordigen de LGD en EAD een levenslang beeld van de kenmerken van de faciliteiten die in gebreke zijn. De ECL wordt berekend in de centrale kredietrisicosystemen om consistentie te waarborgen.

In 2016 werd aangepaste data verzameld van alle bronsystemen over de hele wereld en is er vooruitgang geboekt bij de centrale implementatie van de IFRS 9 concepten in het centrale kredietrisicosysteem. Bovendien worden de activaportefeuilles van ING Groep opgesplitst in een aantal sub-portefeuilles op basis van het type van activa en jurisdictie (bijvoorbeeld hypotheek in Nederland) om ECL nauwkeuriger te meten. Voor IFRS 9 doeleinden worden een aantal portefeuilles gegroepeerd. De modellen voor de eerste portefeuilles worden momenteel gevalideerd door een onafhankelijke partij.

Impact

Op basis van het IFRS 9 ECL model wordt een meer volatiele last aan waardeverminderingen verwacht voortvloeiend uit de macro-economische voorspellingen. Financiële activa met een hoog risico en lange looptijd profiel worden verwacht het meest geïmpacteerd te zijn. Alle financiële activa waarop het ECL model van toepassing is, zullen geëvalueerd worden voor ten minste 12 maanden ECL (hoewel grotendeels gecompenseerd door de huidige IBNR onder IAS 39). IFRS 9 vereist de berekening van een levenslange ECL voor die activa met een aanzienlijke toename van het kredietrisico sinds de eerste opname, maar die niet krediet impaired zijn op de balansdatum (dit is fase 2). Deze categorie bestond niet onder IAS 39. De combinatie van deze factoren zal waarschijnlijk resulteren in een toename van het totale niveau van de voorzieningen voor waardeverminderingen. ING Groep verwacht dat het negatieve effect dat dit op het eigen vermogen zou kunnen hebben gedeeltelijk kan worden gecompenseerd door het vrijkomen van verwachte verlies elementen die momenteel opgenomen zijn in de berekening van het reglementair kapitaal (dit is de regulatory shortfall).

Hedge Accounting

De IFRS 9 hedge accounting vereisten zijn gericht op het vereenvoudigen van de algemene hedge accounting vereisten. Verder is het ook de bedoeling van IFRS 9 om hedge accounting dichter te laten aansluiten met het risicobeheer. Alle micro hedge accounting strategieën net als de macro cash flow hedge accounting vallen in het toepassingsgebied van IFRS 9. Macro fair value hedging valt niet onder het toepassingsgebied van IFRS 9. ING Groep voerde een technische analyse uit over de impact van de nieuwe hedge accounting vereisten. Op basis van de uitkomst van deze technische analyse heeft ING Groep beslist om de EU 'carve out' versie van IAS 39 verder te blijven gebruiken voor hedge accounting. ING Groep zal de herziene hedge accounting rapportage, zoals vereist door IFRS 7 'Financiële instrumenten: rapportage', implementeren vanaf 1 januari 2018.

IFRS 15 'Inkomsten uit contracten met klanten'

IFRS 15 'Inkomsten uit contracten met klanten' is van kracht voor boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2018 en is door de EU goedgekeurd. IFRS 15 introduceert een 5-stappenplan voor de opname van opbrengsten naarmate aan de overeengekomen prestatie-verplichtingen is voldaan. Overeengekomen prestatie-verplichtingen zijn individuele beloften aan de klanten gemaakt die baten opleveren vanuit het standpunt van de klant. Opbrengsten dienen te worden opgenomen ofwel op een gegeven tijdstip of gespreid over een periode, afhankelijk van de dienst die aan de klant wordt geleverd. De standaard kan met terugwerkende kracht worden toegepast, hoewel een verlichting voor de overgang beschikbaar is. De provisie-inkomsten zijn een belangrijke bron van inkomsten die opgenomen zijn in het toepassingsgebied van IFRS 15. Er wordt geen boekhoudkundige wijziging verwacht voor het 'straight-forward' type van transactiegebonden vergoedingen. Vergoedingen die gelinkt zijn aan het effectieve rendement van de lening en gerapporteerd worden als rentebaten of vergoedingen voor een bankgarantie vallen niet in het toepassingsgebied van IFRS 15.

IFRS 16 Leaseovereenkomsten

In januari 2016 publiceerde de IASB IFRS 16 Leaseovereenkomsten de nieuwe boekhoudnorm voor leasing. De nieuwe standaard is van kracht voor boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2019 en vervangt IAS 17 "Leaseovereenkomsten" en IFRIC 4 "Vaststelling of een overeenkomst een leaseovereenkomst bevat". IFRS 16 is nog niet goedgekeurd door de EU. De nieuwe standaard verwijdert in de boekhouding voor de huurder het onderscheid tussen operationele en financiële lease, wat tot gevolg heeft dat alle leaseovereenkomsten behandeld worden als financiële leasing. Alle leasecontracten zullen worden opgenomen op de balans, met optionele uitzonderingen voor de korte termijn huurcontracten met een huurperiode van minder dan 12 maanden en voor de verhuring van lage-waarde activa (bijvoorbeeld mobiele telefoons of laptops). Een huurder dient een recht- van-gebruik als actief op te nemen wat zijn recht op gebruik van het onderliggend geleasede actief vertegenwoordigt en een lease passief dat zijn verplichting tot het nakomen van leasebetalingen vertegenwoordigt. De belangrijkste reden voor deze verandering is dat deze aanpak zal resulteren in een meer vergelijkbare voorstelling van de activa en passiva van een huurder ten opzichte van andere bedrijven en samen met uitgebreide toelichtingen, een grotere transparantie zal bieden van de financial leverage en kapitaalsgebruik van de huurder. De standaard staat een huurder toe om te kiezen voor ofwel een volledige retrospectieve of een gewijzigde retrospectieve transitieaanpak. Verder biedt de standaard een aantal praktische opties en vrijstellingen om de transitiekosten te beperken. De boekhouding voor de verhuurder blijft nagenoeg ongewijzigd. ING zal de standaard toepassen op de datum dat hij in voege treedt en beoordeelt momenteel de impact van deze standaard.

Consolidatie-principes

Dochterondernemingen

Dochterondernemingen zijn alle entiteiten (met inbegrip van entiteiten met een bijzondere doelstelling) waarover ING België de macht heeft om het financiële en operationele beleid te sturen, wat doorgaans samengaat met een aandeelhouderschap van meer dan 50% van de stemrechten. Het bestaan en effect van potentiële stemrechten die actueel uitoefenbaar of converteerbaar zijn worden in overweging genomen bij de beoordeling of ING België controle uitoefent over een andere entiteit. De dochterondernemingen worden volledig geconsolideerd vanaf de datum waarop ING België controle uitoefent. Ze worden niet meer geconsolideerd vanaf de datum waarop de controle beëindigd wordt.

ING België heeft ook aandeelhouderschap met meer dan 50% van de stemrechten in vennootschappen die niet volledig geconsolideerd worden. Op basis van IFRS 10 oefent de bank effectief controle uit op deze entiteiten maar gegeven de lage materialiteit voor de bank, worden deze entiteiten niet geconsolideerd. Deze worden beschouwd als investeringen. Details kunnen teruggevonden worden in Toelichting 6.

Voor wat betreft volledig geconsolideerde dochterondernemingen verzekert de bank, binnen de grenzen van het deelnemingspercentage in het gecontroleerde vermogen en met uitsluiting van het politieke risico, dat deze in staat zijn om hun verplichtingen na te komen.

De door ING België verworven dochterondernemingen worden gewaardeerd volgens de aankooprij-methode. De boekhoudkundige waarde van de verworven entiteit wordt gewaardeerd als de reële waarde van de gegeven activa, de uitgegeven eigen vermogensinstrumenten en de opgelopen of overgenomen verplichtingen op de overnamedatum. De verworven identificeerbare activa en de overgenomen verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen in een bedrijfscombinatie worden voor het eerst opgenomen op basis van hun reële waarde op de overnamedatum, ongeacht de mate waarin minderheidsbelangen worden aangehouden. Het surplus van de aankooprij ten opzichte van de reële waarde van het aandeel van de bank in de verworven identificeerbare netto activa wordt geboekt als goodwill. Indien de overnameprijs lager is dan de reële waarde van het aandeel van de bank in de netto activa van de verworven dochteronderneming wordt het verschil onmiddellijk opgenomen in de resultatenrekening. De negatieve goodwill wordt enkel erkend in de resultatenrekening na beoordeling dat alle verworven activa en alle veronderstelde passiva correct geïdentificeerd werden.

Saldi en niet-gerealiseerde winsten op transacties tussen bedrijven van ING België worden geëlimineerd. Niet-gerealiseerde verliezen worden ook geëlimineerd, tenzij uit de transactie een waardevermindering van het overgedragen actief blijkt. Indien nodig, werden de grondslagen voor financiële verslaggeving van de ondernemingen met deelnemingsverhouding aangepast om consistentie te verzekeren met de door ING België aanvaarde boekhoudkundige grondslagen.

Geconsolideerde dochterondernemingen								
In duizenden EUR				Financiële Staten van de entiteit op rapporteringsdatum				
Naam van de entiteit	Zetel	Activiteit	Ondernemingsnummer	Percentage eigendomsbelangen	Activa	Passiva	Netto resultaat	Eigen vermogen (zonder Resultatenrekening)
Cel Data Services	Brussel	IT	BE 0435.463.880	100,0%	8.610	2.053	279	6.278
Immo Globe	Brussel	Onroerend goed	BE 0414.586.512	100,0%	15.333	956	163	14.214
ING Belgium International Finance Luxembourg	Luxemburg	Financieel	-	100,0%	1.716.843	1.730.760	1.998	-15.915
ING Contact center	Brussel	Financieel	BE 0452.936.946	100,0%	10.319	7.631	-237	2.925
ING Luxembourg	Luxemburg	Financieel	-	100,0%	15.328.674	14.149.586	101.215	1.077.873
ING Lease Luxembourg	Luxemburg	Leasing	-	100,0%	261.813	243.811	1.670	16.332
Société Immobilière ING Luxembourg	Luxemburg	Onroerend goed	-	100,0%	Geliquideerd			
ING Technology Services	Brussel	IT	BE 0846.738.437	100,0%	Geliquideerd			
Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0402.918.402	100,0%	4.221.896	4.016.974	34.747	170.175
ING Equipment Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0427.980.034	100,0%	1.941.231	1.851.600	13.913	75.718
ING Asset Finance Belgium	Brussel	Leasing	BE 0429.070.986	100,0%	635.231	601.281	4.946	29.004
ING Truck Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0440.360.895	100,0%	292.434	280.984	948	10.502
Commercial Finance	Brussel	Factoring	BE 0470.131.086	100,0%	1.098.548	1.081.582	7.177	9.789
D'leteren Vehicle Trading NV	Brussel	Leasing	BE 0428.138.994	51,0%	5.365	2.844	105	2.416
New Immo-Schuman	Brussel	Onroerend goed	BE 0428.361.797	100,0%	11.105	1.431	191	9.483
Record Bank	Brussel	Bank	BE 0403.263.642	100,0%	19.104.887	18.118.288	83.473	903.126
Fiducré	Brussel	Financieel	BE 0403.173.372	100,0%	129.836	108.668	19.678	1.490
Logipar	Brussel	Onroerend goed	BE 0439.526.103	100,0%	4.601	2	-260	4.859
Record Credit Services	Luik	Financieel	BE 0403.257.407	18,7%	1.479.341	1.433.118	2.009	44.214
Sogam	Brussel	Financieel	BE 0402.688.075	100,0%	563	8	109	446
Soges-Fiducem	Brussel	Financieel	BE 0403.238.304	100,0%	40.757	37.177	343	3.237
Belgian Overseas Agencies	Montreal	Financieel	CA 0403.202.967	100,0%	23.975	23.763	10	202
Belgian Overseas Issuing Corp	New York	Financieel	CA 0403.203.066	100,0%	27.682	27.139	57	486

PM: Bedragen vóór intragroepseliminaties. Activa verschillend van passiva. gezien in deze laatste het eigen vermogen niet is opgenomen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Gestructureerde entiteiten

Binnen de normale bedrijfsactiviteiten van ING België bevinden zich eveneens transacties met verschillende gestructureerde entiteiten (GE). Een gestructureerde entiteit is een entiteit waarin de stem- of vergelijkbare rechten niet de dominante factor zijn in de bepaling wie controle heeft, maar dat de stemrechten enkel betrekking hebben op administratieve taken en de daaraan gelinkte activiteiten worden uitgevoerd op basis van contractuele afspraken.

De gestructureerde entiteiten waarover ING België controle heeft, worden geconsolideerd. ING kan deze geconsolideerde gestructureerde entiteiten ondersteunen wanneer en indien nodig, en deze is volledig terug te vinden in de geconsolideerde financiële staten van ING België aangezien alle activa en passiva van deze entiteiten opgenomen zijn in buitenbalansrekeningen.

De activiteiten van ING België waarin gestructureerde entiteiten betrokken zijn, worden in onderstaande categorieën opgenomen:

- 1) Het ING geconsolideerde effectiseringsprogramma uitgegeven voor liquiditeitsbeheer (Belgian Lions)
- 2) Het Record Bank geconsolideerde effectiseringsprogramma uitgegeven voor liquiditeitsbeheer (Record Lions)

Ondernemingen met deelnemingsverhouding

Ondernemingen met deelnemingsverhouding zijn alle entiteiten waarover ING België een beslissende invloed heeft maar waarover zij geen controle uitoefent, wat doorgaans samengaat met een aandeelhouderschap tussen 20% en 50% van de stemrechten. Investerings in ondernemingen met deelnemingsverhouding worden opgenomen volgens de "vermogensmutatie"-methode en worden aanvankelijk opgenomen tegen kostprijs. Zij omvatten de goodwill (verminderd met eventuele geaccumuleerde waardeverminderingen) die bij de overname wordt geïdentificeerd.

Het aandeel van de bank in de winsten of verliezen van ondernemingen met deelnemingsverhouding na overname wordt opgenomen in de resultatenrekening. Het aandeel van de bank in de bewegingen in de reserves na overname wordt opgenomen in de reserves. De cumulatieve bewegingen na acquisitie worden aangepast aan de boekwaarde van de investering. Wanneer het aandeel van ING België in de verliezen van een onderneming met deelnemingsverhouding gelijk is of hoger is dan haar belang in die onderneming met deelnemingsverhouding, met inbegrip van andere niet gewaarborgde vorderingen, neemt de bank geen verdere verliezen op, tenzij zij verplichtingen heeft opgelopen of betalingen heeft uitgevoerd in naam van de verbonden onderneming.

Niet-gerealiseerde winsten op transacties tussen ING België en haar ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat worden geëlimineerd in de mate dat de bank een deelneming heeft in de verbonden ondernemingen. Niet-gerealiseerde verliezen worden ook geëlimineerd, tenzij uit de transactie een waardevermindering van het overgedragen actief blijkt. Indien nodig, werden de grondslagen voor financiële verslaggeving van de ondernemingen met deelnemingsverhouding aangepast om consistentie te verzekeren met de door ING België aanvaarde grondslagen. Bedragen uit hun meest recente gepubliceerde financiële staten:

Dochterondernemingen en Geconsolideerde ondernemingen met deelnemingsverhouding								
In duizenden EUR				Financiële Staten van de entiteit op rapporteringsdatum				
Naam van de entiteit	Zetel	Activiteit	Ondernemings-nummer	Percentage eigendomsbelangen	Activa	Passiva	Netto resultaat	Eigen vermogen (zonder Resultatenrekening)
Isabel	Brussel	Financieel	BE 0455.530.509	25,3%	33.330	13.027	3.636	16.667
Synapsia	Luxemburg	Financieel	LU	Geliquideerd				
European Marketing Group (LU) S.A.	Luxemburg	Leasing	LU	40,0%	7.859	2.610	956	4.293
Aigle aviation SA	Luxemburg	Leasing	LU	75,0%	56.412	53.679	-1.914	4.647
A.E.D. Rent	Willebroek	Audiotisie	BE 0451.899.343	31,3%	52.987	34.052	108	18.827
Ark Angels Activator Fund	Hasselt	Private equity fund	BE 0843.728.962	33,1%	3.145	6	-552	3.692
Ark Angels Activator Fund Beheer	Hasselt	Private equity fund	BE 0843.353.929	25,8%	408	0	72	336
AXISQL	Willebroek	Holding	BE 0848.687.939	41,7%	16.428	3.277	3.051	10.100
Belgian Mobile Wallet	Brussel	Financieel	BE 0541.659.084	12,5%	Aandelen gedeeld door 3 dus transfer naar "Andere aandelen"			
BIENCA Biotechnological Enzymatic Catalyse	Seneffe	Biotechnologie	BE 0446.755.472	20,8%	1.177	630	476	71
(Brand & Licence Comp) Bancontact/Mistercash	Brussel	Financieel	BE 0884.499.250	20,0%	9.237	3.173	625	5.439
Euresys (Walltech)	Angleur	Industrie	BE 0437.408.137	Geliquideerd				
Europay Belgium	Brussel	Diensten	BE 0434.197.536	22,2%	2.025	1.050	34	941
GDW Holding	Waregem	Holding	BE 0824.392.409	38,4%	21.291	12.480	62	8.749
Immomanda	Brussel	Financieel	BE 0417.331.315	100,0%	1.413	1.233	569	-389
Innotec International	Dessel	Handel	BE 0534.724.475	40,0%	18.866	6.008	771	12.087
ING Activator	Brussel	Private equity fund	BE 0878.533.255	50,0%	1.858	190	-1.004	2.672
ISIM (ING Solutions Investment Management)	Luxemburg	Holding	LU	100,0%	1.997	1.016	185	796
M Brussels Village	Brussel	Diensten	BE 0473.370.886	24,6%	382	246	-2	138
QUSTOMER	Brussel	Holding	BE 0846.759.718	Verkocht				
SAS Marnix Invest	Parijs	Onderzoek	FR 490.246.246.0002	Geliquideerd				
SAS SODIR-Deux	Parijs	Holding	FR 523.128.759.0001	Verkocht				
Sherpa Invest	Brussel	Holding	BE 0878.752.692	20,0%	1.352	702	-45	695
Sherpa Invest II	Brussel	Holding	BE 0835.148.719	25,0%	2.545	27	-365	2.883
Stardekk	Brugge	IT	BE 0474.598.036	37,5%	3.281	1.221	572	1.488
Tasco	Antwerpen	Consulting	BE 0656.874.397	30,1%	n/a (opgericht in juni 2016)			
Unibioscreen SA	Brussel	Biologie	BE 0466.013.437	25,5%	152	362	-59	-151
Vesalius Biocapital Partners sarl	Luxemburg	Financieel	LU	20,0%	4.187	3.497	1.359	-669
Vesalius Biocapital II Partners sarl	Luxemburg	Financieel	LU	20,0%	4.394	3.950	126	318
Vesalius Biocapital I SA SICAR	Luxemburg	Investerings	LU	35,4%	49.172	73	13.270	35.829
Visa Belgium	Brussel	Financieel	BE 0435.551.972	14,9%	114.942	74.699	113.984	325

PM: Bedragen vóór intragroepseliminaties. Activa verschillend van passiva. gezien in deze laatste het eigen vermogen niet is opgenomen.

Grondslagen voor financiële verslaggeving

Omrekening van vreemde valuta's

Functionele valuta en presentatievaluta

Posten in de rekeningen van alle entiteiten van ING België worden geboekt aan de hand van de valuta van de primaire economische omgeving waarin de entiteit actief is ("de functionele valuta"). De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in duizenden euro, waarbij de euro de presentatievaluta is.

Transacties

Transacties in vreemde valuta's worden omgezet in de functionele valuta met behulp van de wisselkoersen die geldig waren op de transactiedatum. Wisselkoersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van zulke transacties worden als winst en verlies geboekt in de resultatenrekening. De winst en het verlies die voortvloeien uit de omrekening van monetaire activa en passiva in vreemde valuta's tegen de wisselkoersen die op het einde van de verslagperiode geldig zijn, worden eveneens in de resultatenrekening geboekt, tenzij ze in het eigen vermogen worden opgenomen omdat ze aangemerkt worden als afdekkinginstrument bij een kasstroomafdekking of een afdekking van een netto investering.

Wisselkoersverschillen op niet-monetaire bestanddelen die tegen reële waarde worden gewaardeerd in de resultatenrekening, worden opgenomen als onderdeel van winst of verlies in de reële waarde. Niet-monetaire posten worden opnieuw omgerekend op de datum waarop hun reële waarde wordt vastgesteld.

Omrekeningsverschillen op niet-monetaire posten die tegen reële waarde worden gewaardeerd via de herwaarderingsreserve, worden opgenomen in de herwaarderingsreserve van het eigen vermogen.

Resultaten en financiële positie van groepsondernemingen

De resultaten en financiële positie van vennootschappen van ING België met een functionele valuta die verschilt van de presentatievaluta worden omgezet in de presentatievaluta:

- activa en passiva die zijn opgenomen in hun balans worden omgerekend tegen de slotkoers op de betrokken balansdatum;
- inkomsten en uitgaven die zijn opgenomen in hun resultatenrekening worden omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoers; wanneer het gemiddelde echter geen redelijke benadering is van het cumulatieve effect van de wisselkoersen die golden op de transactiedatums, worden inkomsten en uitgaven omgerekend op de transactiedatums;
- de daaruit voortvloeiende wisselkoersverschillen worden opgenomen in een afzonderlijke component van het eigen vermogen.

Bij consolidatie worden wisselkoersverschillen die voortvloeien uit de omrekening van een monetaire post die deel uitmaakt van de netto investering in een buitenlandse activiteit en van kredieten en andere instrumenten die worden aangemerkt ter afdekking van zulke investeringen in het eigen vermogen opgenomen. Wanneer een buitenlandse activiteit wordt verkocht worden zulke wisselkoersverschillen in de resultatenrekening geboekt als deel van de winst of het verlies op de verkoop. De goodwill en aanpassingen naar de reële waarde die voortvloeien uit de overname van een buitenlandse activiteit worden verwerkt als activa en passiva van de buitenlandse activiteit en omgerekend tegen de slotkoers.

Opname en niet langer opnemen van financiële instrumenten

Alle aankopen en verkopen van financiële activa die worden geklasseerd als zijnde beschikbaar voor verkoop en aangehouden voor handelsdoeleinden, die levering vereisen binnen de tijd die vastgesteld is door een reglementering of marktconventie (aankopen en verkopen die "volgens standaard marktconventies worden afgewikkeld") worden opgenomen op de transactiedatum, namelijk de datum waarop ING België nv overeengekomen is om het actief aan te kopen of te verkopen. Kredieten en deposito's worden opgenomen op hun afwikkelingsdatum.

Financiële activa worden niet langer opgenomen wanneer de rechten op de kasstromen uit de financiële activa zijn verlopen of wanneer ING België alle risico's en voordelen van de rechthebbende op het actief heeft overgedragen. Indien ING België niet alle risico's en voordelen van de rechthebbende op het financieel actief heeft overgedragen of behouden, dan neemt zij het financieel actief niet meer op wanneer zij er niet langer beschikkingsmacht over heeft. In gevallen van overdracht waarbij zij de beschikkingsmacht over het actief behoudt blijft ING België het actief opnemen, overeenkomstig de omvang van haar aanhoudende betrokkenheid. De omvang van deze aanhoudende betrokkenheid wordt bepaald door de mate waarin ING België wordt blootgesteld aan wijzigingen in de waarde van het actief.

Saldering van financiële activa en passiva

Financiële activa en passiva worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt in de balans gerapporteerd wanneer ING België een wettelijk afdwingbaar recht heeft om de opgenomen bedragen te salderen en van plan is om tot een afwikkeling op netto basis te komen of tegelijkertijd het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen.

Terugkoop en terug-verkoop overeenkomsten

Effecten die onder een terugkoopovereenkomst ("repo") vallen, blijven in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. De ermee samenhangende verplichting wordt opgenomen in de financiële verplichtingen.

De vordering die samenhangt met effecten die zijn aangekocht ingevolge een overeenkomst tot terug-verkoop ("reverse repo") worden geboekt als leningen en vorderingen of als financiële activa die aangehouden worden voor handelsdoeleinden.

Het verschil tussen de verkoop- en de terugkoopprijs wordt geboekt als rente en toegerekend over de looptijd van de overeenkomst met behulp van de effectieve-rentemethode.

Financiële activa

Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken

Geldmiddelen omvatten geld dat door ING België wordt aangehouden evenals geld dat bij andere financiële instellingen belegd is en onmiddellijk opvraagbaar is.

Kasequivalenten zijn kortlopende, uiterst liquide beleggingen die onmiddellijk kunnen worden omgezet in een gekend bedrag aan geldmiddelen, waarop geen materieel risico van waardeverandering is. Een kortlopende investering wordt beschouwd als kasequivalent op voorwaarde dat de investering beantwoordt aan de definitie van een kasequivalent en de doelstelling waarvoor de investering wordt aangehouden.

Geldmiddelen en kasequivalenten omvatten tegoeden met een resterende looptijd van maximum drie maanden. Hieronder vallen contanten, tegoeden bij centrale banken, kortlopende leningen en voorschotten aan banken en kortlopende staatseffecten.

Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden

Activa aangehouden voor handelsdoeleinden zijn activa die voornamelijk worden verworven met de bedoeling op korte termijn winst of een handelsmarge te genereren. Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden worden voor het eerst opgenomen tegen kostprijs. Vervolgens worden zij op elke balansdatum gewaardeerd tegen reële waarde, zonder aftrek van transactiekosten, tot zij niet meer worden opgenomen.

Winst of verlies die voortvloeit uit een verandering in de reële waarde wordt opgenomen in de resultatenrekening in de periode waarin het zich voordoet. Dit omvat de gerealiseerde winsten en verliezen bij verkoop van financiële activa en de niet-gerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde.

Rentebaten en rentelasten worden afzonderlijk geboekt in de resultatenrekening.

Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via winst- en verliesrekening

De directie klasseert financiële activa enkel in deze categorie wanneer aan de volgende vereisten is voldaan:

- als het een asymmetrie in de waardering of opname (soms een "accounting mismatch" genoemd) elimineert of aanzienlijk beperkt, die anders zou ontstaan uit de waardering van activa of uit de opname van de winsten en verliezen hierop op basis van verschillende grondslagen;
- als een groep van financiële activa wordt beheerd en de prestaties ervan worden geëvalueerd op basis van de reële waarde, in overeenstemming met een gedocumenteerde risicobeheer- of beleggingsstrategie en informatie over de groep van activa intern op die basis wordt verstrekt;
- als de activa één of meer in een contract besloten afgeleide producten bevatten, tenzij dat het in een contract besloten derivaat de kasstromen niet materieel verandert of niet mag worden afgescheiden.

Winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde van zulke activa worden opgenomen in de resultatenrekening voor de periode waarin zij zich voordoen. Ze omvatten de gerealiseerde winsten en verliezen op de afstoting van financiële activa en de niet-gerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit de veranderingen in de reële waarde van de activa.

Rentebaten en rentelasten worden afzonderlijk geboekt in de resultatenrekening.

Dergelijke toewijzing is onherroepelijk. De "market-to-market" waardering van zulke activa moet worden behouden tot ze niet langer worden opgenomen.

Leningen en vorderingen

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide instrumenten met vaste of bepaalbare betalingen. Ze worden eerst opgenomen tegen reële waarde, met inbegrip van transactiekosten direct toewijsbaar aan de verwerving of uitgifte van het financieel actief. Vervolgens worden ze gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode, minus eventuele waardeverminderingen.

Rentebaten worden opgenomen naarmate zij gelopen worden met behulp van de effectieve-rentemethode.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Voor verkoop beschikbare financiële activa

Financiële activa die niet onder een andere categorie vallen, worden standaard geklasseerd als beschikbaar voor verkoop.

Voor verkoop beschikbare financiële activa worden gewaardeerd tegen reële waarde. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in reële waarde worden opgenomen in het eigen vermogen. Wanneer de activa worden afgestoten worden de bijbehorende cumulatieve aanpassingen van de reële waarde opgenomen in de resultatenrekening als winsten en verliezen uit investeringen.

Investeringen aangehouden tot einde looptijd

Financiële activa, die niet onder de derivaten vallen, met vaste of berekenbare betalingen en met vooropgestelde vervaldag, waarvoor ING België de intentie en capaciteit heeft om tot vervaldag aan te houden, en die door het management beschouwd worden als investeringen aan te houden tot einde looptijd, worden bij aanvang gewaardeerd aan reële waarde verhoogd met transactiekosten. Vervolgens worden ze gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode, minus eventuele waardeverminderingen.

Rente-inkomsten uit schuldinstrumenten geklasseerd als aangehouden tot einde looptijd wordt opgenomen in de resultatenrekening als Intrestinkomsten gebruik makend van de effectieve-rentemethode. Investeringen aangehouden tot einde looptijd omvatten enkel schuldinstrumenten.

Waardevermindering van financiële activa

Op elke balansdatum beoordeelt ING België of er objectieve aanwijzingen zijn voor waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Objectieve aanwijzingen dat een financieel actief of een groep van financiële activa een waardevermindering heeft ondergaan omvat, maar is niet beperkt tot het volgende:

- de kredietnemer heeft het faillissement aangevraagd of is failliet verklaard of bevindt zich onder een gelijkaardige bescherming en dit verhindert of vertraagt de terugbetaling van het financieel actief;
- de kredietnemer heeft de hoofdsom, rente of kosten niet terugbetaald en deze toestand is gedurende een bepaalde periode blijven bestaan;
- de kredietnemer heeft blijk gegeven van aanzienlijke financiële moeilijkheden die een negatieve invloed zullen hebben op de toekomstige kasstromen van het financieel actief;
- de kredietverplichting werd omwille van niet-commerciële redenen geherstructureerd. In geval van financiële problemen van de kredietnemer heeft ING België, om economische en wettelijke redenen, toegevingen gedaan. Dit heeft als gevolg dat de verwachte toekomstige kasstromen van het financieel actief minder zullen bedragen.

Waardevermindering van financiële activa gewaardeerd als voor verkoop beschikbaar

Wat betreft beleggingen in eigen vermogensinstrumenten die worden geklasseerd als beschikbaar voor verkoop, vormt een aanzienlijke (25%) of langdurige daling (6 maanden) betreffende de kwaliteit van de schuldenaar in de reële waarde van de activa beneden hun kostprijs een objectieve aanwijzing voor een waardevermindering.

Indien zulke aanwijzing bestaat, wordt het cumulatieve verlies -gewaardeerd als het verschil tussen de verwervingsprijs en de actuele reële waarde, na aftrek van waardeverminderingen op dat financieel actief die eerder werden opgenomen in de resultatenrekening-overgeboekt van het eigen vermogen naar de resultatenrekening. Waardeverminderingen op eigen vermogensinstrumenten opgenomen in de resultatenrekening worden niet teruggenomen in de resultatenrekening, tenzij het instrument niet langer wordt opgenomen.

Wat schuldinstrumenten betreft, geldt dezelfde regel voor de boeking van de waardevermindering. Wanneer echter, in een volgende periode, de reële waarde van een voor verkoop beschikbaar schuldinstrument stijgt en deze stijging kan objectief worden toegeschreven aan een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van de waardevermindering in de resultatenrekening, dan wordt de waardevermindering teruggenomen in de resultatenrekening.

Waardevermindering van kredieten

ING België gaat eerst en vooral na of er objectieve gegevens voor waardeverminderingen bestaan, op individuele basis voor leningen die individueel significant zijn en globaal voor leningen die niet individueel significant zijn. Leningen die op individuele basis geëvalueerd worden voor waardeverminderingen en waarvoor een waardevermindering geboekt dient te worden of verder dient aangehouden te worden, worden niet opgenomen in de globale waardevermindering evaluatie.

Voor individueel niet significante leningen wordt een globale voorziening berekend.

Een globale voorziening wordt eveneens berekend wanneer ING België vaststelt dat geen objectieve gegevens voor een waardevermindering bestaan voor een financieel actief of een groep van financiële activa; dit noemt men ook "Incurred But Not Reported" (IBNR). De berekening van globale voorzieningen is gebaseerd op modellen. Wanneer het met zekerheid blijkt dat het resultaat van de berekening het verwachte verlies over- of onderschat, bijvoorbeeld als gevolg van een toekomstige reglementaire verandering of verandering van model, van een operationele verandering of proces optimalisatie, dan wordt de verwachte impact van die verandering opgenomen in de voorzieningen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Er treedt een waardevermindering van een krediet op wanneer het waarschijnlijk is dat de bank niet in staat zal zijn alle bedragen (hoofdsom en rente) te innen die volgens de contractbepalingen verschuldigd zijn. De inbaarheid van kredieten omvat het kredietrisico, wanneer een krediet niet wordt terugbetaald omdat de kredietnemer niet tot terugbetaling in staat is. Dit omvat ook het overdrachtsrisico, wanneer het krediet niet wordt terugbetaald omwille van factoren die buiten de invloed van de kredietnemer liggen, zoals valutabeperkingen omwille van een economische crisis in het land van de kredietnemer. De klemtoon moet hier liggen op de timing van de contractuele kasstromen uit rentebetalingen en de terugbetalingen van de hoofdsom. Indien de bank verwacht dat zij alle rente en de verschuldigde hoofdsom volledig zal innen maar als het waarschijnlijk is dat die kasstromen later zullen worden ontvangen dan de datum die in het originele contract werd overeengekomen dan moet er een beoordeling van de waardevermindering worden doorgevoerd. Bijkomend, volgend op de introductie van een nieuwe definitie van niet-performante lonen en "forbearance" door EBA in 2014, wordt forborne risico dat 30 dagen achterstal vertoont beschouwd als verminderd in waarde en de voorzieningen worden bijgevolg als dusdanig berekend.

Als een vordering definitief niet meer geïncasseerd kan worden, wordt deze afgeboekt ten laste van de gerelateerde voorziening voor waardevermindering. Vorderingen worden afgeboekt nadat aan alle noodzakelijk procedures is voldaan en het definitieve kredietverlies is bepaald. Bedragen die alsnog worden geïncasseerd nadat een vordering is afgeboekt, worden in mindering gebracht van de voorziening voor waardeverminderingen in de winst- en verliesrekening. Als voor financiële activa gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs een waardevermindering is vastgesteld, wordt deze bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen (exclusief toekomstige kredietverliezen die nog niet zijn opgetreden), verdisconteerd tegen het oorspronkelijk effectieve rendement van het actief. Momenteel worden de toekomstige cash flows verdisconteerd gebruik makend van het contractuele intrestpercentage. De boekwaarde van het actief wordt verlaagd door middel van een voorziening die ten laste van het resultaat wordt genomen. Voor activa met een variabele rentevoet is de disconteringsfactor gelijk aan het huidige effectieve rendement op het actief.

Indien in een toekomstige periode het bedrag van de waardevermindering afneemt en die afname gerelateerd is aan gebeurtenissen die zijn opgetreden nadat de waardevermindering werd verantwoord (zoals een verbetering in de kredietwaardigheid van de debiteur), wordt de waardevermindering teruggeboekt ten gunste van de winst- en verliesrekening. Volgens het beleid van de bank mogen afschrijvingen alleen gebeuren wanneer het verlies zo goed als zeker is, bij voorbeeld na voltooiing van een herstructurering, bij een faillissement, na afstand van een kredietvoorziening beneden pari, nadat alle pogingen tot recuperatie zijn afgesloten. Zowel het krediet als de waardevermindering worden geboekt. Indien wordt besloten om het krediet (gedeeltelijk) af te schrijven, worden zowel het krediet als de bijbehorende voorziening uit de boeken geëlimineerd en wordt uitsluitend het verschil tussen beide in de resultatenrekening opgenomen.

De identificatie van de waardevermindering en de bepaling van het recupereerbare bedrag zijn een inherent onzeker proces waarbij diverse veronderstellingen en factoren betrokken zijn, zoals de financiële toestand van de tegenpartij, verwachte toekomstige kasstromen, waarneembare marktprijzen en verwachte netto verkoopprijzen. Verdere ontwikkelingen na de balansdatum kunnen erop wijzen dat bepaalde niet-gerealiseerde verliezen op de balansdatum zullen resulteren in een waardevermindering in toekomstige periodes wat zal leiden tot een negatieve invloed op de resultatenrekening.

Bij het vaststellen van de omvang van de voorzieningen voor kredietverliezen wordt veel oordeelkracht aan de dag gelegd. Dit oordeel is gebaseerd op de beoordeling door de directie van het risico in de portefeuille, de actuele economische toestand, verlieservaringen in recente jaren en tendensen in krediet- en geografische concentratie. Wijzigingen in zulke oordelen en analyses kunnen na verloop van tijd leiden tot wijzigingen aan de voorzieningen.

Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Een financiële verplichting wordt aangehouden voor handelsdoeleinden indien zij voornamelijk wordt verworven of opgelopen met de bedoeling een winst voort te brengen uit prijsschommelingen op de korte termijn of een handelsmarge. Handelsverplichtingen omvatten baisseposities in effecten. Financiële verplichtingen die worden aangehouden voor handelsdoeleinden worden eerst opgenomen tegen kostprijs en vervolgens op elke balansdatum opnieuw gewaardeerd tegen reële waarde (zonder aftrek van transactiekosten) totdat zij niet meer worden opgenomen.

Winst/verlies voortvloeiend uit een verandering in de reële waarde wordt opgenomen in resultatenrekening in de periode waarin het zich voordoet. Dit omvat de gerealiseerde winsten/verliezen uit de afstoting van financiële passiva en de niet-gerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde. De rente wordt afzonderlijk geboekt in de resultatenrekening.

Financiële verplichtingen tegen reële waarde via winst- en verliesrekening

De directie klasseert financiële schulden enkel in deze categorie wanneer aan de volgende vereisten is voldaan:

- als het een asymmetrie in de waardering of opname (soms een "accounting mismatch" genoemd) elimineert of aanzienlijk beperkt, die anders zou ontstaan uit de waardering van schulden of uit de opname van de winsten en verliezen hierop op basis van verschillende grondslagen;
- als een groep van financiële schulden wordt beheerd en de prestaties ervan worden geëvalueerd op basis van de reële waarde, in overeenstemming met een gedocumenteerde risicobeheer- of beleggingsstrategie. en informatie over de groep van activa intern op die basis wordt verstrekt;
- als de schulden één of meer in een contract besloten afgeleide producten bevatten, tenzij dat het in een contract besloten derivaat de kasstromen niet materieel verandert of niet mag worden afgescheiden.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Financiële verplichtingen tegen afgeschreven kostprijs

De afgeschreven kostprijs van een financiële verplichting is het bedrag waarvoor de financiële verplichting bij eerste opname in de balans wordt opgenomen (de reële waarde), verminderd met de som van de aflossingen, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve afschrijving van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag. Dit is de standaardclassificatie.

Afgeleide producten en afdekkingactiviteiten

Afgeleide producten worden eerst opgenomen tegen reële waarde op de datum waarop de overeenkomst wordt afgesloten en worden vervolgens opnieuw gewaardeerd tegen hun reële waarde. Afgeleide producten worden geboekt als een actief als hun reële waarde positief is en als een verplichting wanneer hun reële waarde negatief is. Bepaalde in andere contracten besloten afgeleide producten worden afzonderlijk gewaardeerd als afzonderlijke afgeleide producten:

- wanneer er geen nauw verband bestaat tussen hun economische kenmerken en risico's en die van het basiscontract;
- wanneer het basiscontract niet tegen reële waarde gewaardeerd wordt in de winst- en verliesrekening;
- wanneer een afzonderlijk instrument met dezelfde voorwaarde als het in het contract besloten derivaat zou voldoen aan de definitie van een derivaat.

Deze in een contract besloten afgeleide producten worden gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij de veranderingen in reële waarde worden opgenomen in de resultatenrekening. De methode om de resulterende winst of het resulterende verlies aan reële waarde te boeken hangt af van de vraag of het derivaat werd aangemerkt als een afdekkinginstrument en, indien dat het geval is, van de aard van de verrichting die wordt ingedekt. Hedge accounting (de administratieve verwerking van afdekkingstransacties) wordt gebruikt voor afgeleide producten die aldus worden aangemerkt, op voorwaarde dat aan bepaalde criteria is voldaan.

ING België documenteert, bij de aanvang van de transactie, de relatie tussen de afdekkinginstrumenten en de ingedekte posities, evenals de risicobeheerdoelstelling en -strategie voor het ondernemen van diverse afdekkingstransacties. De bank documenteert ook haar beoordeling, zowel aan het begin van de afdekking als tijdens het verloop ervan, of de afgeleide producten die in de afdekkingstransacties worden gebruikt zeer effectief zijn in het compenseren van veranderingen in reële waarde of kasstromen van ingedekte posities. ING België gebruikt onder meer de methode om de effectiviteit van de afdekkinginstrumenten te beoordelen voor het compenseren van de blootstelling aan het ingedekte risico, dat toe te schrijven is aan historische veranderingen in de reële waarde van de ingedekte positie of kasstromen. ING België gebruikt drie soorten waarde-afdekking, deze zijn hieronder beschreven.

Reële waarde-afdekking

Wijzigingen in de reële waarde van afgeleide producten die gewaardeerd zijn en beschouwd worden als reële waarde-afdekkingen, worden opgenomen in de resultatenrekening, samen met de aan het ingedekte risico toe te schrijven aanpassingen van de reële waarde van de ingedekte positie. Indien de afdekkingrelatie niet langer voldoet aan de criteria voor hedge accounting, wordt de cumulatieve aanpassing van de ingedekte positie, in het geval van rentedragende instrumenten, in de resultatenrekening ingeschreven over de resterende termijn van de originele afdekking of onmiddellijk opgenomen wanneer de ingedekte positie daarna niet langer wordt opgenomen. Renteswaps worden in het ALM boek geboekt als afdekkingsinstrument om het interestrisico, gecreëerd door de commerciële bankactiviteit, te beheren. Renteswaps en caps/floors (in het kader van hypothecaire leningen) worden gebruikt. ING maakt gebruik van de 'carve-out' versie van IAS 39 als aangenomen door de Europese Commissie in 2004.

In deze versie werden sommige aspecten van de reële waarde-afdekking van het renterisico voor een portefeuille versoepeld om de operationele complexiteit te vermijden. De "carved-out" versie laat het gebruik van de zogenaamde "bottom layer" aanpak toe voor activa die vervroegd terugbetaald kunnen worden.

Kasstroomafdekking

Het effectieve deel van de veranderingen in de reële waarde van afgeleide producten die beschouwd worden als kasstroomafdekkingen wordt opgenomen in het eigen vermogen. Het niet-effectieve deel van de winst of het verlies wordt onmiddellijk opgenomen in de resultatenrekening. De cumulatieve bedragen in het eigen vermogen worden getransfereerd naar de resultatenrekening in de perioden waarin de ingedekte positie van invloed zal zijn op de resultatenrekening.

Indien een afdekkinginstrument afloopt of wordt verkocht, of indien een afdekking niet langer voldoet aan de criteria voor hedge accounting, blijven eventuele cumulatieve winsten of verliezen die op dat ogenblik in het eigen vermogen verwerkt zijn in het eigen vermogen en worden deze in de resultatenrekening opgenomen wanneer de verwachte toekomstige transactie uiteindelijk plaats vindt. Indien de verwachte toekomstige transactie naar verwachting niet meer zal plaatsvinden, zullen de cumulatieve winsten of verliezen die in het eigen vermogen verwerkt zijn onmiddellijk worden overgeboekt naar de resultatenrekening.

Rente Rate Swaps worden in het ALM-boek afgesloten als afdekkingsinstrument om het algemene renterisico gecreëerd door de bedrijfsactiviteiten van de bank te beheren.

Afdekking van een netto investering in een buitenlandse entiteit

Afdekkingen van netto investeringen in buitenlandse entiteiten worden op vergelijkbare wijze verwerkt als kasstroomafdekkingen. Het deel van de winst of verlies op het afdekkinginstrument waarvan is vastgesteld dat het een effectieve afdekking is, wordt opgenomen in het eigen vermogen. De winst of het verlies op het niet-effectieve deel wordt onmiddellijk opgenomen in de resultatenrekening.

Cumulatieve winsten en verliezen in het eigen vermogen worden opgenomen in de resultatenrekening wanneer de buitenlandse activiteit wordt afgestoten.

Materiële activa

Materiële vaste activa

Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik worden tegen reële waarde opgenomen op de balansdatum. De kostprijs van een materieel vast actief omvat de aankoopprijs, met inbegrip van niet-terugbetaalbare aankoopbelasting, na aftrek van handels- en andere kortingen. De reële waarde van terreinen en gebouwen is hun marktwaarde.

Het beleid van ING België bestaat erin om de terreinen en gebouwen op elke rapporteringdatum te herwaarderen en regelmatig, d.w.z. minstens om de 5 jaar, te laten schatten door een onafhankelijke, vakbekwame schatter.

Stijgingen in de boekwaarde die voortvloeien uit de herwaardering van terreinen en gebouwen die gehouden worden voor eigen gebruik worden gecrediteerd in de herwaarderingsreserves van het eigen vermogen. Dalingen die eerdere stijgingen van hetzelfde actief compenseren worden direct in het eigen vermogen geboekt tegen de herwaarderingsreserves. Alle andere dalingen worden geboekt in de resultatenrekening. Stijgingen die een waardevermindering terugdraaien van hetzelfde actief dat voordien in de resultatenrekening werd opgenomen worden in de resultatenrekening opgenomen.

Afschrijvingen worden geboekt op basis van de reële waarde en de geschatte gebruiksduur van het actief (doorgaans 33 jaar). Afschrijvingen worden berekend via de lineaire afschrijvingsmethode. De restwaarden en gebruiksduur worden zo nodig op elke balansdatum beoordeeld en aangepast.

De gerelateerde uitgaven worden opgenomen in de boekwaarde van het actief, wanneer verwacht wordt dat de toekomstige economische voordelen van het actief naar ING België zullen vloeien en de kostprijs betrouwbaar kan worden gemeten. Alle andere reparatie- en onderhoudskosten worden op de resultatenrekening geboekt tijdens het boekjaar waarin deze worden opgelopen.

Bij vervreemding wordt de bijbehorende herwaarderingsreserve overgeboekt naar ingehouden winst. Terreinen worden niet afgeschreven.

Uitrusting wordt geboekt tegen kostprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en eventuele waardeverminderingen. De kostprijs van deze activa wordt afgeschreven via de lineaire afschrijvingsmethode gedurende hun geschatte gebruiksduur. Uitgaven voor belangrijke verbeteringen wordt gekapitaliseerd en afgeschreven.

De leaseovereenkomsten die door ING België werden afgesloten zijn hoofdzakelijk operationele leaseovereenkomsten. De totale betalingen in het kader van operationele leaseovereenkomsten worden volgens de lineaire methode geboekt op de winst- en verliesrekening gedurende de looptijd van de leaseovereenkomst. Wanneer een operationele leaseovereenkomst beëindigd wordt voordat de leaseperiode verstreken is, worden betalingen die aan de leasegever verschuldigd zijn als penaliteit in de uitgaven geboekt in de periode waarin de overeenkomst wordt beëindigd.

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen worden tegen reële waarde opgenomen op de balansdatum. Wijzigingen in de boekwaarde die voortvloeien uit herwaarderings, worden opgenomen in de resultatenrekening. Bij vervreemding wordt het verschil tussen de opbrengsten van de verkoop en de boekwaarde opgenomen in de resultatenrekening.

De reële waarde van vastgoedbeleggingen is gebaseerd op regelmatige schattingen door onafhankelijke, erkende schatters. Vastgoedbeleggingen worden niet afgeschreven.

Goodwill en immateriële activa

Goodwill

De overnames van ING België worden geboekt volgens de aankooprijmethode, waarbij de kostprijs van de overname wordt gewaardeerd tegen de reële waarde van de activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen. Goodwill - het verschil tussen de kostprijs van de overname (waaronder aangegane schulden) en het belang van de bank in de reële waarde van de overgenomen activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen op de overnamedatum - wordt gekapitaliseerd als een immaterieel actief. De resultaten van de activiteiten van de overgenomen bedrijven worden opgenomen in de resultatenrekening vanaf de datum waarop zeggenschap werd verkregen.

Goodwill wordt uitsluitend gekapitaliseerd voor overnames na de datum waarop IFRS werd ingevoerd. De administratieve verwerking voor overnames daterend van vóór die datum werd niet geherformuleerd; goodwill en intern voortgebrachte immateriële activa op die overnames werden rechtstreeks in het eigen vermogen geboekt. Goodwill wordt toegerekend aan kasstroom-genererende entiteiten teneinde de goodwill te testen op een waardevermindering. Deze kasstroom-genererende entiteiten vertegenwoordigen de kleinste identificeerbare groep activa die een instroom van kasmiddelen genereert die in ruime mate onafhankelijk is van de instroom van kasmiddelen uit andere activa of groepen van activa.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Het testen op waardevermindering gebeurt eenmaal per jaar of vaker indien er aanwijzingen van waardevermindering zijn. Tijdens deze testen wordt de boekwaarde van de kasstroom-genererende entiteit (inclusief goodwill) vergeleken met de realisatiewaarde, die de hoogste waarde is van de reële waarde minus verkoopkosten en zijn bedrijfswaarde. Aanpassingen aan de reële waarde op de overnamedatum van de verworven activa en verplichtingen die binnen één jaar na overname worden geïdentificeerd, worden geboekt als aanpassingen op goodwill. Alle verdere aanpassingen worden geboekt als inkomsten of uitgaven. De opname van uitgestelde belastingvorderingen na de overnamedatum wordt echter geboekt als een aanpassing op goodwill, zelfs na het eerste jaar.

Bij de afstoting van bedrijven binnen de groep, wordt het verschil tussen de verkoopopbrengsten en de boekwaarde (inclusief goodwill) en het bedrag dat opgenomen is in de omrekeningsreserve in het eigen vermogen opgenomen in de resultatenrekening.

Goodwill is toe te rekenen aan de hoge rentabiliteit van de verworven activiteit en de aanzienlijke synergie die daaruit naar verwachting zal voortvloeien. De reële waarde van verworven activa en verplichtingen is gebaseerd op het "discounted cash flow"-model.

Software

Software die werd aangekocht of intern gegenereerd voor eigen gebruik wordt geboekt tegen kostprijs, minus afschrijvingen en waardeverminderingen. De afschrijvingen worden berekend op de lineaire methode gedurende de gebruiksduur van de software. Deze periode is minimum vijf jaar. De afschrijvingen worden opgenomen in de overige uitgaven.

Intern gegenereerde software mag uitsluitend worden gekapitaliseerd indien aan alle volgende vereisten is voldaan:

- de bank heeft de mogelijkheden om het immaterieel actief te voltooien zodat het beschikbaar zal zijn voor gebruik of verkoop;
- de bank heeft de intentie om het immaterieel actief te voltooien en te gebruiken of te verkopen;
- de bank heeft het vermogen om het immaterieel actief te gebruiken of te verkopen;
- het immaterieel actief zal waarschijnlijke toekomstige economische voordelen genereren; de bank moet onder andere kunnen aantonen dat er een markt bestaat voor de goederen of diensten die met het immaterieel actief worden voortgebracht dan wel voor het immaterieel actief zelf, of, als het intern wordt gebruikt, de bruikbaarheid van het immaterieel actief aantonen;
- binnen de bank zijn adequate technische, financiële en andere middelen beschikbaar om de ontwikkeling te voltooien en het immaterieel actief te gebruiken of te verkopen;
- de bank is in staat om de uitgaven die aan het immaterieel actief kunnen worden toegerekend tijdens zijn ontwikkeling betrouwbaar te waarderen.

Projecten in verband met intern gegenereerde software voor eigen gebruik komen voor kapitalisatie in aanmerking indien zij 2.500.000 euro of meer bedragen in waarde.

Overige immateriële activa

De overige immateriële activa worden gekapitaliseerd en afgeschreven over hun verwachte economische levensduur. Immateriële activa met een onbeperkte levensduur worden niet afgeschreven en jaarlijks getest op het aanleggen van waardeverminderingen.

Voorzieningen

Een voorziening is een bestaande verplichting, van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip, die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden waarvan de afwikkeling naar verwachting resulteert in een uitstroom uit de onderneming van middelen die economische voordelen in zich bergen. Tenzij anders vermeld, worden voorzieningen verdisconteerd met behulp van een disconteringsvoet vóór belastingen die de tijdswaarde van geld weerspiegelt. De bepaling van voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij schattingen van bedragen en de timing van kasstromen gemoeid zijn. Reorganisatievoorzieningen omvatten ontslagpremies voor de werknemers, wanneer ING België aantoonbaar verplicht is ofwel om de tewerkstelling van huidige werknemers te beëindigen volgens een gedetailleerd formeel plan, zonder de mogelijkheid om zich daaruit terug te trekken, ofwel om ontslagpremies uit te betalen als het gevolg van een aanbod om vrijwillig vertrek te bevorderen.

In het algemeen kan een voorziening of een gedeelte daarvan slechts worden vrijgegeven wanneer:

- geldmiddelen worden ontvangen, wat ertoe leidt dat de huidige waarde van de verwachte toekomstige kasstromen stijgt in vergelijking met vorige schattingen (gedeeltelijke vrijgave) of hoger is dan de boekwaarde (volledige vrijgave);
- verplichtingen uitdoven en er geen enkele aanspraken mogen worden verwacht, in het geval van voorwaardelijke risico's.

Personeelsverloning: pensioenverplichtingen

Pensioenplannen

De entiteiten van ING België nv hanteren verschillende pensioenplannen. Deze worden doorgaans gefinancierd via betalingen aan verzekeringsmaatschappijen of door trusts beheerde fondsen en bepaald door periodieke actuariële berekeningen. ING België nv heeft zowel pensioenregelingen van het type toegezegde-bijdrage als van het type toegezegd-pensioen.

Een toegezegd-pensioen regeling is een pensioenplan dat bepaalt welk pensioenbedrag een werknemer zal ontvangen bij zijn pensioen en dat gewoonlijk afhangt van een of meer factoren zoals leeftijd, anciënniteit en salaris.

Het passief (of actief) dat in de balans wordt opgenomen in verband met toegezegd - pensioenregelingen is de actuele waarde van de toegezegde pensioenverplichting op de balansdatum, minus de reële waarde van de activa van de regeling.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De reële waarde van de activa wordt bepaald op balansdatum. Om de pensioenkosten te bepalen, wordt het verwacht rendement van de activa berekend via het rendement van hoogwaardig gewaardeerde bedrijfsobligaties. Deze is identiek aan de disconteringsvoet die gebruikt wordt om de waarde van de toegezegde pensioenverplichting te bepalen.

De toegezegd-pensioen regeling wordt jaarlijks berekend door interne en externe actuarissen, met behulp van de "projected unit credit" methode (toekomstig-pensioen waarderingsmethode).

Inherent aan de actuariële modellen zijn veronderstellingen waaronder disconteringsvoeten, stijgingspercentages van salarissen en voordelen in de toekomst, sterfecijfers, tendensen in de kosten voor gezondheidszorg en de consumptie-index. De veronderstellingen zijn gebaseerd op de beschikbare marktgegevens en de historische prestaties van de activa van de regeling en worden jaarlijks bijgewerkt. De actuariële veronderstellingen kunnen aanzienlijk verschillen van de actuele resultaten omwille van wijzigingen van de marktomstandigheden, economische trends, wijzigingen in het sterfecijfer en andere veronderstellingen. Eventuele wijzigingen van deze veronderstellingen kunnen een materiële invloed uitoefenen op de verplichtingen van de toegezegd - pensioenregeling en de toekomstige pensioenkosten. De effecten van wijzigingen in actuariële veronderstellingen en aanpassingen aan de ervaring worden geboekt in het eigen vermogen.

Alle nog niet opgenomen pensioenkosten worden onmiddellijk in de winst- en verliesrekening erkend.

Voor toegezegde-bijdragen regelingen betaalt ING België bijdragen aan publiek of particulier beheerde pensioenverzekeringsplannen op een verplichte, contractuele of vrijwillige basis. De bijdragen worden geboekt als uitgaven voor personeelsverloning wanneer ze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde bijdragen worden geboekt als actief in de mate dat een terugbetaling in contanten of een verlaging van toekomstige betalingen beschikbaar is.

Overige verplichtingen na pensioen

ING België biedt haar gepensioneerden na hun pensioen allerlei voordelen aan. Om deze voordelen te kunnen genieten moet de werknemer gewoonlijk in dienst blijven tot aan de pensioenleeftijd en een minimale dienstperiode vervuld hebben. De verwachte kosten van deze voordelen worden toegerekend over de dienstperiode, met behulp van een boekhoudkundige methodologie gelijkaardig aan die voor de toegezegd - pensioenregelingen.

Winstbelastingen

De belastingen op de winsten van het boekjaar omvatten actuele en uitgestelde belastingen. De winstbelastingen worden opgenomen in de resultatenrekening, behalve wanneer ze verwijzen naar posten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn opgenomen. In dat laatste geval worden ze opgenomen in het eigen vermogen.

Uitgestelde winstbelastingen worden volledig opgenomen, met behulp van de balansmethode, op tijdelijke verschillen die voortvloeien tussen de fiscale boekwaarde van de activa en verplichtingen en hun boekwaarde in de geconsolideerde jaarrekening. De uitgestelde winstbelastingen worden bepaald aan de hand van de belastingtarieven en belastingwetgeving waarvan het wetgevingsproces substantieel is afgesloten op de balansdatum en die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin de bijbehorende uitgestelde belastingvordering wordt gerealiseerd of de uitgestelde belastingverplichting wordt afgewikkeld.

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat er een toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn, waartegen de tijdelijke verschillen kunnen worden aangewend. Uitgestelde belastingverplichtingen worden geboekt op tijdelijke verschillen die voortvloeien uit investeringen in dochterondernemingen en verbonden ondernemingen, tenzij wanneer het tijdstip van de afwikkeling van het tijdelijk verschil kan worden bepaald en het waarschijnlijk is dat het verschil in de nabije toekomst niet zal worden teruggenomen.

De fiscale gevolgen van winstbelastingverliezen die beschikbaar zijn voor overbrenging naar het volgende boekjaar worden geboekt als een actief wanneer het waarschijnlijk is dat er een toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn, waartegen deze verliezen kunnen worden aangewend.

Uitgestelde belastingen in verband met de herwaardering van de reële waarde van voor verkoop beschikbare investeringen en kasstroomafdekkingen die onmiddellijk in het eigen vermogen worden gedebiteerd of gecrediteerd, worden ook onmiddellijk in het eigen vermogen gecrediteerd of gedebiteerd en worden vervolgens geboekt in de resultatenrekening, samen met de uitgestelde winst of het uitgestelde verlies.

Opname van winst

Rentebaten

Rentebaten en rentelasten worden geboekt in de resultatenrekening, met behulp van de effectieve-rentemethode. De effectieve-rentemethode is een methode om de afgeschreven kostprijs van een financieel actief of een financiële verplichting te berekenen en de rentebaten of rentelasten over de relevante periode toe te rekenen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Het effectieve-rentetarief is het tarief dat volgt uit de gelijkstelling van de geschatte toekomstige kasbetalingen of -ontvangsten gedurende de verwachte looptijd van het financieel instrument, of, indien van toepassing, een kortere periode, met de netto boekwaarde van het financieel actief of de financiële verplichting. Bij het berekenen van het effectieve-rentetarief, schat ING België kasstromen voor alle contractuele bepalingen van het financieel instrument (bv. de mogelijkheid tot vooruitbetaling) maar neemt de bank geen toekomstige kredietverliezen in aanmerking. De berekening bevat alle ontvangen of betaalde commissies en basispunten die integraal deel uitmaken van het effectieve-rentetarief, transactiekosten en alle premies. Alle rentebaten en rentelasten uit handelsposities en niet-handelsafgeleide producten worden geklasseerd als rentebaten en rentelasten in de resultatenrekening. Veranderingen in de reële waarde worden opgenomen in de netto handelsinkomsten.

Zodra een krediet of portefeuille kredieten met waardeverminderingen is afgeschreven tot op haar geschatte realiseerbare waarde, worden er daarna rentebaten opgenomen op basis van het rentetarief dat gebruikt werd om de toekomstige kasstromen te disconteren met als doel de realiseerbare waarde te berekenen. De grondgedachte is dat, naarmate de tijd verstrijkt, de waarde van de verwachte toekomstige kasstromen toeneemt naarmate de tijd voor realisatie afneemt. Dit afwikkelingseffect wordt geboekt als rentebaten.

Onderliggende boekingsystemen kunnen ofwel (i) de rentebaten op kredieten met waardeverminderingen opschorten of (ii) deze volledig blijven boeken. In beide gevallen is er een aanpassing aan de rentebaten nodig om het juiste rentebedrag te boeken: oplopend onder (i) en aflopend onder (ii).

Renteontvangsten op kredieten met waardeverminderingen ('laattijdige betalingen') moeten toegerekend worden volgens de opgelopen rente/hoofdsom, afhankelijk van de waarschijnlijkheid van faillissement van de kredietnemer. Renteontvangsten worden ofwel eerst op de hoofdsom toegepast (wanneer faillissement waarschijnlijk is) ofwel eerst op de rente (wanneer faillissement niet waarschijnlijk is).

Inkomsten uit vergoedingen en commissies

Vergoedingen en commissies worden doorgaans geboekt wanneer er een dienst werd geleverd. Krediet-verplichtingsvergoedingen voor kredieten die waarschijnlijk zullen worden opgevraagd, worden uitgesteld (samen met de bijbehorende directe kosten) en worden geboekt als een aanpassing aan het effectieve-rentetarief op het krediet. Vergoedingen en commissies die voortvloeien uit het onderhandelen, of de deelname aan onderhandeling, van een transactie voor derden –zoals de regeling van de aankoop van aandelen of andere effecten of de aan- of verkoop van activiteiten– worden erkend bij afronding van de onderliggende transactie. Vergoedingen voor advies en dienstverlening bij portefeuillebeheer en ander beheer worden erkend op basis van de toepasselijke dienstcontracten wanneer de dienst verleend is.

Vergoedingen voor vermogensbeheer in verband met beleggingsfondsen en vergoedingen voor beleggingscontracten worden pro rata temporis geboekt gedurende de periode waarin de dienst wordt verleend. Hetzelfde principe wordt toegepast voor diensten in verband met planning en bewaring die onafgebroken worden geleverd gedurende een lange periode.

Ontvangen dividenden

De inkomsten worden geboekt wanneer het recht van ING België om de betaling te ontvangen is vastgesteld.

Beschrijving van het dividendbeleid

De Raad van Bestuur roept algemene vergaderingen bijeen en beslist over de agenda. Hij stelt de datum voor de uitkering van dividenden vast. De Raad van Bestuur kan beslissen om tussentijdse dividenden uit te keren voor de lopende periode, afhankelijk van de voorwaarden die door de wetgeving zijn vastgesteld. Hij stelt ook het bedrag en de datum van de betaling vast.

Fiduciaire activiteiten

De bank treedt gewoonlijk op als trustee en in andere fiduciaire rollen die leiden tot het aanhouden of plaatsen van activa in naam van individuele personen, trusts, pensioenmaatschappijen en andere instellingen. Deze activa en de opbrengsten die zij voortbrengen zijn niet opgenomen in deze jaarrekening omdat het hier niet gaat om activa van ING België.

Op aandelen gebaseerde betalingen

ING België verleent optierechten en aandelenplannen op aandelen van de ING Groep aan een aantal hogere directieleden en kaderleden (in eigen vermogensinstrumenten afgewikkelde transacties). De bedoeling van de optie- en aandelenplannen is, naast een bevordering van verdere groei van ING België, hogere directieleden aan te trekken, te behouden en te motiveren.

Het totaalbedrag dat over de toezeggingsperiode kan worden uitgegeven wordt bepaald met verwijzing naar de reële waarde van de toegekende opties, exclusief de invloed van toezeggingsvoorwaarden die geen verband houden met de markt (bv. doelstellingen inzake rentabiliteit en verkooptoenname). Toezeggingsvoorwaarden die geen verband houden met de markt worden opgenomen in veronderstellingen over het aantal opties dat naar verwachting uitoefenbaar zal worden.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Op elke balansdatum beoordeelt de entiteit haar schattingen van het aantal opties dat naar verwachting uitoefenbaar zal worden. Zij boekt de invloed van de eventuele herziening van de oorspronkelijke ramingen in de resultatenrekening en een bijbehorende aanpassing aan het eigen vermogen over de resterende toezeggingsperiode.

De ontvangen opbrengsten, met aftrek van direct toewijsbare transactiekosten, worden gecrediteerd op het aandelenkapitaal (nominale waarde) en de aandelenpremie wanneer de opties worden uitgeoefend.

Financiële garanties

Financiële garantiecontracten zijn contracten op grond waarvan de emittent verplicht is bepaalde betalingen te verrichten om de houder te compenseren voor een door hem geleden verlies omdat een bepaalde debiteur zijn betalingsverplichting uit hoofde van de voorwaarden van een schuldbewijs niet nakomt. Zulke financiële garanties worden verstrekt aan banken, financiële instellingen en andere instanties in naam van klanten om kredieten, bankschulden en andere bankfaciliteiten veilig te stellen.

Financiële garanties worden eerst opgenomen in de financiële rekeningen tegen reële waarde, zijnde de ontvangen premie, op de datum waarop de garantie werd verstrekt.

De ontvangen premie wordt verantwoord in de resultatenrekening in de netto-inkomsten voor vergoedingen en commissies op lineaire basis over de looptijd van de financiële garanties. Stijgingen in de verplichting in verband met garanties worden geboekt in de resultatenrekening onder de overige bedrijfsinkomsten.

Toelichting bij de Geconsolideerde staten

Activa

Toelichting 1: Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken

Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken		
In duizenden EUR	2016	2015
Rekeningen bij centrale banken	4.372.638	3.643.277
Cash bij centrale banken	636.001	623.772
TOTAAL	5.008.639	4.267.049

Toelichting 2: Leningen en vorderingen aan banken

Leningen en vorderingen aan banken		
In duizenden EUR	2016	2015
Leningen en vorderingen aan banken	9.886.580	12.560.870
Cash vorderingen, debetsaldi en andere uitstaande bedragen		110.201
Voorzieningen voor kredietverliezen	-1.159	-2.165
TOTAAL	9.885.421	12.668.906

Toelichting 3: Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening

Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening		
In duizenden EUR	2016	2015
Activa voor handelsdoeleinden	8.674.772	14.504.727
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.413.044	4.419.223
Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening	87.950	94.541
TOTAAL	13.175.766	19.018.491

Activa voor handelsdoeleinden

Activa voor handelsdoeleinden per type		
In duizenden EUR	2016	2015
Aandelen	8.026	2.319.984
Vastrentende effecten	22.935	59.415
Derivaten	8.643.306	12.124.522
Leningen en vorderingen	505	806
TOTAAL	8.674.772	14.504.727

Opmerking over de evolutie van de "Activa voor handelsdoeleinden - Derivaten": In maart 2016 werd een deel van de "Financial Markets" activiteit getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Sedertdien worden de "Equity trading" activiteiten niet meer gedaan in ING België nv.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Derivaten niet voor handelsdoeleinden, gebruikt voor risicobeheer doeleinden

Derivaten niet voor handelsdoeleinden per type (op het actief)		
In duizenden EUR	2016	2015
Derivaten gebruikt in reële waarde indekkingen	770.334	602.068
Derivaten gebruikt in kasstroomindekkingen	3.604.690	3.802.626
Andere derivaten niet voor handelsdoeleinden	38.021	14.529
TOTAAL	4.413.044	4.419.223

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening per type (op het actief)		
In duizenden EUR	2016	2015
Aandelen	2.615	2.812
Vastrentende effecten		
Leningen en vorderingen	85.335	91.729
TOTAAL	87.950	94.541

Toelichting 4: Deelnemingen

Beleggingen per type		
In duizenden EUR	2016	2015
Beschikbaar voor verkoop	17.022.923	18.809.053
<i>waarvan: aandelen</i>	55.414	78.065
<i>waarvan: vastrentende effecten</i>	16.967.509	18.730.988
Aangehouden tot einde looptijd	925.897	958.873
<i>waarvan: vastrentende effecten</i>	925.897	958.873
TOTAAL	17.948.820	19.767.926

Wijzigingen in de participaties beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot einde looptijd

Wijzigingen in de participaties beschikbaar voor verkoop and aangehouden tot einde looptijd								
In duizenden EUR	Aandelen - BVV		Vastrentende effecten - BVV		Vastrentende effecten - ATEL		Totaal	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Openingsbalans	78.065	53.345	18.730.988	19.599.510	958.873		19.767.926	19.652.855
Toevoegingen	8.359	13.570	1.668.872	666.993			1.677.231	680.563
Afschrijvingen			12.466	-5.388	-33.014	-24.817	-20.548	-30.205
Transfers en herkwalificaties	-5.478	109		-969.796		969.796	-5.478	109
Wijzigingen in niet-gerealiseerde herwaarderingsen	1.464	29.381	-25.952	-89.216	38	13.894	-24.450	-45.941
Waardeverminderingen	-342	-6.372					-342	-6.372
Terugname van waardeverminderingen								
Desinvesteringen en terugkoop	-26.652	-11.968	-3.418.865	-471.115			-3.445.517	-483.083
Wisselkoersverschillen								
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen								
EINDBALANS	55.414	78.065	16.967.509	18.730.988	925.897	958.873	17.948.820	19.767.926

Toelichting 5: Leningen en vorderingen aan klanten

Leningen en vorderingen aan klanten		
In duizenden EUR	2016	2015
Leningen aan (of gewaarborgd door) publieke overheden	6.372.779	5.577.317
Hypothecaire kredieten	48.492.134	46.883.059
Leningen gewaarborgd door kredietinstellingen	36.818	24.174
Persoonlijke leningen	5.592.376	5.509.970
Door activa gedekte effecten		
Bedrijfsleningen	41.829.723	35.512.951
Voorzieningen voor kredietverliezen	-691.161	-707.420
TOTAAL	101.632.669	92.800.051

In 2016 bleek dat een deel van de leningen voorheen gerapporteerd als "Bedrijfsleningen", gerapporteerd hadden moeten worden als "Hypothecaire kredieten". Hypothecaire leningen, per 31 december 2015, is EUR 8,4 miljard hoger, van EUR 38,52 miljard naar EUR 46,88 miljard.

Wijzigingen in de voorzieningen voor kredietverliezen

Wijzigingen in de voorzieningen voor kredietverliezen		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	-709.585	-802.421
Afwaarderingen	152.399	233.180
Recuperaties	-4.324	-31.821
Toevoeging van de voorzieningen voor kredietverliezen	-208.591	-180.669
Wisselkoersverschillen	-403	1.468
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	51.118	70.678
EINDBALANS	-719.386	-709.585
De eindbalans is inbegrepen in		
- Leningen en vorderingen aan banken	-1.159	-2.165
- Leningen en vorderingen aan klanten	-691.161	-707.420
- Voorzieningen overige voorzieningen	-27.066	

Opmerking over de "Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen": Ten gevolge van een wijziging in de IFRS waarderingsregels bij Fiducré (ING's debiteurenbeheer maatschappij). Deze wijziging heeft een gewijzigde presentatie van de resultatenrekening tot gevolg, vergeleken met vorig jaar (tussen Voorzieningen voor kredietverliezen, Andere inkomsten en Netto interest). De impact is EUR 38 miljoen. Vanaf 2016 wordt de opbrengsten, gelinkt aan gewijzigde leningen die aanleiding geven tot afwaardering, voorgesteld als Netto interest en Andere inkomsten.

Bedrijfsleningen omvatten ook de vorderingen inzake financiële leasing

Toekomstige minimale leasebetalingen per looptijd		
in duizenden EUR	2016	2015
Binnen het jaar	819.721	762.373
Meer dan 1 jaar en minder dan 5 jaar	1.999.028	1.837.867
Meer dan 5 jaar	1.025.135	1.024.956
TOTAAL	3.843.884	3.625.196

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 6: Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat

Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat					
In duizenden EUR					
Naam van de entiteit	2016	2015	Naam van de entiteit	2016	2015
Isabel	4.602	4.222	ING Activator	628	1.237
Synapsia	0	39	ISIM (ING Solutions Investment Management)	1.076	366
European Marketing Group Luxembourg (LU) S.A.	333	272	M Brussels Village	0	0
Aigle aviation SA	1.550	1.471	QUSTOMER	0	5.229
A.E.D. Rent	13.701	17.905	SAS Marnix Invest	0	0
Ark Angels Activator Fund	1.898	1.222	SAS SODIR-Deux	0	0
Ark Angels Activator Fund Beheer	125	87	Sherpa Invest	8	155
AXISQL	3.970	9.562	Sherpa Invest II	761	667
Belgian Mobile Wallet	0	50	Stardekk	4.400	0
BIENCA Biotechnological Enzymatic Catalyse	0	781	Tasco nv	6.361	0
(Brand & Licence Comp) Bancontact/Mistercash	1.213	1.127	Unibioscreen SA	0	0
Euresys (Walltech)	0	0	Vesalius Biocapital Partners sarl	157	2.800
Europay Belgium	196	190	Vesalius Biocapital II Partners sarl	111	54
GDW Holding	4.034	1.987	Vesalius Biocapital I SA SICAR	7.246	17.419
Immomanda	179	160	Visa Belgium	10.082	0
Innotec International	4.799	11.208			
TOTAAL				67.431	78.211

Wijzigingen in de deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	78.211	76.484
Toevoegingen	14.414	6.241
Transfers naar en van Participaties	5.523	-342
Herwaarderingen	-36.878	3.127
Het aandeel van de resultaten	32.217	30.455
Ontvangen dividenden	-15.213	-8.558
Desinvesteringen	-7.950	-29.261
Waardeverminderingen	-2.972	-192
Wisselkoersverschillen	79	257
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		
EINDBALANS	67.431	78.211

Opmerking over de "Herwaarderingen": Sedert december 2016 worden alle beleggingen in eigen vermogensinstrumenten die worden gerapporteerd als investeringen in ondernemingen met een deelnemingsverhouding, opgenomen volgens de "vermogensmutatie"-methode. Daarvoor werden de participaties met een deelneming tussen 20 en 50% aangemerkt als aandelen beschikbaar voor verkoop geherwaardeerd via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 7: Vastgoedbeleggingen

Wijzigingen in vastgoedbeleggingen		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	47.812	47.689
Toevoegingen		37
Transfers naar en van Overige activa	-2	17
Transfers naar en van eigendom in eigen gebruik		-18
Winsten (verliezen) wegens aanpassing van reële waarde	547	87
Desinvesteringen		
Wisselkoersverschillen		
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		
EINDBALANS	48.358	47.812

Toelichting 8: Materiële vaste activa

Wijzigingen in materiële vaste activa - 2016				
In duizenden EUR	Eigendom in eigen gebruik	IT materieel	Kantoor- en ander materieel	Totaal
Beginbalans	564.840	61.797	274.266	900.903
Toevoegingen	1.455	16.082	23.269	40.806
Gekapitaliseerde financieringskosten				
Afschrijvingen	-7.246	-23.345	-44.792	-75.383
Herwaarderings	-2.748			-2.748
Waardeverminderingen	-52.722			-52.722
Terugname van waardeverminderingen	128			128
Desinvesteringen	-4.997	-61	-5.129	-10.187
Wisselkoersverschillen		1	1	2
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		77	1.549	1.626
Transfers naar en van Overige activa	-676			-676
Transfers naar en van Vastgoedbeleggingen				
EINDBALANS	498.033	54.552	249.165	801.750
Aanschaffingswaarde per 31 december	918.825	345.982	885.929	2.150.736
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	-327.668	-291.430	-636.764	-1.255.862
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-93.124			-93.124
NETTO BOEKWAARDE	498.033	54.552	249.165	801.750

Opmerking over de "Waardeverminderingen": In het kader van het voorgenomen herstructureringsplan werd nagezien of voor het "Vastgoed in eigen gebruik" waardeverminderingen noodzakelijk waren als gevolg van dit plan.

Opmerking over de "Eigendom in eigen gebruik": ING gebruikt externe taxateurs om de eigendommen in eigen gebruik te schatten. Alle eigendom worden specifiek geschat door externe schatters om de vijf jaar. De meest recente schatting van de belangrijkste eigendommen dateert van december 2016.

Wijzigingen in de herwaarderingsreserve		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	145.686	142.064
Jaarlijkse herwaardering	-1.706	3.622
EINDBALANS	143.980	145.686

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in materiële vaste activa - 2015				
In duizenden EUR	Eigendom in eigen gebruik	IT materieel	Kantoor- en ander materieel	Totaal
Beginbalans	569.356	62.595	280.233	912.184
Toevoegingen	310	27.715	46.118	74.143
Gekapitaliseerde financieringskosten				
Afschrijvingen	-5.521	-27.686	-45.067	-78.274
Herwaarderingen	5.515			-694
Waardeverminderingen	-197			-197
Terugname van waardeverminderingen	3.669			3.669
Desinvesteringen	-15.677	-387	-6.011	-15.866
Wisselkoersverschillen	88	-191	-38	-141
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		-249	-969	-1.218
Transfers naar en van Overige activa	7.279			7.279
Transfers naar en van Vastgoedbeleggingen	18			18
EINDBALANS	564.840	61.797	274.266	900.903
Aanschaffingswaarde per 31 december	929.843	317.577	904.378	2.151.798
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	-324.294	-255.780	-630.112	-1.210.186
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-40.708			-40.708
NETTO BOEKWAARDE	564.840	61.797	274.266	900.903

Toelichting 9: Immateriële vaste activa

Wijzigingen in de immateriële vaste activa - 2016				
In duizenden EUR	Goodwill	Software	Overige immateriële vaste activa	TOTAAL
Beginbalans	2.558	146.584		149.142
Toevoegingen		3.239		3.239
Gekapitaliseerde kosten		29.880		29.880
Afschrijvingen		-40.925		-40.925
Waardeverminderingen		-37.692		-37.692
Effect van niet-gerealiseerde herwaarderingen in eigen vermogen				
Terugname van waardeverminderingen				
Wisselkoersverschillen				
Desinvesteringen		-1.351		-1.351
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		191		191
EINDBALANS	2.558	99.925		102.483
Aanschaffingswaarde per 31 december	1.438	364.069		365.507
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december		-226.452		-226.452
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	1.120	-37.692		-36.572
NETTO BOEKWAARDE	2.558	99.925		102.483

Opmerking over de "Waardeverminderingen": In het kader van het voorgenomen herstructureringsplan werd nagezien of voor de "Geactiveerde software" waardeverminderingen noodzakelijk waren als gevolg van dit plan.

Opmerking over de "Software": het grootste deel van de software is intern ontwikkelde software.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in de immateriële vaste activa - 2015				
In duizenden EUR	Goodwill	Software	Overige immateriële vaste activa	TOTAAL
Beginbalans	2.558	134.157		136.715
Toevoegingen		12.528		12.528
Gekapitaliseerde kosten		35.393		35.393
Afschrijvingen		-35.950		-35.950
Waardeverminderingen		-9.692		-9.692
Effect van niet-gerealiseerde herwaarderings in eigen vermogen				
Terugname van waardeverminderingen				
Wisselkoersverschillen				
Desinvesteringen		15		15
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		10.133		10.133
EINDBALANS	2.558	146.584		149.142
Aanschaffingswaarde per 31 december	44.225	364.378		408.603
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december		-212.618		-212.618
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-41.666	-5.176		-46.842
NETTO BOEKWAARDE	2.558	146.584		149.142

Opmerking over de "Software": het grootste deel van de software is intern ontwikkelde software.

Toelichting 10: Uitgestelde belastingvorderingen

Uitgestelde belastingvorderingen		
In duizenden EUR	2016	2015
Beleggingen	-122.155	-150
Actieve en passieve verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeverandering in de winst- en verliesrekening	87.384	7.706
Waardeverminderingen	622	
Overige voorzieningen	261.369	6.808
Niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	0	584
Kasstroomindekking	81.421	
Materiële vaste activa	-77.372	
Overige	-38.850	1.634
TOTAAL	192.419	16.583

Zie ook Toelichting 15 aangaande Uitgestelde belastingsschulden

Grote veranderingen zijn te verklaren door het feit dat de cijfers gepresenteerd worden op netto basis in lijn met de rapportering naar de Groep. Gebaseerd op de ING accounting principes, wordt de netto basis van uitgestelde belastingactiva en -passiva getoond.

Uitgestelde belastingvorderingen (schulden) - 2016				
In duizenden EUR	Bruto uitgestelde belastingvorderingen	Afgeschreven uitgestelde belastingvorderingen	Uitgestelde belastingverplichtingen	TOTAAL
Openingsbalans	16.583	0	-241.693	-225.109
Wisselkoersverschillen	38		-0	38
Uitgestelde belastingen winst en verlies	252.847		-37.441	215.406
Uitgestelde belastingen eigen vermogen	-9.805		33.956	24.151
Compensatie uitgestelde belastingen	-67.244		68.088	843
EINDBALANS	192.419	0	-177.090	15.328

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Inkomstenbelastingen - opsplitsing van uitgesteld fiscaal verlies/niet gebruikt fiscaal krediet - 2016					
In duizenden EUR	TOTAAL	Tot 5 jaar	Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	Niet afgelopen
Totaal niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	45.352	14.115		31.237	
Waarvan: niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen					
<i>waarop geen uitgestelde belastingvorderingen worden erkend</i>	45.352	14.115		31.237	
<i>waarop uitgestelde belastingvorderingen worden erkend</i>					
Belastingvoet	33,99%				
Uitgestelde belastingvordering op niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	0				

Inkomstenbelasting betreffende niet-gerealiseerde resultaten - 2016			
In duizenden EUR	Belastingvorderingen	Belasting-schulden	TOTAAL
Reserve uit wisselkoerswijzigingen			0
Indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten			0
Reserve uit de herwaardering van materiële vaste activa	3.848	-76.730	-72.882
Reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa	10.092	-177.585	-167.494
Kasstroomindekkingreserve	81.421	-6.698	74.723
Aandeel in de winst of verlies van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief worden verwerkt volgens de "equity"-methode			0
Actuariële winst/verlies op pensioen defined plans	76.953		76.953
TOTAAL	172.314	-261.014	-88.699

Toelichting 11: Overige activa

Overige activa per type		
In duizenden EUR	2016	2015
Netto toegezegde activa	468	76
Vastgoedontwikkeling en bekomen via faillissementen	238	2.336
Te ontvangen intresten en huurgelden	3.358	5.911
Andere te ontvangen activa (andere dan intrestinkomsten van financiële activa)	179.567	165.137
Overige	1.311.688	2.013.118
TOTAAL	1.495.319	2.186.578

Opmerking over "Overige": deze omvat 1,067 miljard gelinkt aan transacties die op balansdatum nog moeten verrekend worden.

Schulden en Eigen vermogen

Toelichting 12: Deposito's van banken

Bedragen te betalen aan banken		
In duizenden EUR	2016	2015
Intrest dragend		
Niet intrest dragend	13.333.629	10.738.423
TOTAAL	13.333.629	10.738.423

Toelichting 13: Deposito's van klanten

Deposito's van klanten		
In duizenden EUR	2016	2015
Spaarrekeningen	39.501.111	40.730.910
Creditsaldo op klantenrekeningen	51.773.448	48.288.293
Deposito's van bedrijven	5.690.560	7.686.489
Andere	81.179	89.558
TOTAAL	97.046.298	96.795.250

Toelichting 14: Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening

Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening		
In duizenden EUR	2016	2015
Passiva voor handelsdoeleinden	8.808.874	13.129.450
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	6.074.113	6.069.523
Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening	1.789.330	2.371.524
TOTAAL	16.672.317	21.570.497

Passiva voor handelsdoeleinden

Passiva voor handelsdoeleinden per type		
In duizenden EUR	2016	2015
Korte posities in eigenvermogensinstrumenten	0	136
Korte posities in vastrentende instrumenten	73	83.598
Derivaten	8.808.801	13.045.715
TOTAAL	8.808.874	13.129.450

Opmerking over de evolutie van de "Derivaten": In maart 2016 werd een deel van de "Financial Markets" activiteit getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Sedertdien worden de "Equity trading" activiteiten niet meer gedaan in ING België nv.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Derivaten niet voor handelsdoeleinden, gebruikt voor risicobeheer doeleinden

Derivaten niet voor handelsdoeleinden per type (op het passief)		
In duizenden EUR	2016	2015
Derivaten gebruikt in reële waarde indekkingen	2.246.539	2.042.598
Derivaten gebruikt in kasstroomindekkingen	3.726.986	3.935.529
Andere derivaten niet voor handelsdoeleinden	100.588	91.395
TOTAAL	6.074.113	6.069.523

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening per type (op het passief)				
In duizenden EUR	Boekwaarde		Verschil tussen de boekwaarde en het bedrag contractueel voorzien te betalen op einde looptijd	
	2016	2015	2016	2015
Vastrentende effecten	1.789.330	2.371.524	-282.597	-303.651
Toevertrouwde fondsen				
Achtergestelde schulden				
TOTAAL	1.789.330	2.371.524	-282.597	-303.651

Opmerking over de evolutie van de "Vastrentende effecten": Gestructureerde producten (economisch ingedekt) worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening om asymmetrische evoluties in de resultatenrekening te vermijden.

Toelichting 15: Uitgestelde belastingschulden

Uitgestelde belastingschulden		
In duizenden EUR	2016	2015
Beleggingen	51.210	193.840
Actieve/passieve verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking in de resultatenrekening	-884	-33.328
Waardeverminderingen	54	-111
Overige voorzieningen	92.625	24.475
Leningen en vorderingen op klanten	24.830	50.697
Materiële vaste activa	944	89.671
Cash flow hedges	6.839	-84.347
Overige	1.474	796
TOTAAL	177.090	241.693

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 16: Voorzieningen

Voorzieningen - 2016				
In duizenden EUR	Ontslagvergoedingen en overige herstructureringsvoorzieningen	Hangende juridische geschillen	Overige voorzieningen	TOTAAL
Beginbalans	69.731	64.958	11.188	145.877
Toevoegingen	606.157	42.425	28.453	677.035
Gebruikte bedragen	-20.952	-927	-1.254	-23.133
Niet gebruikte bedragen tijdens periode teruggeboekt	-1.477	-18.422	-2.579	-22.478
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van een wijziging in de discountvoet				0
Valutakoersverschillen				0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-6.285	5.523	4.255	3.493
EINDBALANS	647.174	93.557	40.063	780.794

Opmerking over "Toevoegingen": ING België heeft op 3 oktober 2016 haar intentie aangekondigd om een fundamentele transformatie te ondergaan, met de bedoeling om te kunnen evolueren van een traditionele bank naar een bancaire platform aan de top van de digitalisatie en de gepersonaliseerde dienstverlening naar haar klanten toe. ING België heeft de intentie om haar klantervaring te verbeteren door te evolueren naar een geïntegreerd platform van bankdiensten, gebruik makend enerzijds van de Nederlandse omnichannel capaciteiten en anderzijds van de rationalisatie van haar kantorennetwerk door de samensmelting van ING en Record bank kantoren. Naast het verbeteren van de klantervaring wil ING België ook de interne silo mentaliteit elimineren en van een zware hiërarchische structuur evolueren naar multidisciplinaire, 'agile', zelfsturende teams om sneller resultaten te boeken tegen een lagere kost.

Door de intenties is de verwachting dat de ING werknemersaantallen zullen verminderen met om en bij de 3.500 VTE voor de periode 2016-2021. Deze aantallen hebben betrekking op de intenties om naar een geïntegreerd platform te gaan, met een aantal resterende functies die zich zullen focussen op de voorziene programma's inzake IT, operaties, Wholesale banking en diverse ondersteunende diensten. De uiteindelijke bedoeling is om verder nieuwe klanten aan te trekken en de portefeuille aan leningen verder uit te breiden (om zo de economie verder te blijven ondersteunen).

Met betrekking tot deze voorziene intenties zijn in december 2016 een herstructureringsvoorziening (voor belastingen) en een voorziening voor vroegtijdige beëindiging van contracten aangelegd van om en bij de EUR 615 miljoen. Deze initiatieven worden geïmplementeerd over de periode 2017-2021 en de schatting van de reorganisatieprovisie is inherent onzeker. Deze herstructureringsvoorziening (voor belastingen) is gebaseerd op de huidige situatie en de inhoud van de sociale onderhandelingen en meer bepaald op de verschillende onderhandelde plannen inclusief vervroegde en vrijwillige vertrekregelingen alsook de resterende verplichte vertrekken om de voorziene fundamentele transformatie te bereiken. Berekening van de provisie is gebeurd op basis van beschikbare HR informatie aangaande salarissen en leeftijden van de populatie en op basis van verschillende assumpties, inclusief actuariële gebaseerd op de onderhandelde plannen en op voorgaande ervaringen die de bank heeft met dergelijke plannen.

De voorziening op balansdatum vertegenwoordigt de beste inschatting van de te verwachten herstructureringsvoorziening en wordt geacht voldoende te zijn om deze kosten te dekken.

Opmerking over "Toevoegingen": De "Overige voorzieningen" omvatten bedragen met betrekking tot Kredietbrieven/Garanties ten belope van 27 miljoen (voorheen gerapporteerd onder Voorzieningen voor kredietverliezen).

Voorzieningen - 2015				
In duizenden EUR	Ontslagvergoedingen en overige herstructureringsvoorzieningen	Hangende juridische geschillen	Overige voorzieningen	TOTAAL
Beginbalans	60.022	68.921	18.287	147.230
Toevoegingen	45.033	3.237	2.571	50.841
Gebruikte bedragen	-32.604	-35	-2.828	-35.467
Niet gebruikte bedragen tijdens periode teruggeboekt	-1.694	-7.165	-7.934	-16.793
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van een wijziging in de discountvoet				0
Valutakoersverschillen				0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-1.027	0	1.092	65
EINDBALANS	69.730	64.958	11.188	145.876

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 17: Overige passiva

Overige schulden		
In duizenden EUR	2016	2015
Netto toegezegde passiva	134.478	128.644
Overige personeelsgerelateerde verplichtingen	43.105	43.012
Andere belastingen en sociale lasten	254.327	271.439
Reeds ontvangen inkomstenbelasting	106.653	103.652
Toe te rekenen kosten	370.449	381.119
Overige	1.878.708	1.691.637
TOTAAL	2.787.720	2.619.503

Opmerking over "Overige": deze omvat 1,283 miljard gelinkt aan transacties die op balansdatum nog moeten verrekend worden.

Informatie over pensioenverplichtingen en overige te betalen voordelen na pensionering

ING België heeft toegezegde-bijdragen pensioenregelingen in de meeste landen waar hij actief is. Deze plannen worden allemaal geheel of gedeeltelijk gefinancierd door ING. Deze plannen hebben doorgaans betrekking op alle personeelsleden en voorzien hen met voordelen, in het bijzonder bij pensionering.

Jaarlijks worden bijdragen betaald aan de fondsen met een bijdragevoet die voldoende is om de schulden van het plan te financieren in overeenstemming met lokale vereisten. De plannen voldoen in alle landen met de lokale vereisten omtrent investerings- en financieringsniveaus. Voor het boekjaar 2017 is het geschatte bedrag aan bijdragen dat ING België zal storten voor toegezegde pensioenfondsen gelijk aan 11,6 miljoen euro.

De bank biedt bepaalde personeelsleden nog andere voordelen na uitdiensttreding en na pensionering. Deze zijn voornamelijk gezondheidszorgvoordelen na pensionering en regelingen voor vervroegde uittreding van medewerkers en voormalige medewerkers op basis van vaste toezeggingen.

Bepaalde bedrijven van de groep financieren toegezegde bijdragen pensioenregelingen. De activa van alle toegezegde bijdragen regelingen van ING Belgium worden belegd in onafhankelijk beheerde fondsen. De bijdragen worden doorgaans vastgesteld als een percentage van het loon. Op 31 december 2016 alle toegezegde bijdragen regelingen zijn voldoende gefinancierd ten opzichte van de minimale gewaarborgde rente, opgelegd door de Belgische wet.

Bovendien is er een nieuw toegezegde bijdragen pensioenregelingen voor alle nieuwe werknemers van ING België sedert januari 2017. Dit plan heeft een overfinanciering ter waarde van EUR 7,1 miljoen (5% van de bedrag op de individuele rekening), wat door ING België gefinancierd is als minimale gegarandeerde reserve.

Evolutie van het pensioenfonds toegezegd pensioen		
In duizenden EUR	2016	2015
Verplichtingen uit hoofde van het "te bereiken doel"	791.591	746.380
Reële waarde van het pensioenfonds	-657.581	-617.813
Surplus (tekort) van het fonds	134.010	128.567
Voorgesteld als:		
- <i>Andere activa</i>	-468	-76
- <i>Andere passiva</i>	134.478	128.644

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Evolutie van de verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	746.380	827.651
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	16.740	18.395
Intrestkosten	12.739	10.920
Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in demografische veronderstellingen	-12.196	-8.874
Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in financiële veronderstellingen	65.495	-43.600
Werknemersbijdrage	1.381	1.453
Uitkeringen	-39.312	-55.375
Opgenomen kosten mbt verstreken dienstjaren		-10.348
Effect van inperking of afwikkeling		
Koersverschillen vreemde valuta	364	6.032
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		126
EINDBALANS	791.591	746.380

PM: "Aan het dienstjaar toegekende pensioenkosten" en "Intrestkosten" zijn geboekt via de Resultatenrekening in de Pensioenkosten van huidig boekjaar (zie ook toelichting 27) terwijl "Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in demografische veronderstellingen" en "Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in financiële veronderstellingen" geboekt zijn via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Evolutie van de reële waarde van het pensioenfonds		
In duizenden EUR	2016	2015
Beginbalans	617.813	631.214
Verwachte rendement op activa	9.942	7.728
Actuariële winsten en verliezen	28.232	8.545
Werkgeversbijdrage	39.432	19.737
Werknemersbijdrage	1.381	1.453
Uitkeringen	-39.311	-55.374
Effect van inperkingen of afwikkelingen		
Koersverschillen vreemde valuta	93	4.510
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		
EINDBALANS	657.581	617.813

PM: "Verwachte rendement op activa" is geboekt via de Resultatenrekening in de Pensioenkosten van huidig boekjaar (zie ook toelichting 27) terwijl "Actuariële winsten en verliezen" geboekt zijn via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Belangrijkste actuariële veronderstellingen		
In duizenden EUR	2016	2015
Discontovoet	1,2%	1,8%
Inflatie	2,0%	2,0%
Verwachte indexering van de lonen	salarisschalen leeftijd	salarisschalen leeftijd

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Sensitiviteitsanalyse: impact wijzigingen in significante actuariële veronderstellingen op pensioenfonds toegezegd pensioen 2016		
In duizenden EUR	Financiële impact van stijging	Financiële impact van daling
Discontovoet - stijging/daling van 1%	-85.215	105.665
Sterftecijfer - stijging/daling van 1 jaar	11.057	-11.389
Verwachte indexering van de lonen - stijging/daling van 0,25%	20.745	-19.295
Inflatie - stijging/daling van 0,25%	142	-2.052

Vanaf 31 december 2016 werd beslist om ook een IAS 19 evaluatie te doen van alle Vaste Bijdragen-plannen (beschouwd als Vaste Prestaties-plannen onder de IAS 19 normen met inachtnaam van de wettelijk gegarandeerde rentevoet).

Volgens de regels van het plan bestaat de evaluatiemethode (PUC) erin om de minimum verworven reserve van iedere werknemer met het minimum rendement zoals momenteel bij wet is vastgelegd, te projecteren naar de pensioenleeftijd. De huidige netto waarde (gebruik makend van de actuariële assumpties volgens IAS 19 normen zoals de actualisatievoet, sterftecijfer en turnover) van het verkregen minimum kapitaal vertegenwoordigt het bedrag van de toezegging (Defined benefit Obligation). In het geval dat de verplichting hoger zou zijn dan de individuele rekening van een persoon, dient een schuld te worden erkend.

Als gevolg van de berekening blijkt dat de te erkennen schuld lager is dan de marktwaarde van de activa, en dat het fonds over voldoende provisies beschikt om de verplichting van het minimum rendement te financieren.

Beleggingsstrategie voor de pensioenplannen

De belangrijkste financiële doelstelling van het ING Employee Benefit Plan (het plan) is de pensioenvoordelen van de deelnemers veilig te stellen. Als dusdanig is de belangrijkste doelstelling van het financiële beheer van het plan de stabiliteit te bevorderen en, voor zover dit past, de financieringssituatie te optimaliseren (d.w.z. de verhouding van de marktwaarde van de activa tot de passiva). De beleggingsstrategie voor de beleggingsportefeuille van het plan (het fonds) tracht hoofdzakelijk een evenwicht te bereiken tussen de verplichting om winst te maken en de noodzaak om het risico te beheersen. Deze strategie is de verantwoordelijkheid van elke onafhankelijke legale entiteit bemachtigd met het beheer van de verschillende plannen.

De beleggingsmix wordt erkend als het hoofdmechanisme waarmee men de belonings- en risicostructuur van het fonds kan beïnvloeden ten einde de financieringsdoelen van het plan na te komen. Onder de geïdentificeerde beleggingscategorieën worden de beoogde spreidingen bepaald die men wenst en binnen elke beleggingscategorie wordt zorgvuldig nagedacht over een evenwichtige verdeling van de portefeuille over de verschillende sectoren, landen of regio's, de rentevoeligheid, de afhankelijkheid van economische groei, de valuta's en andere factoren die van invloed zijn op het beleggingsrendement.

De activa worden beheerd door professionele beleggingsmaatschappijen. Zij zijn gebonden door precieze mandaten en worden gewaardeerd aan de hand van specifieke benchmarks. Onder de managers wordt onder meer aandacht besteed aan een evenwichtige verdeling tussen een concentratie van effecten, de beleggingsstijl en het vertrouwen op bepaalde actieve beleggingsstrategieën. De beleggingsmix van het fonds wordt op regelmatige basis herzien en is de verantwoordelijkheid van de entiteiten belast met het beheer van hun fonds

Fondsbeleggingen naar type		
In duizenden EUR	2016	2015
Aandelen	233.382	218.889
Vastrentende effecten	329.001	297.144
Vastgoed	790	29.305
Overige	94.408	72.475
TOTAAL	657.581	617.813

PM: De rubriek "Overige" vertegenwoordigt bedragen die niet geïnvesteerd werden in aandelen, vastrentende effecten of vastgoed. Het gaat hier voornamelijk over cash en verzekeringen.

De beleggingsportefeuille van ING België bevat geen gebouwen voor gebruik van ING, noch eigen vastrentende effecten, noch eigen aandelen, met uitzondering van een beperkt aantal eigen aandelen aangehouden door een indexfonds of door een actief beheerd fonds. Het reële rendement van het belangrijkste toegezegd pensioenplan in 2016 was 4,60% netto. Het rendement op het belangrijkste toegezegde bijdragenplan in 2016 was 5,02% netto.

Bepaling van het verwachte rendement op de activa van het fonds

Vanaf 01/01/2013 wordt, volgens de herziene IAS 19 standaard, het verwachte rendement op activa gelijk gesteld aan de disconteringsvoet, namelijk de rentevoet van een AA gewaardeerde obligatie met een looptijd van 10 jaar. Toch is de toekomstige opbrengst op de activa één van de belangrijkste elementen in de risicowaardering. Gezien de strategische allocatie van de beleggingsportefeuille van de belangrijkste plannen, en gebruik makend van voorzichtige veranderingen per type activa, wordt het toekomstige rendement van de activa als volgt ingeschat:

- 3,6% voor de voornaamste toegezegd-pensioenregeling in België (gesloten plan);
- 4% voor de voornaamste toegezegde bijdragenregeling in België.

Overige risico's

De voornaamste overige risico's van de bestaande plannen zijn gelinkt aan de discontovoet, inflatie, loonstijging en het sterftcijfer. De sensitiviteit van deze factoren voor de voornaamste toegezegd-pensioenregeling in België (scope ING België nv) wordt hierna weergegeven:

- **Evolutie discontovoet:**
Een stijging van de discontovoet met 1% zou als gevolg een afname van de passiva met ongeveer 10% (EUR 69,8 miljoen) veroorzaken. Een daling van de discontovoet met 1% zou een stijging van ongeveer 12% (EUR 82,6 miljoen) in de passiva veroorzaken.
- **Inflatie:**
Een stijging van de inflatie met 0.25% zou een stijging van ongeveer 1% van de passiva met zich meebrengen (EUR 7,8 miljoen) terwijl een daling van de inflatie met 0.25% een daling van de passiva met ongeveer 1% (EUR 7,5 miljoen) zou veroorzaken.
- **Loonstijging:**
Een toename van de loonstijging (zonder inflatie) met 0.25% zou een stijging van ongeveer 3% van de passiva (EUR 18,2 miljoen) betekenen. Een afname van de loonstijging met 0.25% zou een daling van de passiva met ongeveer 2% betekenen (EUR 15,3 miljoen).
- **Sterftcijfer:**
Veronderstellend dat de huidige en toekomstige begunstigden één jaar ouder zouden zijn, dan zou dit resulteren in een daling van de passiva met ongeveer 2% (EUR 11,2 miljoen). Veronderstellend dat ze één jaar jonger zouden zijn, dan zou dit resulteren in een stijging van de passiva met 2% (EUR 11,1 miljoen).
Dit resultaat vloeit vooral voort uit de gepensioneerde populatie waarvoor de passiva dalen met de leeftijd

Gebaseerd op deze resultaten, kan er besloten worden dat de discontovoet de hoogste volatiliteit veroorzaakt. Loonstijging en inflatie zijn ook volatiele factoren, maar van een lagere orde. Aangezien de populatie van de gepensioneerden beperkt en dalende is, is er een beperkt risico gelinkt aan de verandering van het sterftcijfer en zal dit risico verder afnemen.

Toelichting 18: Uitgegeven vastrentende effecten en achtergestelde leningen

Uitgegeven vastrentende effecten omvatten per 31 december 2016:

- Gedekte obligaties uitgegeven door ING België voor een totaal van EUR 2,7 miljard (2015: EUR 2,7 miljard);
- Kasbons van Record Bank EUR 4,6 miljard (2015: EUR 5,3 miljard.)

Achtergestelde leningen mogen opgenomen worden in de berekening van de kapitaalratio en bedragen EUR 1,3 miljard (2015: 1,3 miljard) aan leningen die gekwalificeerd zijn als Tier 2 kapitaal. Deze leningen werden bij ING België geplaatst door ING Bank NV.

Toelichting 19: Direct opvraagbaar aandelenkapitaal

De aandelen van leden in coöperatieve entiteiten hebben een aantal kenmerken van eigen vermogen. Zij geven de houder ook het recht om terugbetaling in contant geld te vragen, hoewel dat recht aan enkele beperkingen onderworpen kan zijn. Volgens IFRIC 2 zijn aandelen waarvan de houder het recht heeft om terugbetaling te vragen normale passiva. Het totale bedrag met betrekking tot de aandelen van derde partijen, hebben betrekking op onze coöperatieve Record Credit Services.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 20: Eigen vermogen toerekenbaar aan houders van eigen vermogensinstrumenten van de onderneming

Eigen vermogen		
In duizenden EUR	2016	2015
Geplaatst kapitaal	2.350.000	2.350.000
Uitgiftepremies	451.511	451.511
Herwaarderingsreserves	204.972	269.780
Waarvan:		
- reserves uit de herwaardering van materiële vaste activa	143.980	145.686
- kasstroomindeckingsreserves (effectief deel)	-140.087	-160.088
- reserves uit herwaardering van de reële waarde van voor verkoop beschikbare financiële activa	353.549	420.123
- actuariële winsten/verliezen	-152.470	-135.941
Reserves uit valuta-omrekening	2.227	-456
Waarvan:		
- indekkingreserve van netto investeringen in buitenlandse entiteiten (effectief deel)	-209.968	-213.282
- reserve uit de omrekening van valuta's	212.195	212.826
Overige reserves	7.259.703	6.700.839
TOTAAL	10.268.413	9.771.674

Het geplaatst kapitaal is vertegenwoordigd door 55.414.550 aandelen zonder aanduiding van nominale waarde. Alle aandelen zijn volstort.

De reserves, met inbegrip van de ingehouden winsten, bestaan vooral uit de reserves beschikbaar voor verdeling, overgedragen resultaat, consolidatiereserves en wettelijke reserves.

Volgend op de initiële erkenning, worden de materiële vaste activa geherwaardeerd tegen de reële waarde. De herwaarderingsmeerwaarde worden erkend in eigen vermogen, via de reserve uit de herwaardering van materiële vaste activa. Herwaarderingsminderwaarden worden ten laste van deze reserve geboekt, voor zover deze reserve positief is.

Winsten en verliezen die voortkomen uit de herwaardering van een financieel instrument aangeduid als indekking worden opgenomen in de indeckingsreserve. Indien een dochteronderneming een buitenlandse activiteiten uitoefent, worden wisselkoersverschillen erkend via de reserve uit de omrekening van valuta's.

Niet gerealiseerde winsten en verliezen op investeringen geklasseerd als voor verkoop beschikbare financiële activa worden ook opgenomen in eigen vermogen via de herwaarderingsreserves. Deze winsten en verliezen worden overgeboekt in de winst- en verliesrekening bij verkoop of wanneer de activa een waardevermindering ondergaan.

Geplaatst kapitaal				
	Aantal aandelen		Bedragen in duizenden EUR	
	2016	2015	2016	2015
Toegestaan kapitaal				
Niet-opgevraagd kapitaal				
Opgevraagd kapitaal	55.414.550	55.414.550	2.350.000	2.350.000

Resultatenrekening

Toelichting 21: Netto intrestopbrengsten

Intrestopbrengsten		
In duizenden EUR	2016	2015
Intrestinkomsten op leningen	2.666.097	2.819.279
Intrestinkomsten op leningen met waardevermindering	13.071	3.347
Negatieve intresten op schulden	21.815	6.309
Totaal intrestinkomsten op leningen	2.700.983	2.828.935
Intrestinkomsten op effecten beschikbaar voor verkoop	410.831	447.472
Intrestinkomsten op effecten aan te houden tot einde looptijd	18.800	18.970
Intrestinkomsten op de handelsportefeuille	1.358.760	1.845.923
Intrestinkomsten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (zonder indekking)	749	4.515
Intrestinkomsten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (met indekking)	1.222.871	1.460.815
Andere intrestinkomsten	7.679	14.679
Totale intrestinkomsten	5.720.674	6.621.309
Intrestlasten op bankleningen	-35.518	-27.710
Intrestlasten op depositos van klanten en fondsen	-157.437	-343.491
Intrestlasten op schuldbewijzen	-162.423	-177.900
Intrestlasten op achtergestelde leningen	-34.213	-30.206
Intrestlasten op verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	-1.381.272	-1.853.060
Intrestlasten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (zonder indekking)	-11.406	-14.054
Intrestlasten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (met indekking)	-1.294.483	-1.515.074
Andere intrestlasten	-49.184	-10.261
Negatieve intresten op activabestanden	-47.952	-6.793
Totale intrestlasten	-3.173.888	-3.978.549
INTRESTOPBRENGSTEN	2.546.786	2.642.761

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 22: Inkomsten uit beleggingen

Opbrengsten uit investeringen		
In duizenden EUR	2016	2015
Opbrengsten uit vastgoedinvesteringen	3.492	2.988
Inkomsten uit dividenden	6.905	246
Totaal	10.397	3.233
Gerealiseerde winsten/verliezen op schuldbewijzen	29.360	19.650
Waardeverminderingen op schuldbewijzen beschikbaar voor verkoop	0	0
Terugname van waardeverminderingen op schuldbewijzen beschikbaar voor verkoop	0	0
Gerealiseerde winsten/verliezen en waardeverminderingen op schuldbewijzen	29.360	19.650
Gerealiseerde winsten/verliezen op verkoop van aandelen	9.801	1.407
Waardeverminderingen op aandelen beschikbaar voor verkoop	-342	-6.372
Gerealiseerde winsten/verliezen en waardeverminderingen op aandelen	9.459	-4.965
Wijziging in reële waarde van onroerend goed investeringen	547	87
TOTALE OPBRENGSTEN UIT INVESTERINGEN	49.763	18.006

Opmerking over "Inkomsten uit dividenden": Bevat een niet-recurrent ontvangen dividend van een onderneming waarmee geen deelnemingsverhouding bestaat.

PM: Uitzonderlijke opbrengst wegens acquisitie van VISA Europe door VISA Inc in 2016. Deze transactie resulteerde in een nettowinst van 10 mio in 'Opbrengsten uit investeringen' en 20 mio in 'Inkomsten uit dividenden'.

Toelichting 23: Opbrengsten uit commissies

Opbrengsten uit commissies		
In duizenden EUR	2016	2015
Ontvangen provisies en vergoedingen	839.760	842.715
Fondsenbeheer	154.548	155.614
Effectenbeheer	133.773	165.727
Vermogensbeheer	60.775	53.893
Makelarij en adviesverstrekking	35.874	22.864
Makelarij verzekeringen	99.318	103.710
Overige	355.470	340.907
Betaalde provisies en vergoedingen	279.408	282.817
Fondsenbeheer	30.375	45.340
Effectenbeheer	29.618	24.071
Managementvergoedingen	262	223
Makelarij en adviesverstrekking	159	320
Makelarij verzekeringen	0	0
Overige	218.995	212.864
TOTAAL	560.351	559.898

Opmerking over "Overige ontvangen provisies en vergoedingen": inclusief de ontvangen commissies op bankgaranties, factoring en leasings, de verdeelde inkomsten op fees en commissies en de commissies gegeven op leningen.

Opmerking over "Overige betaalde provisies en vergoedingen": inclusief de betaalde commissies op bankgaranties en leasings.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 24: Wisselresultaten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden

Waardering van derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden		
In duizenden EUR	2016	2015
Wijziging in reële waarde van derivaten gelinkt aan:		
- indekking reële waarde	-141.120	218.081
- indekking kasstromen (niet-effectief gedeelte)	0	-0
- andere derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	275	-54.224
Netto resultaat op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	-140.845	163.857
Wijziging in reële waarde van activa en passiva (ingedeekte items)	140.743	-176.991
Resultaten op activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde via de resultatenrekening (excl bestemd voor handelsdoeleinden)	4.656	62.094
NETTO RESULTAAT WAARDERING	4.555	48.960

Toelichting 25: Netto opbrengsten uit handelsactiviteiten

Netto handelsinkomsten		
In duizenden EUR	2016	2015
Inkomsten uit transacties met effecten	-34.490	35.479
Inkomsten uit wisselkoerstansacties	112.953	115.315
Inkomsten uit transacties met derivaten	71.096	-10.010
Overige	646	253
TOTAAL	150.204	141.036

Toelichting 26: Andere opbrengsten

Overige inkomsten		
In duizenden EUR	2016	2015
Netto inkomsten uit lease activiteiten	0	0
Overige	114.169	56.770
TOTAAL	114.169	56.770

Opmerking over "Overige": bevat onder andere [1] Het resultaat uit de verkoop van materiële vaste activa, en [2] Ten gevolge van een wijziging in de IFRS waarderingsregels bij Fiducré (ING's debiteurenbeheer maatschappij). Deze wijziging heeft een gewijzigde presentatie van de resultatenrekening tot gevolg, vergeleken met vorig jaar (tussen Voorzieningen voor kredietverliezen, Andere inkomsten en Netto interest). De impact is EUR 38 miljoen. Vanaf 2016 wordt de opbrengsten, gelinkt aan gewijzigde leningen die aanleiding geven tot afwaardering, voorgesteld als Netto intrest en Andere inkomsten.

Toelichting 27: Personeelskosten

Personeelskosten		
In duizenden EUR	2016	2015
Bezoldigingen	691.874	707.319
Pensioenkosten	60.719	50.570
Andere kosten met betrekking tot personeelsgerelateerde voordelen	733	0
Sociale lasten	164.778	182.168
Betalingen gebaseerd op aandelen	10.690	8.636
Externen	82.739	102.595
Opleidingen	8.067	8.736
Andere personeelskosten	33.083	34.323
TOTAAL	1.052.683	1.094.347

Opmerking over "Pensioenkosten": omvat EU 19,5 miljoen aan Toegezegd-pensioen bijdragen (zie ook toelichting 16).

Toelichting 28: Andere bedrijfskosten

Andere bedrijfskosten		
In duizenden EUR	2016	2015
Afschrijvingen van gebouwen en materiaal	75.378	78.852
Afschrijvingen van software	40.925	35.950
IT kosten	120.885	131.083
Kantoorkosten	100.186	114.885
Reis- en huisvestingskosten	44.707	45.042
Advertenties en public relations	40.599	38.605
Externe adviesverlening	26.466	30.148
Postkosten	3.898	2.334
Kosten voor reguleringen (bankheffingen)	220.673	187.518
Toevoeging/(terugname) van voorzieningen voor re-organisaties	604.680	43.340
Waardeverminderingen	90.286	6.220
Overige	55.782	168.831
TOTAAL	1.424.465	882.808

Opmerking over "Toevoeging/(terugname) van voorzieningen voor reorganisaties": ING België heeft op 3 oktober 2016 haar intentie aangekondigd om een fundamentele transformatie te ondergaan, met de bedoeling om te kunnen evolueren van een traditionele bank naar een bancair platform aan de top van de digitalisatie en de gepersonaliseerde dienstverlening naar haar klanten toe. ING België heeft de intentie om haar klantervaring te verbeteren door te evolueren naar een geïntegreerd platform van bankdiensten, gebruik makend enerzijds van de Nederlandse omni-kanaal capaciteiten en anderzijds van de rationalisatie van haar kantorennetwerk door de samensmelting van ING en Record bank kantoren. Naast het verbeteren van de klantervaring wil ING België ook de interne silo mentaliteit elimineren en van een zware hiërarchische structuur evolueren naar multidisciplinaire, 'agile', zelfsturende teams om sneller resultaten te boeken tegen een lagere kost.

Door de intenties is de verwachting dat de ING werknemersaantallen zullen verminderen met om en bij de 3.500 VTE voor de periode 2016-2021. Deze aantallen hebben betrekking op de intenties om naar een geïntegreerd platform te gaan, met een aantal resterende functies die zich zullen focussen op de voorziene programma's inzake IT, operaties, Wholesale banking en diverse ondersteunende diensten. De uiteindelijke bedoeling is om verder nieuwe klanten aan te trekken en de portefeuille aan leningen verder uit te breiden (om zo de economie verder te blijven ondersteunen).

Met betrekking tot deze voorziene intenties zijn in december 2016 een herstructureringsvoorziening (voor belastingen) en een voorziening voor vroegtijdige beëindiging van contracten aangelegd van om en bij de EUR 615 miljoen. Deze initiatieven worden geïmplementeerd over de periode 2017-2021 en de schatting van de reorganisatieprovisie is inherent onzeker. Deze herstructureringsvoorziening (voor belastingen) is gebaseerd op de huidige situatie en de inhoud van de sociale onderhandelingen en meer bepaald op de verschillende onderhandelde plannen inclusief vervroegde en vrijwillige vertrekregelingen alsook de resterende verplichte vertrekken om de voorziene fundamentele transformatie te bereiken. Berekening van de provisie is gebeurd op basis van beschikbare HR informatie aangaande salarissen en leeftijden van de populatie en op basis van verschillende assumpties, inclusief actuariële gebaseerd op de onderhandelde plannen en op voorgaande ervaringen die de bank heeft met dergelijke plannen.

De voorziening op balansdatum vertegenwoordigt de beste inschatting van de te verwachten herstructureringsvoorziening en wordt geacht voldoende te zijn om deze kosten te dekken.

Opmerking over "Overige": omvat éénmalige kostenbesparingen ad EUR 115 miljoen dankzij beter beheer van aankoopkosten en -processen.

Bankheffingen

Kosten voor reguleringen (bankheffingen)		
In duizenden EUR	2016	2015
Bedrijfskosten: belasting op belastingvrije passiva	8.957	9.344
Bijdrage financieel stabiliteitsplan	112.939	87.091
Bijdrage BRRD/SRF	38.779	26.033
Premies voor depositogarantiekas	59.998	65.049
TOTAAL	220.673	187.518

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Waardeverminderingen

Waardeverminderingen op materiële en immateriële vaste activa			
In duizenden EUR	2016		
	Waardeverminderingen	Terugname van wrde verminderingen	Totaal
Materiële vaste activa	52.722	-128	52.594
Onroerend goed ontwikkeling			0
Goodwill			0
Software en andere immateriële vaste activa	37.692	0	37.692
(Terugname van) andere waardeverminderingen	90.414	-128	90.286
Afschrijvingen van andere immateriële vaste activa			0
TOTAAL			90.286

Opmerking over de "Waardeverminderingen": In het kader van het voorgenomen herstructureringsplan werd nagezien of voor het "Vastgoed in eigen gebruik" en de "Geactiveerde software" waardeverminderingen noodzakelijk waren als gevolg van dit plan.

Toelichting 29: Belastinglasten verbonden met winst/verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten

Actuele en uitgestelde belastingen			
In duizenden EUR	2016	2015	
Actuele belastinglasten	411.323	347.524	
Aanpassingen voor over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingen van voorgaande periode	427.965	386.685	
Belastingvoordeel uit voorheen niet opgenomen belastingvorderingen, aangewend om de actuele belastinglasten te reduceren	-16.642	-39.161	
Belastingvoordeel uit voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen, aangewend om de actuele belastinglasten te reduceren			
Uitgestelde belastinglasten met betrekking tot het boekjaar	-215.406	35.983	
Uitgestelde belastingen ten gevolge van wijzigingen in de belastingtarieven	-215.406	35.983	
Uitgestelde belastingen voortkomende uit afschrijvingen of terugdraaien ervan van uitgestelde belastingvorderingen			
Voorheen niet geboekte fiscale verliezen, belasting			
Voorheen niet geboekte fiscale verliezen, belastingkredieten en tijdelijke verschillen die uitgest belastingsschuld verminderen			
Andere actuele belastinglasten	0	0	
Belastinglast (voordeel) ten gevolge veranderingen in boekhoudregels of correcties in de resultatenrekening			
Belastingen gerelateerd aan winsten of verliezen met betrekking tot het stopzetten van een activiteit			
Inkomstenbelasting uit een stopgezette activiteit			
Totaal inkomstenbelasting	195.917	383.507	

Reconciliatie van de wettelijke belasting met de effectieve belasting			
In duizenden EUR	2016	2015	
Nettowinst voor aftrek van belastingen	769.327	1.339.899	
Wettelijke belastingvoet	33,99%	33,99%	
Belastinglast op basis van wettelijke belastingvoet	261.494	455.432	
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	-20.069	-7.895	
Fiscale gevolgen van niet belastbare baten	-20.303	-13.779	
Fiscale gevolgen van de lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	27.209	18.410	
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet opgenomen belastingvordering			
Fiscale gevolgen voor belastingvoordeel dat voorheen niet was opgenomen in de winst- en verliesrekening			
Fiscale gevolgen van de herbeoordeling van niet opgenomen uitgestelde belastingvordering			
Fiscale gevolgen van een wijziging van belastingtarieven			
Fiscale gevolgen van een tekort of een overschot aan voorzieningen in vorige periodes	-21.088	-36.708	
Fiscale gevolgen van de notionele interest	-31.326	-33.333	
Andere stijging/daling van de wettelijke belasting		1.380	
Belastinglasten volgens het effectieve belastingtarief	195.917	383.507	
Effectieve belastingvoet	25,47%	28,62%	

Aanvullende informatie

Reële waarde van financiële activa en verplichtingen

Reële waarde van financiële activa en passiva				
In duizenden EUR	2016		2015	
	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde
Financiële activa				
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.008.639	5.008.639	4.267.049	4.267.049
Leningen en vorderingen aan banken	9.853.826	9.885.421	11.098.251	12.668.906
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening				
<i>waarvan: activa voor handelsdoeleinden</i>	8.674.772	8.674.772	14.504.727	14.504.727
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>	4.413.044	4.413.044	4.419.223	4.419.223
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>	87.950	87.950	94.541	94.541
Beleggingen				
<i>waarvan: beschikbaar voor verkoop</i>	17.022.923	17.022.923	18.809.053	18.809.053
<i>waarvan: aangehouden tot einde looptijd</i>	936.353	925.897	959.946	958.873
Leningen en vorderingen aan klanten	103.699.630	101.632.669	96.923.485	92.800.051
Overige activa	1.495.319	1.495.319	2.186.578	2.186.578
Financiële passiva				
Deposito's van banken	13.330.516	13.333.629	10.743.404	10.741.946
Deposito's van klanten	97.174.313	97.046.298	96.928.659	96.791.727
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening				
<i>waarvan: passiva voor handelsdoeleinden</i>	8.808.874	8.808.874	13.129.450	13.129.450
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>	6.074.113	6.074.113	6.069.523	6.069.523
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>	1.789.330	1.789.330	2.371.524	2.371.524
Uitgegeven vastrentende effecten	8.053.726	7.743.252	8.229.278	8.502.448
Achtergestelde schulden	1.641.268	1.440.429	1.419.980	1.423.471

Een hiërarchie op 3 niveaus

De geschatte reële waarden stemmen overeen met de bedragen waartegen de financiële instrumenten op de balansdatum zakelijk verhandeld hadden kunnen worden tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen. De reële waarde van financiële activa en verplichtingen is gebaseerd op marktprijzen, voor zover deze beschikbaar zijn. Omdat er veelal geen markten zijn waar actief wordt gehandeld in deze financiële instrumenten, zijn er diverse technieken ontwikkeld om hun reële waarde bij benadering te schatten.

Deze technieken zijn subjectief van aard en maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet, het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Veranderingen in deze veronderstellingen kunnen de geschatte reële waarden significant beïnvloeden. Bijgevolg is het mogelijk dat de weergegeven reële waarden geen goede benadering zijn van de directe opbrengstwaarde. Daarnaast is de berekening van de geschatte reële waarde gebaseerd op de marktomstandigheden op een bepaald moment en is deze daarom mogelijk geen goede benadering van de toekomstige reële waarden.

ING België rapporteert activa/passiva die gewaardeerd worden aan reële waarde in 3 niveaus hiërarchie:

- Niveau 1: gepubliceerde prijsquoteringen in een actieve markt;
- Niveau 2: waarderingstechnieken gebaseerd op informatie die beschikbaar is in de markt;
- Niveau 3: waarderingstechnieken niet gebaseerd op informatie die beschikbaar is in de markt.

Niveau 1 bevat enkel activa/passiva waarvan de reële waarde bepaald is op basis van niet-aangepaste genoteerde prijzen in actieve markten voor identieke activa of passiva. Een actief of passief wordt beschouwd als actief genoteerd als de genoteerde prijs eenvoudig en regelmatig beschikbaar is via de beurs, handelaar, makelaar, industriegroep of via een toezichhoudende instelling, en als deze prijzen de actuele en regelmatig voorkomende markttransacties op een actieve markt rond de waardingsdatum vertegenwoordigen.

Niveau 2 bevat activa/passiva waarvoor de reële waarde bepaald wordt met behulp van bronnen verschillend van (niveau 1) genoteerde prijzen die, direct of indirect, waarneembaar zijn in de markt. Deze zijn:

- met behulp van een model waarbij belangrijke gegevens in het model waarneembaar zijn in de markt;
- met behulp van aangepaste genoteerde prijzen in een actieve markt waarbij de aanpassing uitsluitend gebaseerd is op in de markt waarneembare gegevens (bijvoorbeeld omdat de genoteerde prijzen betrekking hebben op vergelijkbare, maar niet identieke activa of passiva);
- op basis van genoteerde prijzen van een inactieve markt zonder aanpassingen of met aanpassingen die enkel gebaseerd zijn op in de markt waarneembare gegevens, waar meerdere noteringen worden verkregen voor hetzelfde instrument, een nauwe marge tussen de verkregen prijzen een indicator kan zijn dat de prijzen gebaseerd zijn op in de markt waarneembare gegevens.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Niveau 3 bevat activa en passiva waarvoor de reële waarde bepaald wordt op basis van (bepaalde) bronnen die niet gebaseerd zijn op in de markt waarneembare gegevens (niet-waarneembare input). Deze zijn:

- met behulp van een model waarbij een of meer van belang zijnde factoren niet waarneembaar zijn in de markt;
- met behulp van aangepaste genoteerde prijzen waarbij de aanpassing gebaseerd is op niet-waarneembare gegevens;
- op basis van genoteerde prijzen in een inactieve markt met één of meer aanpassingen die gebaseerd zijn op niet-markt waarneembare gegevens; waar meerdere noteringen die voor eenzelfde item verkregen worden, de ongelijkheid binnen de noteringen significant is, wordt het item in niveau 3 geklasseerd.

Overdrachten van niveau 1 naar niveau 2 treden op wanneer er wordt geconstateerd dat de waarde niet meer actief is op een markt en dus dat de (niet-aangepaste) notering geen betrouwbare informatie meer weergeeft over de prijs. Overdrachten van niveau 2 naar niveau 1 treden op wanneer er wordt vastgesteld dat de waarde opnieuw op de markt actief is voor activa en passiva van dezelfde aard en de (niet-gecorrigeerde) notering betrouwbare informatie weergeeft over de prijs

Met de introductie van IFRS 13 “Waardering tegen reële waarde” en in aanvulling van de financiële instrumenten die aan reële waarde gewaardeerd worden, rapporteren we ook:

- Financiële instrumenten die in balans gewaardeerd worden tegen afgeschreven kostprijs, maar waarvoor de reële waarde gerapporteerd wordt in de toelichtingen, dit heeft voornamelijk betrekking op leningen en;
- Niet-financiële activa die in balans gewaardeerd worden aan reële waarde (voornamelijk vastgoed);
- Klantendeposito's en andere deposito's.

Indeling van leningen

Waardering van leningen is normaal niet gebaseerd op marktprijzen voor de specifieke lening, en is daarom geen niveau 1 waardering. De bepaling van de reële waarde van leningen is normaal gebaseerd op een waarderingsmethode die verschillende data, zoals markttrendement, verwachte kredietverliezen en liquiditeit omvat.

Als zodanig is de waardering ook op niet-waarneembare data (zoals de verwachte kredietverliezen en liquiditeit) gebaseerd, die, vooral in de huidige marktomgeving, naar verwachting een significante impact hebben op de geschatte reële waarde. Daarom wordt de reële waarde van leningen in principe ingedeeld in niveau 3.

Alleen wanneer alle significante data vanuit de markt verkregen worden, kan de reële waarde in niveau 2 ingedeeld worden. Dit kan het geval zijn wanneer specifieke marktgegevens beschikbaar zijn (bijvoorbeeld verwachte kredietverliezen die gebaseerd zijn op mark genoteerde CDS spreads voor de specifieke blootstelling) of indien de niet-waarneembare data niet significant zijn (bijvoorbeeld voor liquide leningen met een niet-significant kredietrisico).

Indeling van vastgoed

Waardering van vastgoed is normaal niet gebaseerd op marktprijzen voor het specifieke eigendom, en is daarom geen niveau 1 waardering. Waarderingen zijn normaal gebaseerd op taxaties die rekening houden met verschillende data en veronderstellingen, zoals huurinkomsten en vereiste opbrengsten. Deze bevatten niet-waarneembare gegevens die, vooral in de huidige marktomgeving, naar verwachting een significante invloed hebben op de geschatte reële waarde. Daarom wordt de reële waarde van vastgoed doorgaans in niveau 3 ingedeeld. Alleen als er voldoende waarneembare markttransacties plaatsgevonden hebben voor eigendommen die vergelijkbaar zijn met het onroerend goed dat gewaardeerd wordt, en de schatting van de reële waarde is (bijna) volledig gebaseerd op basis van dergelijke markttransactiegegevens, kan de reële waarde ingedeeld worden in niveau 2.

Indeling van klantendeposito's en andere deposito's

Waardering van instrumenten waarbij de boekwaarde zowel gelijk is aan de reële waarde als aan het nominale bedrag, omdat deze onmiddellijk opvraagbaar zijn, worden ingedeeld in niveau 1. Voor klantendeposito's en andere deposito's die niet onmiddellijk opvraagbaar zijn, is de reële waarde normaal gebaseerd op een waarderingsmethode. Indien de waardering enkel waarneembare data bevat, zoals intrest, dan wordt de waardering in niveau 2 ingedeeld. Indien de waardering ook niet-waarneembare data bevat, en deze niet-waarneembare data heeft een significante invloed op de geschatte reële waarde, dan wordt de waardering in niveau 3 ingedeeld.

Omschrijving van niet-waarneembare inputs

Een rentecurve is afgeleid van een selectie van instrumenten met verschillende looptijden. Een **spot rentecurve** of zero-coupon curve wordt verkregen door bootstrapping en interpolatie van de rentecurve. Een forward rentecurve wordt berekend door toepassing van een wiskundige formule op de spot rentecurve. Een **forward rentecurve** vertegenwoordigt de opbrengst voor een bepaalde periode, te beginnen op een bepaald punt in de toekomst. Een **swaprente** is de vaste rente die de marktwaarde bij aanvang van een bepaalde swap op nul zet.

Een repo (of repo-overeenkomst) is de verkoop van effecten met een overeenkomst voor de verkoper om de effecten om een later tijdstip terug te kopen. De terugkoopprijs zou hoger moeten zijn dan de oorspronkelijke verkoopprijs, het verschil dat de intrest vertegenwoordigt, heet de **repo rate**.

De **credit spread** is het renteverskil, of het verschil in rendement tussen verschillende effecten, omwille van een verschillende kredietkwaliteit. De credit spread weerspiegelt het bijkomende netto rendement dat een investeerder kan verdienen op een effect met een hoger kredietrisico ten opzichte van een effect met een lager kredietrisico.

Niveau 3 kan waarneembare indicatoren bevatten die significante aanpassingen of beoordelingen vereisen, bijvoorbeeld een unieke prijs van een makelaar waarbij de bid/offer spread berekend werd via een proxy-tool, maar die niet bevestigd werd.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De **recovery rate** is het geschatte niveau van recuperatie wanneer een tegenpartij in gebreke zou blijven.

Volatiliteit is een maat voor de variatie van de prijs van een financieel instrument in de tijd. Historische volatiliteit is afgeleid van een reeks verleden marktprijzen. Een impliciete volatiliteit wordt afgeleid van de marktprijs van een in de markt verhandeld derivaat (voornamelijk een optie). De impliciete volatiliteit van een optiecontract is de waarde van de volatiliteit van het onderliggende instrument dat, bij inbreng in een optieprijsmodel een theoretische waarde zal geven die gelijk is aan de huidige marktwaarde van de optie. Afhankelijk van de geanalyseerde parameter, kan er **aandelenvolatiliteit**, **rentevolatiliteit** en **wisselkoersvolatiliteit** onderscheiden worden.

Correlatie is de meest bekende meting van afhankelijkheid tussen twee grootheden. Aandeel-aandeel correlatie meet de afhankelijkheid tussen twee aandelenkoersen, terwijl de rente-rentecorrelatie de afhankelijkheid tussen twee rentevoeten meet.

Impliciete correlatie is de marktprijs voor correlatie tussen het rendement van de activa. Het kan onttrokken worden van de waargenomen prijs van een afgeleide productencontract gerelateerd aan twee of meerdere activa.

Reële waarde van financiële activa

ING België hanteert volgende methodes en veronderstellingen om de reële waarde van de financiële instrumenten te schatten.

Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken

De boekwaarde van de geldmiddelen is gelijk aan de reële waarde.

Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening en aangehouden voor handelsdoeleinden

De reële waarde van effecten in de handelsportefeuille en andere activa tegen reële waarde via winst en verlies zijn gebaseerd op genoteerde marktprijzen voor zover deze beschikbaar zijn. Voor niet actief verhandelde effecten wordt de reële waarde geraamd op basis van intern verdisconteerde kasstroomprijsmodellen die rekening houden met huidige kasstroomveronderstellingen en de kredietstatus van de tegenpartijen.

Financiële activa beschikbaar voor verkoop

De reële waarde van aandelen is gebaseerd op beurskoersen, of, indien niet genoteerd, op geschatte marktwaarden die doorgaans uitgaan van de beurskoersen voor soortgelijke effecten. De reële waarden van vastrentende effecten zijn gebaseerd op beurskoersen, voor zover beschikbaar. De reële waarde van effecten waarin niet actief gehandeld wordt is geschat door gebruik te maken van waarden die zijn verkregen van private ratingbedrijven dan wel door de contante waarde te bepalen van de verwachte toekomstige geldstromen met behulp van de huidige marktrente zoals deze van toepassing is gezien het rendement, de kredietwaardigheid en de looptijd van de belegging.

Leningen en vorderingen

De boekwaarde van leningen en vorderingen waarvan de waarde regelmatig wordt herzien en het kredietrisico niet in belangrijke mate is gewijzigd, wordt geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde. De reële waarde van de overige leningen is geschat op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gebruik makend van de rentevoet die op dit moment geldt voor leningen aan kredietnemers met eenzelfde risicoprofiel. De reële waarde van kredieten waarop geen interest wordt ontvangen, zijn geschat op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige ontvangsten op de al afgeboekte kredieten.

De reële waarde van hypothecaire leningen zijn geschat door het bepalen van de contante waarde van de verwachte toekomstige geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die op dit moment geldt voor soortgelijke leningen aan kredietnemers met eenzelfde risicoprofiel. De reële waarde van leningen met een vaste rente zijn geschat door het bepalen van de contante waarde van de geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die geldt voor op dit moment uitgegeven leningen inzake soortgelijke polissen. Ten behoeve van de berekening worden leningen met dezelfde karakteristieken bij elkaar opgeteld. De reële waarde van beleningen met variabele rente is ongeveer gelijk aan boekwaarde.

Overige financiële activa

De boekwaarde van de overige financiële activa benaderen de reële waarde.

Reële waarde van financiële verplichtingen

ING België hanteert volgende methodes en veronderstellingen om de reële waarde van financiële instrumenten te schatten.

Financiële verplichtingen tegen afgeschreven kostprijs

De reële waarde van de financiële verplichtingen tegen afgeschreven kostprijs is geschat op basis van de contante waarde van de geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die op dit moment geldt voor soortgelijke instrumenten.

Financiële verplichtingen tegen reële waarde via resultatenrekening

De reële waarde van effecten in de handelsportefeuille en andere verplichtingen tegen reële waarde via winst -en verliesrekening zijn gebaseerd op genoteerde marktprijzen, voor zover die beschikbaar zijn. Voor niet actief verhandelde effecten wordt de reële waarde geraamd op basis van intern verdisconteerde kasstroomprijsmodellen die rekening houden met huidige kasstroomveronderstellingen en de kredietstatus van de tegenpartijen.

Overige verplichtingen

Voor overige verplichtingen wordt de boekwaarde vermeld die niet significant verschilt van de reële waarde.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Saldering van financiële activa en financiële passiva

IFRS 7 vereist om kwantitatieve informatie te verschaffen over de rechten om te salderen en de aanverwante overeenkomsten (zoals zekerheidsovereenkomsten).

Betrokken financiële instrumenten

Deze toelichting is van toepassing op alle financiële instrumenten die:

1. op netto basis opgenomen zijn in de balans onder de IFRS-saldering vereisten (wettelijk recht om te compenseren en de intentie om op netto basis af te wikkelen); en
2. op bruto basis opgenomen zijn in de balans, maar die deel uitmaken van een afdwingbare globale salderingsovereenkomst, behalve wanneer deze overeenkomst van toepassing is op:
 - leningen en deposito's in dezelfde instelling; of
 - financiële instrumenten die uitsluitend verband houden met een zekerheidsovereenkomst (leningen die gewaarborgd zijn door onderpand).

Publicatievereisten

In de toelichting wordt informatie gegeven per type financieel instrument per balans post. Er is geen vereiste om informatie te verstrekken op een dieper niveau. Een tabel voor de activa en een tabel voor de passiva is vereist. Elke tabel moet de volgende informatie geven voor de betrokken financiële instrumenten:

1. Brutobedragen van de erkende financiële activa (of passiva):
Deze cel vermeldt de bruto boekwaarde van de betrokken instrumenten (positieve bedragen in het overzicht van de activa, negatieve bedragen in het overzicht van de passiva) zonder toepassing van enige saldering.
2. Brutobedragen van de erkende financiële passiva (of activa) die gecompenseerd werden in de balans:
Deze cel vermeldt de netto waarde die bekomen werd door toepassing van de IFRS regels in de IFRS-balans. Het totale bedrag in het overzicht van de activa moet gelijk zijn aan het totale bedrag in het overzicht van de passiva.
3. Nettobedragen van de financiële activa (of passiva) opgenomen in de balans:
Deze cel is de som van de twee cellen hierboven beschreven. Het vermeldt de bedragen zoals die opgenomen werden in de IFRS balans. Deze bedragen hoeven echter niet overeen te stemmen met de totale waarde van de betrokken balanspost.
4. Gerelateerde bedragen die niet gecompenseerd werden - financiële instrumenten:
Deze cel vermeldt het gecompenseerde bedrag voor afdwingbare globale salderingsovereenkomsten. De bedragen worden beperkt tot de bedragen die deel uitmaken van éénzelfde globale overeenkomst tot saldering of vergelijkbare overeenkomst.
5. Gerelateerde bedragen die niet gecompenseerd werden - financiële ontvangen en gegeven zekerheden:
Deze cel vermeldt de cash bedragen en de reële waarde van de financiële instrumenten die als zekerheid ontvangen of gegeven werden en die niet gecompenseerd werden in de balans, maar toch deel uit maken van salderingsovereenkomsten.
6. Nettobedrag:
Deze cel vermeldt de netto-positie na toepassing van alle saldering en verrekening van alle zekerheden.

Gebruikte methodes in bepaling reële waarde van activa - 2016					
In duizenden EUR	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie		
	Reële waarde	Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Activa aan reële waarde	30.745.080	30.745.080	15.896.254	14.069.542	779.284
Activa voor handelsdoeleinden per type	8.674.772	8.674.772	22.935	8.476.904	174.933
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.413.044	4.413.044		4.413.044	
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	87.950	87.950		85.335	2.615
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	17.022.923	17.022.923	15.873.319	1.094.259	55.345
Eigendom in eigen gebruik	498.033	498.033			498.033
Vastgoedbeleggingen	48.358	48.358			48.358
Activa aan afgeschreven kostprijs	119.498.449	117.452.626	9.128.055	281.969	110.088.425
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.008.639	5.008.639	5.008.639		
Leningen en vorderingen aan banken	9.853.827	9.885.421	2.986.190		6.867.637
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	936.353	925.897	936.353		
Leningen en vorderingen aan klanten	103.699.630	101.632.669	196.873	281.969	103.220.788

PM: In 2016 waren er belangrijke transfers (voor Reële waarde) tussen Niveau 1 en Niveau 2 bij "Beleggingen beschikbaar voor verkoop": EUR 155 miljoen van Niveau 1 naar Niveau 2 en EUR 5 miljoen van Niveau 2 naar Niveau 1.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Gebruikte methodes in bepaling reële waarde van activa - 2015					
In duizenden EUR	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie		
	Reële waarde	Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Assets at fair value	38.440.196	38.440.196	20.523.126	17.080.976	836.092
Activa voor handelsdoeleinden per type	14.504.727	14.504.727	2.383.137	11.978.959	142.630
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.419.223	4.419.223		4.419.222	
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	94.541	94.541		91.729	2.812
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	18.809.053	18.809.053	18.139.989	591.066	77.998
Eigendom in eigen gebruik	564.840	564.840			564.840
Vastgoedbeleggingen	47.812	47.812			47.812
Activa aan afgeschreven kostprijs	113.248.731	110.694.879	10.359.357	0	102.889.374
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	4.267.049	4.267.049	4.267.049		
Leningen en vorderingen aan banken	11.098.251	12.668.906	4.312.580		6.785.671
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	959.946	958.873	959.946		
Leningen en vorderingen aan klanten	96.923.485	92.800.051	819.782		96.103.703

Gebruikte methodes in bepaling reële waarde van passiva - 2016					
In duizenden EUR	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie		
	Reële waarde	Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Passiva aan reële waarde	16.672.317	16.672.317	102.621	16.429.060	140.635
Passiva voor handelsdoeleinden	8.808.874	8.808.874		8.668.984	139.890
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	6.074.113	6.074.113		6.073.368	745
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	1.789.330	1.789.330	102.621	1.686.708	
Passiva aan afgeschreven kostprijs	120.199.823	119.563.608	99.425.858	19.749.383	1.024.582
Deposito's van banken	13.330.516	13.333.629	4.813.789	8.024.122	492.604
Deposito's van klanten	97.174.313	97.046.298	90.406.081	6.684.238	83.994
Uitgegeven vastrentende effecten	8.053.726	7.743.252	2.688.899	4.916.844	447.984
Achtergestelde schulden	1.641.268	1.440.429	1.517.089	124.180	

Gebruikte methodes in bepaling reële waarde van passiva - 2015					
In duizenden EUR	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie		
	Reële waarde	Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Passiva aan reële waarde	21.570.497	21.570.497	101.674	21.241.760	227.064
Passiva voor handelsdoeleinden	13.129.450	13.129.450		12.903.356	226.095
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	6.069.523	6.069.523		6.068.554	969
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	2.371.524	2.371.524	101.674	2.269.851	
Passiva aan afgeschreven kostprijs	117.321.321	117.459.592			
Deposito's van banken	10.743.404	10.741.946	5.045.143	5.698.261	
Deposito's van klanten	96.928.659	96.791.727	75.036.684	8.372.726	13.519.250
Uitgegeven vastrentende effecten	8.229.278	8.502.448	1.936.046	5.746.307	546.925
Achtergestelde schulden	1.419.980	1.423.471	1.304.513	115.466	

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële activa - 2016					
In duizenden EUR	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	Beleggingen beschikbaar voor verkoop	Totaal
Beginbalans	142.630	0	2.812	77.998	223.440
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening	106.521		35	9.459	116.015
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen vermogen				-8.340	-8.340
Aankoop van activa				8.359	8.359
Verkoop van activa			-232	-26.652	-26.884
Einde looptijd					0
Herkwalificatie					0
Transfert naar Niveau 3					0
Transfert uit Niveau 3					0
Wisselkoersverschillen					0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-74.218			-5.478	-79.696
EINDBALANS	174.933	0	2.615	55.345	232.893

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële activa - 2015					
In duizenden EUR	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	Beleggingen beschikbaar voor verkoop	Totaal
Beginbalans	67.968	0	3.498	65.200	136.666
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening	-11.935		-606		-12.541
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen vermogen				21.209	21.209
Aankoop van activa	209.596		233	15.804	225.633
Verkoop van activa	-102.982		-313	-24.215	-127.510
Einde looptijd					0
Herkwalificatie					0
Transfert naar Niveau 3	1.644				1.644
Transfert uit Niveau 3	-21.661				-21.661
Wisselkoersverschillen					0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen					0
EINDBALANS	142.630	0	2.812	77.998	223.440

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële passiva - 2016					
In duizenden EUR	Passiva voor handelsdoeleinden	Passiva niet gehouden voor handelsdoeleinden	Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	Totaal	
Beginbalans		226.095	969	0	227.064
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening		16.358	-11		16.347
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen vermogen					0
Uitgave van schulden					0
Vervroegde terugbetaling van schulden			-213		-213
Einde looptijd					0
Transfert naar Niveau 3					0
Transfert uit Niveau 3					0
Wisselkoersverschillen					0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen		-102.563			-102.563
EINDBALANS		139.890	745	0	140.635

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële passiva - 2015				
In duizenden EUR	Passiva voor handelsdoeleinden	Passiva niet gehouden voor handelsdoeleinden	Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	Totaal
Beginbalans	208.777	1.988	0	210.765
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening	18.300	23		18.323
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen vermogen				0
Uitgave van schulden	222.378			222.378
Vervroegde terugbetaling van schulden				0
Einde looptijd	-187.365	-1.043		-188.408
Transfert naar Niveau 3	450			450
Transfert uit Niveau 3	-36.444			-36.444
Wisselkoersverschillen				0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen				0
EINDBALANS	226.095	969	0	227.064

Bedragen opgenomen in resultatenrekening tijdens het jaar - 2016			
In duizenden EUR	Opgenomen op balansdatum	Afgeboekt tijdens het boekjaar	Totaal
Financiële activa			
Activa voor handelsdoeleinden	106.520		106.520
Derivaten niet voor handelsdoeleinden			
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	-197		-197
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	-342	9.801	9.459
TOTAAL	105.981	9.801	115.782
Financiële passiva			
Passiva voor handelsdoeleinden	-16.358		-16.358
Derivaten niet voor handelsdoeleinden			
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening			
TOTAAL	-16.358	0	-16.358

Bedragen opgenomen in resultatenrekening tijdens het jaar - 2015			
In duizenden EUR	Opgenomen op balansdatum	Afgeboekt tijdens het boekjaar	Totaal
Financiële activa			
Activa voor handelsdoeleinden	-11.935		-11.935
Derivaten niet voor handelsdoeleinden			
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	-687		-687
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	-6.372	3	-6.369
TOTAAL	-18.994	3	-18.990
Financiële passiva			
Passiva voor handelsdoeleinden	-19.342		-19.342
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	1.019		1.019
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening			
TOTAAL	-18.323	0	-18.323

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Saldere van financiële activa en passiva

De hiernavolgende tabellen bevatten informatie aangaande het recht om te salderen alsook de daarmee gerelateerde overeenkomsten. De opgenomen bedragen bevatten alle financiële instrumenten die netto opgenomen zijn in de financiële staten en die voldoen aan de IFRS salderingsvoorwaarden (contractueel recht om te salderen en de intentie om netto te betalen) en de bruto bedragen opgenomen in de financiële staten waarvoor een afdwingbaar master netting overeenkomst of vergelijkbare overeenkomst bestaat.

De salderingsovereenkomst evenals de hoogte van de zekerheden zijn gespecificeerd in een ISDA-contract (voor derivaten) of een CSA-contract (voor krediet contracten).

Saldering financiële activa, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten		Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans					
In duizenden EUR		Brutobedrag van erkende financiële activa	Brutobedrag van erkende financiële verplichtingen gesaldeerd in de balans	Nettobedrag van financiële activa gepresenteerd in de balans	Financiële instrumenten	Geldmiddelen en financiële instrumenten ontvangen in onderpand	Netto bedrag
		Vorderingen op kredietinstellingen	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten				
	Overige						
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening - Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	Derivaten	5.160.403	-113.057	5.047.346	4.376.307	145.700	525.339
	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten						
	Overige						
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening - Niet-handelsderivaten	Derivaten	38.002	-9.402	28.599	28.599		
Financiële activa beschikbaar voor verkoop	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten						
	Overige						
Leningen en vorderingen op klanten	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten						
	Overige						
Overige activa waar saldering is toegepast in de balans	Overige	36.483		36.483			
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Derivaten				-1.511.213		1.511.213
	Overige						
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA		5.234.888	-122.460	5.112.428	2.893.693	145.700	2.036.552

Saldering financiële passiva, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten		Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans					
In duizenden EUR		Brutobedrag van erkende financiële activa	Brutobedrag van erkende financiële verplichtingen gesaldeerd in de balans	Nettobedrag van financiële activa gepresenteerd in de balans	Financiële instrumenten	Geldmiddelen en financiële instrumenten ontvangen in onderpand	Netto bedrag
		Schulden op kredietinstellingen	Repo en vergelijkbare overeenkomsten				
	Overige						
Klantendepositos en andere fondsen op depositos	Repo en vergelijkbare overeenkomsten						
	Corporate deposito's						
	Overige						
Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde door w-v rekening - Financiële passiva aangehouden voor handelsdoeleinden	Derivaten	2.152.774		2.152.774	2.152.774		
	Repo en vergelijkbare overeenkomsten						
	Overige						
Financiële passiva gewaard tegen reële waarde door RR - niet-handelsderivaten	Derivaten	179.875		179.875	179.874		
Overige passiva waar saldering is toegepast in de balans	Overige	36.843		36.843			36.843
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Derivaten						
	Overige						
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA		2.369.492	0	2.369.492	2.332.648	0	36.843

Niet vrij beschikbare activa

De niet vrij beschikbare activa bestaan hoofdzakelijk uit Leningen en voorschotten aan klanten die dienen als waarborg voor uitgegeven vastrentende effecten en om marge-rekeningen te waarborgen, alsook voor andere wettelijk bepaalde redenen.

ING heeft de verplichting om een reserve aan te houden bij centrale banken. Per 31 december 2016 bedroeg de verplichte minimum reserve bij de centrale banken EUR 1.008 miljoen (2015: EUR 991 miljoen).

Niet vrij beschikbare activa		
In duizenden EUR	2016	2015
Banken		
- Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	870.765	968.520
- Bedragen te ontvangen van banken	3.124.129	5.132.536
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	0	0
Beleggingen	35.827	456.488
Leningen en vorderingen aan klanten	7.046.219	6.330.801
Overige activa	0	0
TOTAAL	11.076.939	12.888.345

Buitenbalans verplichtingen

Tijdens de normale gang van zaken neemt ING België deel aan activiteiten waarvan de risico's niet of niet geheel worden weerspiegeld in de geconsolideerde rekeningen.

Borgtochten verwijzen zowel naar krediet- als kredietvervangende garanties. Kredietvervangende borgtochten zijn garanties die door ING België worden verstrekt in verband met kredieten die door derden aan klanten worden verleend. Veel daarvan zullen naar verwachting aflopen zonder dat ze werden opgevraagd en daarom vertegenwoordigen zij niet noodzakelijk toekomstige kasuitstromen.

De borgtochten zijn doorgaans kortlopend van aard. Naast deze posten die in de voorwaardelijke verplichtingen zijn opgenomen, heeft ING België garanties uitgeschreven als deelnemer aan collectieve regelingen van nationale sectorale instanties en als deelnemer aan door de overheid opgelegde collectieve garantieplannen die van toepassing zijn in verschillende landen.

Onherroepelijke kredietbrieven vormen voornamelijk de zekerheid voor betalingen aan derden m.b.t. de buitenlandse en binnenlandse handelstransacties van een klant zodat deze de verzending van de goederen kan financieren. Het kredietrisico van ING België in deze transacties is beperkt gezien deze transacties worden gedekt door de verzonden producten en omdat ze kortlopend van aard zijn. De overige voorwaardelijke verplichtingen hebben voornamelijk te maken met rekeningaccepten en zijn van kortlopende aard.

Onherroepelijke voorzieningen vormen voornamelijk ongebruikte gedeelten van onherroepelijke kredietvoorzieningen die aan bedrijfsklanten werden verstrekt. Veel van deze voorzieningen zijn geldig voor een vaste periode en dragen interest tegen een vlottend tarief. Het kredietrisico van ING België in deze transacties is beperkt. Het merendeel van de ongebruikte gedeelten van onherroepelijke kredietvoorzieningen wordt gedekt door activa van klanten of tegenwaarborgen van centrale overheden en volgens de reglementering vrijgestelde instanties. Onherroepelijke voorzieningen omvatten ook verbintenissen voor het aankopen van effecten die door overheden en particuliere emittenten zullen worden uitgegeven.

Details van de buitenbalansverplichtingen - Notionele bedragen		
In duizenden EUR	2016	2015
Kredietverplichtingen	33.380.757	34.723.684
Verstrekt	33.377.256	34.723.684
Ontvangen (-)	-3.501	0
Financiële garanties	26.726.297	24.752.006
Verstrekt	711.249	655.322
Ontvangen (-)	-26.015.048	-24.096.684
Overige verplichtingen	11.159.591	9.273.781
Verstrekt	11.071.117	9.187.581
Ontvangen (-)	-88.474	-86.200

ING België geeft, als leasinggever, activa in operationele lease aan derden. Geen enkele individuele operationele leasingcontracten hebben de termen en condities die materieel het bedrag, timing of zekerheid van de geconsolideerde kasstromen van ING België kunnen beïnvloeden.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Ten slotte, hieronder de buitenbalans voor ING België:

Pand op andere activa (buitenbalans)	
In duizenden EUR	2016
Gegeven of beloofde garanties (eigen gebruik)	
Passiefposten	
TLTRO	1.600.000
Covered bonds	4.334.369
Buitenbalansposten	
Credit claims Nationale Bank van België	6.508.900
Portefeuille participaties	1.104
In garantie gegeven activa	12.116.511
Inpandgevingen	58.538
Overige	8
Gegeven of beloofde garanties (derden)	
Inpandgeving voor derden	16.546

Op aandelen gebaseerde betalingen

Via het Long term Equity Ownership (Leo) Plan, in voege sinds 2004, biedt ING Groep NV wereldwijd aan bepaalde medewerkers aandelenopties en performance shares aan.

Belangrijkste modaliteiten van Leo:

Aandelenopties:

- laat de deelnemers toe om tegen een vooraf vastgelegde uitoefenprijs een aantal aandelenbewijzen van ING Groep NV aan te kopen dat gelijk is aan het aantal opties waarover ze beschikken;
- een uitoefenperiode van 10 jaar vanaf de datum van toekenning dat op initiatief van de deelnemer tot 5 jaar kan worden beperkt;
- uitoefening van de opties is pas mogelijk drie jaar na de toekenning van de opties;
- uitoefening door middel van levering van de aandelenbewijzen van ING Groep aan de deelnemer onmiddellijk gevolgd door de verkoop ervan of door het plaatsen ervan in effectenrekening na betaling van de uitoefenprijs.

Performance shares:

- toekenning van een aantal performance shares op aandelenbewijzen van ING Groep NV waarbij het finaal bekomen aantal performance shares afhankelijk is van de relatieve positie die de Total Shareholder Return (TSR) van ING Groep NV inneemt binnen de TSR van een groep van concurrenten;
- verworven op het einde van de performance periode van drie jaar;
- afrekening performance shares naargelang deelnemer's voorkeur (alles verkopen/alles houden/ gedeeltelijk verkopen).

In 2011 werd een nieuw op aandelen gebaseerd plan geïntroduceerd, het 'Longterm Sustainable Performance Plan' (LSPP). Dit plan vervangt het LEO plan (de huidige plannen in uitvoering blijven ongewijzigd).

De voornaamste kenmerken van het LSPP zijn:

- plan bestaat uit 100% aandelen;
- toekenning hangt af van de prestatie van ING Groep;
- verspreide toekenning: 1/3e na het eerste jaar, 1/3e na tweede jaar, 1/3e na het derde jaar.

Bewegingen in de optierechten				
In EUR	Uitstaande opties		Gewogen gemiddelde uitoefenprijs (in EUR)	
	2016	2015	2016	2015
Beginbalans	3.611.643	5.262.463	17,50	16,40
Transfer	-392.139	-14.279	16,50	12,28
Toegekend				
Uitgeoefend	-119.756	-555.909	5,89	6,23
Verbeurd	-29.496	-54.039	17,34	16,53
Kapitaaluitgifte				
Vervallen	-780.569	-1.026.593	24,98	18,15
EINDBALANS	2.289.683	3.611.643	15,73	17,50

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De gemiddelde gewogen aandelenprijs op het moment van uitoefening van de optie tijdens 2016 is 10,43 euro (Dit is het ING Groep gemiddelde, en is niet beschikbaar per entiteit).

Overzicht van uitstaande en uitoefenbare aandelenopties						
Waaier van uitoefenprijs in euro	Uitstaande opties per 31 december 2016	Gewogen gemiddelde resterende contractuele looptijd	Gewogen gemiddelde uitoefenprijs	Uitoefenbare opties per 31 december 2016	Gewogen gemiddelde resterende contractuele looptijd	Gewogen gemiddelde uitoefenprijs
00,00 - 05,00	255.537	2,21	2,73	255.537	2,21	2,73
05,00 - 10,00	425.889	3,22	7,31	425.889	3,22	7,31
10,00 - 15,00	5.905	1,71	14,14	5.905	1,71	14,14
15,00 - 20,00	919.992	1,20	17,04	919.992	1,20	17,04
20,00 - 25,00	682.360	0,23	24,10	682.360	0,23	24,10
25,00 - 30,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
30,00 - 35,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
35,00 - 40,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00

De marktwaarde van de toegekende opties wordt als kost opgenomen in de personeelskosten en wordt toegewezen aan de periode waarin de opties werden aangekocht. De marktwaarde van de vergoedingen in de vorm van opties wordt bepaald door middel van een Monte Carlo simulatie. Dit model houdt rekening met de risicoloze rentevoet (2,02% - 4,62%), de geschatte levensduur van de opties (5 tot 9 jaar), de uitoefenprijs, de huidige prijs van het aandeel (2,90 EUR - 25,42 EUR), de geschatte volatiliteit van de certificaten voor aandelen van ING Groep (25,00% - 84,00%) en het geschatte rendement van de dividenden (0,94% - 8,99%).

De bron voor inbegrepen volatiliteit gebruikt voor de waardering van de aandelenopties is het trading systeem van ING. Ze zijn vastgelegd in dit systeem door de ING-traders en ze zijn gebaseerd op marktdata en niet op historische gegevens.

Betalingen gebaseerd op aandelen		
In duizenden EUR	2016	2015
Kost voortkomend uit transacties betaald in aandelen	10.690	8.636
Kost voortkomend uit transacties in cash		
- boekwaarde op het einde van het boekjaar		
- totale intrinsieke waarde aan het einde van het boekjaar		

Informatieverschaffing over verbonden ondernemingen

Verbonden partijen		
In duizenden EUR	Moedermaatschappij & haar dochterondernemingen	Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat
Activa	6.458.473	2.643.882
Passiva	10.914.343	882.761
Gegeven buitenbalansverplichtingen	338.537	2.276
Ontvangen buitenbalansverplichtingen	203.733	0
Ontvangen opbrengsten	584.001	19.986
Ontvangen provisies en vergoedingen	73	1.629
Betaalde kosten	935.441	16.497
Betaalde provisies en vergoedingen	4.167	0

Bij een normale gang van zaken, gaat ING België transacties aan met verschillende verbonden partijen. Partijen worden geacht verbonden te zijn indien één partij de mogelijkheid heeft om controle of beduidende invloed te hebben op de andere partij wanneer het aankomt op financiële of operationele beslissingen. Verbonden partijen van ING omvatten onder andere haar dochterondernemingen, ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding heeft, joint ventures, personeel met sleutelfuncties op het vlak van management en verschillende toegezegd-pensioen en toegezegde bijdrageregelingen (zie ook hoofdstuk "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" hierna). Transacties tussen verbonden partijen omvatten het verlenen of ontvangen van diensten, verhuur, transferten op basis van financiële overeenkomsten en voorzieningen van garanties of inpandgevingen. Er zijn geen materiële provisies voor dubieuze schulden of kosten op individuele materiële slechte schulden erkend op openstaande saldi met verbonden partijen.

Transacties tussen ING en haar verbonden ondernemingen worden geëlimineerd op moment van consolidatie. ING België heeft ook transacties met ING Bank NV en haar dochterondernemingen. Deze transacties variëren van financiële activiteiten tot geregelde aankoop- en verkooptransacties.

Gerechtelijke procedures

ING België en haar dochterondernemingen zijn als eisers of als gedaagde betrokken bij rechtszaken in België die voortvloeien uit de normale gang van zaken als beleggers en als belastingbetalers. In sommige van die rechtszaken werden er grote of onbepaalde bedragen geëist, waaronder hoge schadevergoedingen en interesten.

Ook al is het onmogelijk te voorspellen of te bepalen hoe alle hangende of dreigende rechtszaken uiteindelijk zullen aflopen, toch meent de directie niet dat de afloop daarvan een effect zal hebben op de financiële positie of de operationele resultaten van ING België.

In België gaat het met name om verscheidene geschillen over de vermeende aansprakelijkheid van de Bank in het kader van zogenaamd frauduleuze witwaspraktijken die dateren uit het begin van de jaren 2000 m.b.t. kasgeldvennootschappen. In eerste aanleg werden twee vonnissen uitgesproken die gunstig waren voor de bank en een die deels gunstig was voor de Belgische staat. De bank werd ook gedagvaard door sommige klanten die bij ING of een andere bank hadden ingeschreven (of wensten in te schrijven) op kredieten met een variabele rentevoet en die in 2007-2008 een Interest Rate Swap-overeenkomst («IRS») hadden getekend met ING België om de aangekondigde verhoging van de interestvoeten te dekken. ING won in eerste instantie in alle betrokken dossiers. Sommigen onder hen zijn thans in beroep. Slechts één enkele zaak mondde uit tot een arrest van het Hof van Beroep, volledig ten gunste van ING.

ING België werd ook gedagvaard door een informaticaleverancier met wie zij een overeenkomst afgesloten had met het oog op de outsourcing van werkzaamheden van bewaring en uitvoering van orders m.b.t. financiële instrumenten. Daar die vennootschap in de uitvoering van de overeenkomst tekort schoot, heeft ING België de samenwerking stopgezet overeenkomstig de bepalingen van die overeenkomst, wat de dienstverlener betwist. In eerste aanleg heeft de rechter de eisen van de dienstverlener niet ingewilligd. De informaticaleverancier is tegen het vonnis in beroep gegaan.

Ook hebben 81 gepensioneerden van ING de bank gedagvaard ingevolge de verdwijning van het Medisch Heelkundig Fonds (maatschappelijk werk die voor een dekking zorgde in geval van medische problemen) daar zij van oordeel waren dat deze verdwijning (die gepaard ging met alternatieve oplossingen) een financieel nadeel berokkende. De Rechtbank van Eerste Aanleg gaf hen gelijk voor wat het principe betreft maar heeft zich nog niet uitgesproken over de omvang van de schade. Aangezien er nog steeds een aantal gerechtelijke stappen gebeuren, kunnen de van toepassing zijn bedragen niet toegelicht worden.

Record Bank, een dochteronderneming van ING België, heeft verschillende dagvaardingen ontvangen van klanten van een aantal van haar onafhankelijke agenten. De klanten hadden, buiten het medeweten van Record Bank om, fondsen toevertrouwd aan deze agenten. Deze fondsen werden bij een derde geplaatst, met wie Record Bank geen band of zakenrelatie heeft. Het bedrijf werd inmiddels failliet verklaard. Er is een strafrechtelijke dossier geopend, maar Record Bank werd buiten vervolging gesteld.

In Luxemburg wordt ING Luxemburg geconfronteerd met verscheidene geschillen in het kader van de fraude van een ex-werknemer inzake frauduleuze verwerving van middelen voor 2005. ING Luxemburg is ook betrokken bij zaken in verband met zogenaamde frauduleuze verrichtingen voor 2002, met betrekking tot kasgeldvennootschappen. In het kader van die zaken wordt de Bank (en een ex-medewerker) in België strafrechtelijk vervolgd of door de Staat voor de burgerlijke rechtbank is gedagvaard.

Land-per-land rapportering

Krachtens artikel 420 van de Belgische bankenwet van 25 april 2014, dient ING België de hieronder vermelde gegevens bekend te maken op een geconsolideerde basis. De land per land rapportering herneemt alle entiteiten die deel uitmaken van de geconsolideerde scope van ING België.

ING België geconsolideerd 2016, per land						
In duizenden EUR	Aard van activiteiten	Omzet (*)	Aantal werknemers (in VTE)	Winst/verlies voor belastingen	Belastingen op het resultaat	Ontvangen overheidssubsidies
België	Banken, andere financiële diensten en immobiëlen	3.027.961	8.836	625.090	144.287	
Luxemburg	Banken, andere financiële diensten en verzekering	209.246	790	74.685	32.182	
Canada	Andere financiële diensten	-29		-86		
USA	Andere financiële diensten	-30		-150		
Zwitserland	Banken en andere financiële diensten	189.007	217	69.788	19.449	

(*) Omzet omvat: fee en commissie inkomsten/kosten, netto saldo wisselkoersen (winst/verlies), overige operationele inkomsten/kosten.

SCOPE:

België:

ING Belgium nv/sa, CEL Data Services nv/sa, Immo Globe nv/sa, ING Contact Center nv/sa, ING Lease Belgium, New Immo-Schuman nv/sa, Record Bank nv/sa, Record Credit Services cvba/scrl, Sogam nv/sa, Sogès-Fiducem nv/sa

Luxemburg:

ING Luxembourg, ING Belgium International Finance Luxembourg sa

Canada:

Belgium Overseas Agencies Ltd

USA:

Belgian Overseas Issuing Corp

Zwitserland:

ING Belgium Genève (bijkantoor)

Vergoeding van de commissaris

KPMG Bedrijfsrevisoren – Réviseurs d'Entreprises burg. CVBA/SCRL civile is de commissaris van ING België. In 2015 was dit Ernst & Young Bedrijfsrevisoren – Réviseurs d'Entreprises burg. CVBA/SCRL civile.

Onderstaande tabel toont de audit- en niet-auditvergoedingen voor de groep voor boekjaren 2015 en 2016.

Vergoeding van de commissaris en de leden van zijn netwerk		
In duizenden EUR	2016	2015
De commissaris en de personen met wie hij (zij) verbonden is		
1. Bezoldigingen van de commissaris(sen)	2.293	2.248
1.1 Bezoldigingen voor de uitoefening van een mandaat van commissaris	2.293	1.945
1.2 Bezoldigingen voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd voor de groep		303
a. Andere controleopdrachten		303
b. Belastingadviesopdrachten		
c. Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten		
2. Bezoldigingen van personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)	0	514
2.1 Bezoldigingen voor de uitoefening van een mandaat van commissaris		446
2.2 Bezoldigingen voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd voor de groep		68
a. Andere controleopdrachten		27
b. Belastingadviesopdrachten		
c. Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten		41

Alle honoraria zijn expliciet goedgekeurd door het auditcomité van ING België NV en het auditcomité van ING Groep NV (Amsterdam).

Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité

Structuur van de bezoldigingen van de leden van de Raad van Bestuur

De Gewone Algemene Vergadering van 25 april 2011 heeft de bezoldiging voor ieder lid van de Raad van Bestuur vastgelegd op 35.000 euro.

Er wordt voor de niet-uitvoerende leden van de Raad van Bestuur in geen enkele verbrekingsvergoeding van het mandaat voorzien. Voor 2016 werd een totaal bedrag van 650.000 euro aan de bestuurders in functie uitbetaald.

Leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur

Leningen en vorderingen aan de leden van de Raad van Bestuur		
In duizenden EUR	2016	2015
Leningen en vorderingen	2.670	1.211

De leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur worden tegen de marktvoorwaarden verstrekt.

Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité

De recente evolutie van de regels van toepassing op de financiële wereld heeft geleid tot het aannemen van een nieuwe loonpolitiek. De samenstelling van de enveloppe van bezoldigingen die de leden van het Directiecomité genieten, werd bijgevolg herzien en bestaat op vandaag uit twee hoofdelementen:

- het basisloon, dat het totale gewaarborgde jaarinkomen voor de betrokkenen vertegenwoordigt;
- de variabele bezoldiging waarvan een deel direct wordt toegekend en een ander deel uitgesteld wordt toegekend:
 - Het deel dat direct wordt toegekend, bestaat voor de helft uit contanten en voor de helft uit aandelen van de ING Groep of gelijkgestelde instrumenten onderworpen aan een retentieperiode van 1 jaar;
 - het uitgestelde gedeelte wordt toegekend over een totale periode van drie jaar waarbij één derde ieder jaar wordt toegekend. Iedere jaarlijkse toekenning is eveneens verdeeld voor de helft in contanten en voor de helft in aandelen van ING groep of gelijkgestelde instrumenten. Dit tweede gedeelte is eveneens onderworpen aan een retentieperiode van één jaar.

De variabele bezoldiging wordt toegekend op voorwaarde dat er zich voorafgaand geen van de hierna beschreven omstandigheden voordoen: bewezen wangedrag, ernstige fout, misdrijf, fraude, aanzienlijke tekortkomingen in het risicobeheer, aanzienlijke veranderingen in de economische en gereguleerde kapitaalbasis, specifiek gedrag dat heeft geleid tot een ingrijpende rechtzetting van de jaarrekening van de groep of een grote schade berokkend heeft.

Bovenop wat voorafgaat, genieten de leden van het Directiecomité dezelfde voordelen als vele andere personeelsleden van de bank: uitbreiding van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, overlijdensverzekering, representatiekosten, bedrijfswagen.

Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité		
In duizenden EUR	2016	2015
Kortetermijn personeelsbeloningen	3.597	3.566
Vergoedingen na uitdiensttreding	927	921
Andere langetermijnpersoneelsbeloningen	282	274
Ontslagvergoedingen	0	0
Op aandelen gebaseerde betalingen	629	655
TOTAAL	5.434	5.416

Pensioenstelsel van de leden van het Directiecomité

Het pensioenstelsel van de niet-geëxpatrieerde leden van het Directiecomité is gebaseerd op een toegezegd bijdragenplan, dat wordt verzekerd via een contract met AXA Belgium sa/nv.

Andere contractuele bepalingen inzake de bezoldiging van de leden van het Directiecomité

Als de functie van een lid van het Directiecomité wordt beëindigd om een andere reden dan pensionering, ontslag of ernstig wangedrag, dan geniet de betrokkene een verbrekingsvergoeding die gelijk is aan 12 maal zijn basisloon. In geval van beëindiging voor een andere reden dan de prestatie, kan de Raad van Bestuur beslissen om de verloning uit te breiden tot 18 maal het basisloon (vaste en variabele vergoeding).

In geval van langdurige ziekte ontvangen de leden van het Directiecomité 100% van hun laatste basisloon gedurende de eerste twaalf maanden, 90% gedurende de twaalf volgende maanden en 50% nadien.

In 2016 werden geen vergoedingen voor beëindiging of voor langdurige ziekte betaald.

Risicobeheer

De traditionele taak van een handelsbank is het verzamelen van deposito's, waarmee dan kredieten toegekend worden. Zo realiseert de bank een dubbele omzetting: een omzetting van het bedrag per transactie en een omzetting van de looptijd. Naast die klassieke, zogenoemde "balansactiviteiten" komt een toenemend aantal nieuwe technieken en verrichtingen die een gemeenschappelijk doel nastreven: het beheeren van verschillende soorten risico's: krediet-, liquiditeits-, rente-, wisselkoersrisico en risico op het eigen vermogen. Dergelijke verrichtingen, met zogenoemde afgeleide producten, worden "buiten balans" geboekt omdat ze doorgaans gebeuren zonder dat er geld wordt uitgewisseld op afsluitingsdatum.

Het renterisico, wisselkoersrisico en aandelenkoersrisico worden doorgaans onder de gemeenschappelijke noemer "marktrisico" gebracht.

Het kredietrisicobeheer werd toevertrouwd aan de afdeling Credit Risk Management van de bank, die deel uitmaakt van de lijn kredietenbeleid en besluitvorming. Het Risk Management Department is verantwoordelijk voor het beheer van het liquiditeitsrisico, het marktrisico en het operationele risico. De juridische afdeling beheert het juridisch risico.

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico verlies te lijden omdat debiteuren of tegenpartijen hun verplichtingen niet nakomen. Kredietrisico's ontstaan bij de lening-"presettlement"- en beleggingsactiviteiten van de bank en tijdens haar handelsactiviteiten. Het kredietrisicobeheer wordt ondersteund door speciaal daarvoor uitgewerkte informatiesystemen en interne ratingmethoden voor debiteuren en tegenpartijen.

Beleid

Het kredietbeleid van ING België is gericht op het aanhouden van een gediversifieerde krediet- en obligatieportefeuille, waarbij grote risicoconcentraties worden vermeden.

Het uittekenen van het risicobeleid voor de kredietverrichtingen en de beleggingsportefeuille van de bank behoort tot de bevoegdheid van het Credit Policy Committee, dat wordt voorgezeten door de gedelegeerd bestuurder die verantwoordelijk is voor het risicobeheer. Dit beleid is onderdeel van het algemene beleid van de ING Groep. Het werd neergeschreven in een handleiding voor kredietbeleid en vertaald in verschillende handboeken over de kredietprocedures, beschikbaar voor allen verantwoordelijk voor indieningen, beslissingen en monitoring van kredieten.

Beslissingsstructuren

Afhankelijk van hun type en grootte worden de toekenning van en het toezicht op de individuele kredieten beheerd via een strikt omkaderd systeem dat bevoegdheden toekent aan de verschillende beslissingsorganen. Dat geldt ook voor het operationele risico, dat voortkomt uit de uitvoering van de contracten voor kredieten en afgeleide producten, uit het aanvaarden van waarborgen, het toezicht op de debetposities en de behandeling van pre-geschillen of geschillen. Zoals gezegd, valt de controle van het juridisch risico onder de bevoegdheid van het juridische departement. De kredietbeslissingsbevoegdheid is opgedeeld in drie afzonderlijke structuren:

- **Mandaten:** De niveaus van beslissingsbevoegdheden worden uitgedrukt in mandaatniveaus. De Mandaten beslissen over de maximale kredietlijnen, toegekend aan een cliënt in het kader van de commerciële activiteit van de bank.

Alle beslissingen worden genomen door maximum 2 mandaatniveaus:

- o één adviserend niveau en
- o één beslissend niveau.

Een mandaatniveau bestaat in de meeste gevallen uit (twins-principe):

- o één "Approval Signatory" van Front en
- o één "Approval Signatory" van Risk Management.

Boven een bepaald bedrag aan verbintenissen is de raadgevende tussenkomst vereist van een kredietanalist.

- **Gestandaardiseerde kredieten:** De bank heeft een automatisch beslissingsstelsel ontwikkeld voor de toekenning van gestandaardiseerde kleinere kredieten. Dit stelsel is gebaseerd op de rating van de klant, zijn terugbetalingscapaciteit, interne en/of externe notoriëteitsgegevens, het totaal bedrag van zijn verbintenissen en enkele specifieke regels eigen aan de kredietnemer en het producttype.
- **Beleggingscomités:** De beleggingscomités ("securities committees") beslissen over het beleid van de bank m.b.t. beleggingen in de eigen portefeuilles financiële instrumenten. Het Credit Risk Management Department voert de analyses uit en stelt de documenten op ten behoeve van het Central Securities Committee.

De probleemdossiers worden strikt opgevolgd. Indien nodig, beslissen specifieke mandaatniveaus tot een snelle uitvoering van preventieve maatregelen. Probleemdossiers worden gedetecteerd o.a. door een reeks geautomatiseerde waarschuwingssignalen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Risicospreiding

In overeenstemming met de principes die door de toezichhoudende instanties worden gehanteerd voor het berekenen van grote risico's, vertegenwoordigt geen enkele debiteur (bedrijf, financiële instelling of groep) een risico dat hoger is dan 25% van het eigen vermogen van de bank. Intercompany exposure is beperkt tot 100% van het eigen vermogen.

ING Groep heeft enkele "Gouden regels" ontwikkeld die op het niveau van de hele groep de maximale kredietlimieten per geconsolideerde debiteur bepalen. Deze zijn uitgedrukt in notionele bedragen en economisch kapitaal. Bijkomend heeft ING België een limiet opgezet (Single Name Concentrations) uitgedrukt in maximaal verlies per geconsolideerde debiteur. ING streeft er ook naar om haar portefeuille zo goed mogelijk te diversifiëren over de economische sectoren.

Hiervoor heeft ING België een limiet voor sector concentratie opgezet, die de grootte en de gevoeligheid voor negatieve migratie van een sector combineert (Systemic Risk)

Kredietportefeuille van ING België: opgesplitst volgens economische sector ⁽¹⁾		
In % van het uitstaand	2016	2015
Automobielsector	1,19%	1,05%
Bouw- en aannemingsbedrijven	3,72%	3,88%
Centrale banken	4,02%	3,49%
Centrale overheden	7,77%	9,80%
Chemicaliën, Gezondheid en Pharmaceutische bedrijven	3,29%	2,93%
Civiele, Religieuze en Maatschappelijke organisaties	0,26%	0,44%
Handelsbanken	7,32%	7,48%
Voeding, Drank en Persoonlijke verzorging	3,57%	3,35%
Algemene industrie	5,72%	5,80%
Lagere Besturen	5,56%	5,16%
Media	0,76%	0,79%
Natuurlijke hulpbronnen	12,44%	10,48%
Financiële instellingen behalve banken	3,69%	4,59%
Particulieren	15,24%	15,95%
Vastgoed	6,27%	6,09%
Kleinhandel	2,36%	2,29%
Diensten	10,41%	10,03%
Technologie	0,52%	0,48%
Telecommunicatie	0,36%	0,40%
Transport en logistiek	2,90%	2,94%
Nutsbedrijven	1,22%	1,18%
Overige	1,41%	1,40%
TOTAAL	100,00%	100,00%

⁽¹⁾ Geconsolideerd omvang - Gebaseerd op kredietverlening, activiteiten op de geldmarkt en beleggingen

Tegenpartijrisico's in verband met verrichtingen in afgeleide producten

Afgeleide producten afgesloten met klanten zijn bijna altijd ingedekt door een transactie met een andere tegenpartij van de Groep. Bovendien sluit de bank met de instellingen kaderakkoorden op basis van het model opgesteld door de International Swaps and Derivatives Association (ISDA).

In de meeste industrielanden maken die contracten het o.a. mogelijk om debet- en creditposities van een in gebreke blijvende tegenpartij te verrekenen, wat in vele gevallen neerkomt op een significante vermindering van het risico. Bij sommige contracten moet daarenboven een zekerheid gegeven worden ("collateralisering") wanneer de netto positie een vooraf vastgelegd bedrag overschrijdt.

De bank heeft een strikt beleid uitgestippeld voor de controle van het tegenpartijrisico dat aan dit soort van verrichtingen verbonden is:

- voor ieder afgeleid contract wordt een reëel ("present value") en een potentieel kredietrisico ("potential future exposure" - "PFE") berekend;
- het obligo per tegenpartij wordt gewaardeerd. Hierbij wordt rekening gehouden met eventueel bestaande en juridisch geldige verrekenings-(netting) en zekerheidsakkoorden (collateral);
- elke tegenpartij moet over een toereikende kredietlimiet beschikken, die door de bevoegde beslissingsinstanties toegekend en voor alle marktalen samen in real time beheerd wordt.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Om de risico's op haar tegenpartijen "in real time" op te volgen, beschikt de bank over een informaticasysteem dat haar op ieder moment een geconsolideerd beeld geeft van de opname van haar kredietlimieten in al haar marktzalen. Dat instrument werd aangevuld met een juridische databank die het mogelijk maakt om automatisch en in real time te bepalen of een nieuwe transactie juridisch verrekend mag worden met andere marktzaalverrichtingen. Het instrument zorgt voor een doeltreffende berekening van de "netting" van de risico's en bijgevolg ook voor een productief gebruik van de kredietlimieten.

ING België volgt en voldoet aan de Europese verordening betreffende otc-derivatenovereenkomsten, centrale tegenpartijen en transactieregisters (EU nr. 648/2012), ook wel bekend als de EMIR-verordening. Deze verordening is bedoeld om de risico's van OTC-derivatenovereenkomst te verminderen door transparantie en standaardisatie van dergelijke financiële instrumenten.

Vereisten aan eigen vermogen - Bazel III/CRR

Diverse interne modellen voor het kredietrisico [Probability of Default (PD), Loss Given Default (LGD), Exposure At Default (EAD)], het marktrisico en het operationele risico werden uitgewerkt in overeenstemming met de implementatie van Bazel III in Europese Regelgeving (CRR). Zij worden binnen de hele ING Groep gebruikt.

Een reconciliatieproces werd eveneens ontwikkeld met als doel een grotere zekerheid te verkrijgen wat betreft de volledigheid en de nauwkeurigheid van de gerapporteerde cijfers. Bovendien werd, in samenwerking met ING Groep het Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) zoals vereist door de NBB (Nationale Bank van België) op punt gesteld.

Kredietblootstelling

De kredietblootstelling van ING België houdt voornamelijk verband met de traditionele kredietverlening aan particulieren en bedrijven. Leningen aan particulieren betreffen voornamelijk hypotheekleningen met onroerend goed als zekerheid. Kredieten aan bedrijven zijn veelal gedekt maar kunnen ook ongedekt worden verstrekt op basis van een interne analyse van de kredietwaardigheid van de kredietnemer. "Pre-settlement" exposure ontstaat ook uit handelsactiviteiten, bv afgeleide producten, terugkoopverrichtingen en lenen van effecten.

De bank hanteert verschillende marktvariaties en berekeningstechnieken om de omvang van het kredietrisico op zulke activiteiten te bepalen. Op basis van deze technieken maakt ING België o.a. een schatting van het mogelijke toekomstige risico op individuele transacties en handelsportefeuilles. Er worden regelmatig raamovereenkomsten en zekerheidsovereenkomsten afgesloten om deze kredietrisico's te beperken.

Kredietexposure		
In duizenden EUR	2016	2015
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.008.639	4.267.049
Bedragen te ontvangen van banken		
waarvan: leningen en vorderingen aan banken	9.885.421	12.558.705
waarvan: cash vorderingen, debetsaldi en andere uitstaande bedragen	0	110.201
Activa voor handelsdoeleinden		
waarvan: aandelen	8.026	2.319.984
waarvan: vastrentende effecten	22.935	59.415
waarvan: derivaten	8.643.306	12.124.522
waarvan: leningen en vorderingen	505	806
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.413.044	4.419.223
Gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	87.950	94.541
Vastrentende effecten beschikbaar voor verkoop	16.967.509	18.730.988
Vastrentende effecten aangehouden tot einde looptijd	925.897	958.873
Aandelen beschikbaar voor verkoop	55.414	78.065
Leningen en vorderingen aan klanten	101.632.669	92.800.051
TOTAAL	147.651.315	148.522.423

Er worden risicoklassen bepaald op basis van de kredietwaardigheid van kredietnemer, gaande van beleggingsklasse tot probleemklasse.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

In de onderstaande tabel worden ze uitgedrukt in de equivalenten van Moody's, S&P en andere ratingagentschappen.

Kredietportefeuille van ING België: opgesplitst volgens risicoklasse ⁽¹⁾		
In % van het uitstaand	2016	2015
AAA	5,44%	5,82%
AA	18,97%	19,53%
A	13,24%	13,40%
BBB	24,15%	25,05%
Subtotaal hogere beleggingsklasse	61,81%	63,81%
BB	25,19%	23,56%
B	8,91%	8,38%
Watch/Problem grade	4,09%	4,26%
TOTAAL	100,00%	100,00%

⁽¹⁾ Geconsolideerd omvang - Gebaseerd op kredietverlening, activiteiten op de geldmarkt en beleggingen

De kredietportefeuille van ING België wordt voortdurend kritisch beoordeeld. De dossiers boven een bepaald bedrag worden minstens jaarlijks herzien. Bovendien worden elk kwartaal portfoliocomités per segment georganiseerd waaraan zowel het management van risk als front deelnemen.

Ieder kwartaal vindt een formele analyse plaats om de voorzieningen voor mogelijke dubieuze debiteuren te bepalen aan de hand van een bottom-up benadering. De conclusies worden besproken door het Provisioning Committee van ING dat de raad van bestuur adviseert over het niveau van de specifieke voorzieningen. ING België beschouwt leningen als zijnde in gebreke indien het, op basis van actuele informatie en gebeurtenissen, waarschijnlijk is dat de contractueel verschuldigde hoofdsom en rentebedragen niet zullen worden geïnd in overeenstemming met de contractbepalingen van de kredietovereenkomsten.

Buitenbalans blootstellingen van ING België omvatten gegeven garanties, kredietbrieven en kredietlijnen. Garanties verwijzen zowel naar kredietvervangende als niet-kredietvervangende garanties. Krediet-vervangende garanties zijn garanties die door ING België worden verstrekt in verband met kredieten die door derden aan klanten worden verleend. Veel daarvan zullen naar verwachting aflopen zonder dat ze werden opgevraagd en daarom vertegenwoordigen zij niet noodzakelijk toekomstige kasuitstromen. De garanties zijn doorgaans kortlopend van aard.

Onherroepelijke kredietbrieven (letters of credit) vormen voornamelijk de zekerheid voor betalingen aan derden m.b.t. de buitenlandse en binnenlandse handelstransacties van een klant zodat deze de verzending van de goederen kan financieren. Het kredietrisico van de bank in deze transacties is beperkt aangezien deze transacties van een onderpand worden voorzien door de verzonden goederen en omdat ze kortlopend van aard zijn.

Onherroepelijke verbintenissen vormen voornamelijk onherroepelijke kredietlijnen die aan bedrijfsklanten werden verstrekt. Veel van deze verbintenissen zijn geldig voor een vaste periode en leveren interest op tegen een vlottend tarief.

Landenrisico

Het landenrisico is het risico dat specifiek is toe te schrijven aan gebeurtenissen in een bepaald land of een bepaalde groep landen. Alle transacties en verhandelingsposities die ING België genereert, houden een landenrisico in.

Het landenrisico wordt verder opgedeeld in een economisch risico en een transferrisico.

- Het **economisch risico** is het risico voortvloeiend uit elke gebeurtenis in het land die van invloed kan zijn op transacties en andere obligo's in dat land, ongeacht de valuta.
- Het **transferrisico** is het risico dat wordt gelopen wanneer debiteuren in een land niet in staat zijn om te voldoen aan hun verplichtingen in vreemde valuta's ten gevolge van een specifieke gebeurtenis in het betreffende land.

In landen waar de bank actief is, wordt het risicoprofiel van het land in kwestie regelmatig beoordeeld, wat leidt tot een landenrating. Op basis van deze rating en de risicobereidheid van ING Groep worden risicolimieten per land bepaald. Aan de hand van deze risicolimieten per land worden risico's ten gevolge van kredietverlenings- en beleggingsactiviteiten dagelijks gemeten en gerapporteerd.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Kredietportefeuille van ING België: opgesplitst per land ⁽¹⁾		
In miljarden EUR (in uitstaand)	2016	2015
België	89,51	84,80
Groothertogdom Luxemburg	8,90	7,64
Zwitserland	7,64	6,10
Nederland	7,42	9,09
Frankrijk	4,32	4,56
Duitsland	4,11	2,99
Verenigde Staten	3,02	2,34
Verenigd Koninkrijk	2,48	1,67
Singapore	1,29	0,87
Spanje	1,12	1,15

⁽¹⁾ Geconsolideerd omvang - Gebaseerd op kredietverlening, activiteiten op de geldmarkt en beleggingen: 10 grootste

Onderpandbeleid

Net als alle andere financiële instellingen en banken in het bijzonder neemt ING België kredietrisico's. Daarom wordt de kredietwaardigheid van haar klanten, handelspartners en beleggingen voortdurend beoordeeld, om na te gaan of zij hun financiële verplichtingen aan ING België wel kunnen nakomen. Tijdens het beoordelingsproces voor het opstellen van nieuwe kredieten, handelslimieten of beleggingen, en bij het beoordelen van bestaande kredieten, handelsposities en beleggingen, bepaalt ING België het bedrag en het type zekerheid dat een klant eventueel moet geven om haar positie veilig te stellen.

Hoe lager de kredietwaardigheid van een kredietnemer of financiële tegenpartij wordt geschat, hoe meer zekerheid die klant of tegenpartij zal moeten geven.

In haar handelsactiviteiten met tegenpartijen sluit ING België actief verschillende juridische overeenkomsten af waarbij de tegenpartijen (of ING België) elkaar eventueel onderpand moeten geven om de marktschommelingen van hun relatieve posities in te dekken. De wetgeving in de diverse rechtsgebieden heeft een invloed op het type en bedrag van de waarborg die ING België mag vragen of in pand geven. Bovendien zal de bank soms "credit default swaps" en andere gelijkaardige instrumenten afsluiten om het ingeschatte kredietrisico van een bepaalde kredietnemer of portefeuille te beperken.

Zekerheden

Dit gedeelte geeft inzicht in the soort zekerheden en de mate waarin een lening is gedekt. De toelichting aangaande zekerheden wordt voorgesteld per risicocategorie: Leningen, Beleggingen, Geldmarkten en Vervroegde terugbetalingen. De bedragen aan zekerheden worden voorgesteld per meest relevante soorten dekkingstypes, zijnde hypotheke, in aanmerking komende financiële zekerheden (cash en titels), en voornamelijk de borgstellingen door derden. ING bekomt zekerheden die zowel wel als niet in aanmerking komen voor kredietrisico verschuiving onder CRR/CRDIV.

De LTV voor het hypotheekboek van ING België nv (alleen) is 64,6% en voor Record Bank nv (alleen) is het 64,0%.

Zekerheden inclusief ontvangen borgstellingen - 2016						
In duizenden EUR	Uitstaande kredieten	Dekkingstype				
		Hypotheke	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere CRR/CRDIV die in aanmerking komen	Borgstellingen	CRR/CRDIV die niet in aanmerking komen
Leningen aan particulieren	40.247.787	56.378.472	912.557	316.215	853.986	24.453.684
Bedrijfsleningen	74.627.778	33.064.815	3.616.506	14.219.078	27.104.068	40.252.386
Geldmarkten en Beleggingen	25.864.070	0	0	0	19.700	58.419
Vervroegde terugbetalingen	6.629.952	0	19.683	0	0	244.186
TOTAAL	147.369.587	89.443.287	4.548.746	14.535.293	27.977.753	65.008.676

Toelichtingen:

1. Zekerheidstype 'Hypotheke' is inclusief hypothecaire mandaten.
2. Bedragen van zekerheden zijn gebaseerd op interne ING waarderingmethodes vóór 'haircut' per dekkingstype.
3. In geval meerdere zekerheden ontvangen zijn voor een bepaald krediet, wordt de som van de verschillende zekerheidsbedragen getoond (kan groter zijn dan het kredietbedrag).

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Achterstallige verplichtingen

ING België beoordeelt haar portefeuille voortdurend op het stuk van achterstallige betalingen. Vooral de Retail-portefeuilles worden maandelijks zeer strikt gevolgd om na te gaan of er belangrijke wijzigingen zijn in de achterstallige betalingen.

Een verplichting wordt over het algemeen als 'achterstallig' beschouwd als een betaling van rente of hoofdsom meer dan één dag te laat is. In de praktijk vallen de eerste 5-7 dagen onder het operationele risico. Na deze periode worden er brieven verstuurd aan de debiteur, ter herinnering aan diens (achterstallige) betalingsverplichtingen. Indien er na 90 dagen geen betaling gevolgd is, wordt de verplichting in het algemeen beschouwd als onderhevig aan een waardevermindering en wordt deze overgedragen naar een van de 'kredietprobleemeenheden'. Om het aantal achterstallige betalingen te beperken, moedigen de meeste entiteiten van ING België de debiteuren aan om met domicilieringen te werken zodat tijdige betalingen gegarandeerd zijn.

Alle kredieten met achterstallige financiële verplichtingen langer dan 90 dagen worden automatisch ondergebracht onder de kredieten onderhevig aan waardeverminderingen. Er kunnen echter andere redenen zijn om een krediet als onderhevig aan een waardevermindering te beschouwen voordat dit 90 dagen achterstallig is. Deze zijn onder meer het oordeel van ING België over het onvermogen van de klant om zijn financiële verplichtingen na te komen of een aanvraag van faillissement of faillissementsbescherming van de klant. In sommige gevallen zal een materiële inbreuk op financiële overeenkomsten er ook toe leiden dat een krediet wordt geklasseerd als een krediet onderhevig aan waardevermindering. Volgende tabel geeft informatie over financiële activa die aan het einde van het jaar achterstallig zijn maar nog niet als waardevermindering worden beschouwd.

Financiële activa achterstallig maar nog zonder waardevermindering					
In duizenden EUR	Tot 30 dagen	30 tot 90 dagen	90 tot 180 dagen	180 dagen tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar
Vastrentende effecten					
Leningen en vorderingen	1.740.628	342.805			
Andere financiële activa					
TOTAAL	1.740.628	342.805	0	0	0

Forbearance

Forbearance doet zich voor wanneer een cliënt, als gevolg van financiële problemen, niet aan de financiële verplichtingen uit hoofde van de kredietovereenkomst kan voldoen en ING besluit om concessies aan de klant toe te kennen. Forborne vorderingen zijn vorderingen waarbij ING de leningsvoorwaarden versoepelt om executie met verlies te voorkomen. Forbearance maatregelen kunnen zowel wijzigingen zijn van bestaande contractuele voorwaarden of gehele of gedeeltelijke herfinanciering. Voorbeelden zijn onder meer vermindering van de hoofdsom en / of rentebetalingen, langere betalingstermijnen, schuld consolidaties en uitstel van foreclosures. Om forbearance te identificeren, worden klantenvorderingen ingedeeld in performing en non-performing vorderingen, gebruikmakend van één van de volgende triggers: Early Warning Signals; Watch list; Regularisatie; Herstructurering; Recovery; Risico klasse 18, 19; Late betalingen van ≥ 30 dagen.

Voor zakelijke klanten, neemt ING forbearance maatregelen bij klanten die tijdelijke problemen ondervinden maar die een fundamenteel gezonde business model hebben. Het doel is om de terugbetaling capaciteit van de klanten te maximaliseren. Voor Retail klanten zijn er duidelijke criteria vastgesteld om te bepalen of een cliënt in aanmerking komt voor forbearance - over het algemeen is dit een geautomatiseerd proces. Er zijn specifieke procedures om forbearance maatregelen goed te keuren, alsmede procedures voor het beheer, monitoren en rapporteren van de forbearance.

Forbearance maatregelen kunnen worden genomen voor zowel Performing (Risk Ratings 1-19) als non-performing (Risk Ratings 20-22) vorderingen. ING hanteert criteria om forborne vorderingen te herclassificeren van non-performing naar performing en criteria om de vordering niet langer als forborne te rapporteren. Deze criteria zijn consistent met de relevante EBA standaarden. Een vordering wordt minimaal 2 jaar als forborne gerapporteerd, plus een 'proeftijd' vooraleer de vordering geclassificeerd wordt vanuit non-performing terug naar performing.

ING heeft de forbearance regelingen in 2014 ingevoerd. In 2016 heeft er een gedetailleerde herbeoordeling plaatsgevonden van de relevante EBA regelgeving. ING Bank heeft daarop de forbearance definities verder aangescherpt. Deze materiële beleidsherzieningen hebben geleid tot een toename van de forbearance exposures. De voornaamste aanpassingen hadden betrekking op het aanmerken als forbearance van die gevallen waarbij convenant breaches werden gewaived of covenants substantieel werden gewijzigd. Ook werden sedert de herziening als forbearance aangemerkt deze gevallen waarbij forbearance maatregelen van de bank gepaard gaan met een substantiële herziening van de waarborgpositie van de bank. Als gevolg van deze wijzigingen, is er een aanzienlijke stijging waar te nemen in de performing forborne vorderingen aangezien bepaalde maatregelen (in eerdere perioden) nu worden beschouwd als forbearance.

Geherstructureerde activa						
In duizenden EUR	2016			2015		
	Geherstructureerde activa	waarvan: Performant	waarvan: Niet-performant	Geherstructureerde activa	waarvan: Performant	waarvan: Niet-performant
TOTAAL	1.323.122	550.378	772.743	1.317.953	440.877	877.076

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat ING België of een van haar dochterondernemingen hun financiële verplichtingen niet kunnen nakomen, tegen redelijke kosten en op het gewenste moment. Het liquiditeitsrisico kan zich voordoen bij zowel trading als niet-trading posities. Binnen ING België is het Assets and Liabilities Management Committee for ING Belgium Consolidated (ALCO BeLux) verantwoordelijk voor de strategie m.b.t. het liquiditeitsrisico. Het hoofddoel van ING's liquiditeitsopvolging is het behouden van voldoende liquiditeit om met veilige marges operationeel te blijven. Om dit doel te bereiken wordt het liquiditeitsrisico vanuit drie invalshoeken bekeken, namelijk vanuit een structureel en tactisch standpunt alsook vanuit een standpunt dat alle mogelijke scenario's in overweging neemt.

Omkadering liquiditeitsrisico

Structureel liquiditeitsrisico

Het structurele liquiditeitsrisico is het risico dat de structurele, lange termijn balans niet tijdig of tegen een redelijke kost kan gefinancierd worden. Vanuit het liquiditeitsrisico wordt het totaal van de balans- en buitenbalans posities beschouwd vanuit een structureel activa en passiva management. Het hoofddoel is het behoud van een gezond liquiditeitsprofiel door: het behoud van een gediversifieerde mix van financieringsbronnen wat betreft het instrumenttype, de financieringsverstrekkers, geografische spreiding en deviezen;

- het behoud van brede portfolio van hoog verhandelbare activa die kan gebruikt worden om beveiligde financiering te verkrijgen;
- het behoud van een adequate, structurele liquiditeitskloof rekening houdend met een actieve mix van risicoloze en risicovolle financieringsmogelijkheden van ING België;
- het handhaven van een methodologie in verband met de prijszetting in welke de liquiditeitskost van ING Groep adequaat wordt weergegeven onder zowel going concern als alle andere mogelijke scenario's.

Tactisch liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico dat ontstaat uit de korte termijn verrichtingen en collateral posities wordt beschouwd vanuit een tactisch korte termijn perspectief. Het beheer van de dagelijkse liquiditeit werd gedelegeerd aan Bank Treasury, dat verantwoordelijk is voor het beheer van de totale liquiditeitspositie van ING België.

Binnen Bank Treasury ligt de nadruk voornamelijk op de dagelijkse en intra-dagelijkse verrichtingen en collateral posities want het beleid van ING bestaat erin om de dagelijkse financieringsvereisten voldoende te spreiden. Met dit doel beheert de thesaurie alle vervallen kasstromen, rekening houdend met de verwachte veranderingen in de financieringsbehoeften van de kernactiviteit.

Het beheer van het liquiditeitsrisico werd gedelegeerd aan Market Risk Management (MRM), dat de verantwoordelijkheid draagt voor liquidity stress testen en voor de identificatie, kwantificering en opvolging van de liquiditeitspositie. Bij de kwantificering en opvolging van de actuele liquiditeitspositie wordt de klemtoon gelegd op de dagelijkse verrichtingen en collateral posities. Voor stress testing doeleinden worden de liquiditeitsposities berekend volgens de wettelijke rapporteringvereisten betreffende het liquiditeitsrisico, opgelegd door de Nationale Bank van België. Bovendien werd binnen ING België een kader gecreëerd van de totale limieten op de wekelijkse en maandelijkse liquiditeitsposities, om zo steeds een adequate liquiditeitsbuffer te verzekeren.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Deze tabellen tonen een analyse van de maturiteit van financiële activa/passiva en geven de resterende contractuele maturiteit weer:

Activa							
In duizenden EUR	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Geldmiddelen	5.008.639						5.008.639
Te ontvangen bedragen van banken	6.754.934	246.383	1.237.499	925.300	721.305		9.885.421
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening							0
- activa beschikbaar voor verkoop	741.729	418.148	921.769	2.711.155	3.881.971		8.674.772
- derivaten niet beschikbaar voor verkoop	148.956	132.494	367.373	1.520.462	2.243.759		4.413.044
- aangeduid als gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	33.614	22.068	29.994	2.274			87.950
Deelnemingen:							0
- beschikbaar voor verkoop	355.780	194.569	1.739.097	8.199.040	6.479.024	55.414	17.022.923
- aangehouden tot einde looptijd	0	45.440	218.532	575.109	86.817		925.897
Leningen en vorderingen naar klanten	16.503.099	6.782.661	6.887.692	28.457.333	43.001.884		101.632.669
Immateriële vaste activa			33.308	66.617		2.557	102.483
Activa beschikbaar voor verkoop							0
Overige activa	1.234.921	28.114	64.338	210.434	209.574		1.747.381
Diverse activa (waar de maturiteit niet van toepassing is)						917.541	917.541
TOTAAL ACTIVA	30.781.672	7.869.877	11.499.602	42.667.723	56.624.334	975.512	150.418.720

Passiva							
In duizenden EUR	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Achtereestelde leningen			87.961	33.889	1.318.579		1.440.429
Vastrentende effecten	214.016	270.278	789.536	4.652.614	1.816.807		7.743.252
Andere ontleende fondsen							0
Te betalen bedragen aan banken	9.579.213	778.285	70.781	2.182.714	722.636		13.333.629
Depositos van klanten en fondsen	91.162.586	4.072.133	849.298	660.815	301.466		97.046.298
Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening							0
- andere passiva beschikbaar voor verkoop				73			73
- passiva beschikbaar voor verkoop	633.535	444.450	1.004.082	2.635.469	4.091.265		8.808.801
- derivaten niet beschikbaar voor verkoop	230.886	118.016	366.418	1.401.802	3.956.990		6.074.112
- aangeduid als gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	19.100	102.683	272.029	1.206.482	189.036		1.789.330
Passiva beschikbaar voor verkoop							0
Overige passiva	2.274.801	2.616	469.109	811.302	241.243		3.799.071
Diverse passiva (waar de maturiteit niet van toepassing is)						94.002	94.002
Niet-financiële passiva							0
TOTAAL PASSIVA	104.114.137	5.788.460	3.909.214	13.585.161	12.638.022	94.002	140.128.997

Voorwaardelijke passiva en verplichtingen - 2016						
In duizenden EUR	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Voorwaardelijke verplichtingen met betrekking tot:						
- Discontowissels						0
- Garanties	464.229	510.517	834.185	1.039.847	2.996.185	5.844.963
- Niet herroepbare kredietbrieven	1.206.871	3.865.584	767.640	96.240	1.068	5.937.402
- Overige						0
Subtotaal	1.671.100	4.376.101	1.601.824	1.136.087	2.997.253	11.782.365
- Niet herroepbare faciliteiten	2.809.627	386.621	2.282.216	12.753.372	4.784.421	23.016.256
TOTAAL	4.480.727	4.762.722	3.884.040	13.889.459	7.781.673	34.798.620

Contingency liquiditeitsrisico

Contingency liquiditeitsbeheer heeft betrekking op de organisatie en planning voor het beheer van de liquiditeit in tijden van stress. ING België beschikt over zijn eigen Contingency Funding Plan (CFP). Het werd goedgekeurd door de Assets and Liabilities Management Committee for ING Belgium Consolidated (ALCO BeLux). Het CFP is ook in overeenstemming met die van de ING Groep via de functionele lijnen die er bestaan tussen globale treasurers en lokale treasurers en tussen het globale risicobeheer en lokale risk managers.

De belangrijkste doelstelling van het CFP van ING België is om het senior management in staat te stellen om effectief en efficiënt te handelen in tijden van crisis. Het CFP is opgesteld voor de aanpak van tijdelijke en lange termijn liquiditeitsverstoringen veroorzaakt door een algemene gebeurtenis in de markt of een ING-specifieke gebeurtenis. Het zorgt ervoor dat alle rollen en verantwoordelijkheden duidelijk zijn omschreven en alle noodzakelijke managementinformatie op zijn plaats is.

Een specifiek liquiditeitscrisis team is verantwoordelijk voor het beheer van de liquiditeit in tijden van crisis. Het crisisteam van ING België is samengesteld onder andere door de CRO, de CFO, de leden van de Raad van Bestuur belast met de Commerciële en Retail Bank, het hoofd van MRM ALM, het hoofd van de Bank Treasury en het hoofd van Communicatie.

Marktrisico

Marktrisico is het risico van verliezen die te wijten zijn aan schommelingen in factoren van het marktrisico, waaronder aandelenkoersen, rentetarieven, wisselkoersen en de prijzen van basisproducten en vastgoed. Het marktrisico vloeit voort uit handels- en niet-handelsactiviteiten. Handelsrisico's ontstaan binnen Commercial Banking van ING België voornamelijk door market-making en het uitvoeren van cliëntentransacties in vastrentende waarden, aandelen, vreemde valuta's en de hieraan gerelateerde derivaten. Het niet-handelsrisico in verband met transacties van meer dan 1 jaar in euro wordt overgeboekt naar het IRM (Interest Rate Management). Dit zijn structurele rente-mismatch-posities die het gevolg zijn van commerciële bankactiviteiten.

Beslissingsstructuren en toezichtorganen

Twee keer per maand vergadert het Directiecomité in het ALCO BeLux ("Assets and Liabilities Management Committee") om een analyse te maken onder andere van de belangrijkste bestanddelen van de transformatiestructuur voor de totale activa en passiva (balans en buitenbalans). Er worden "replicating models" gehanteerd om de theoretische vervaldagen vast te leggen voor de activa en passiva waarvan de vervaldag niet contractueel bekend is. De 'Strategic Liquidity and Interest Management Task Group' (SLIM) komt op wekelijkse basis samen. Het adviseert het ALCO BeLux-comité over onderwerpen aangaande het beheer van intrest- en fundingrisico's en het balansbeheer.

De verantwoordelijkheid over en de goedkeuring van het beheer van het intrest- en, liquiditeitsrisico en het balansbeheer blijven bij het ALCO BeLux-comité. De activiteiten van de financiële marktenzaal en de betrokken ondersteunende departementen worden herzien door een commissie, het 'Financial Markets Committee' dat wekelijks samenkomt onder de verantwoordelijkheid van het lid van het Directiecomité, dat belast is met de activiteiten op de financiële markten. Het Market Risk Management Department coördineert het dagelijkse toezicht op de marktrisico's op geconsolideerde basis. Voorts maakt het departement analyses en stelt het de documenten op die nodig zijn voor de goede werking van het ALCO BeLux en de commissie van de financiële markten.

Value at Risk

Mogelijke risico's in verband met schommelingen van de wisselkoersen, rentevoeten, rentespreidingen, aandelenkoersen en gerelateerde risicofactoren moeten worden beheerd.

De activiteiten van de marktzaal worden per strategische categorie geboekt in "dealer books", die op hun beurt volgens het type van activiteit gegroepeerd worden in "market books". De boekhoudkundige waarderingsregels worden vastgelegd op het vlak van de market books. Deze worden gerangschikt onder "Banking" of onder "Trading", volgens de bepalingen van de Capital Adequacy Directive (CAD).

Het Market Risk Management Department volgt de posities van de market books van dag tot dag. Er worden verschillende limieten toegepast:

- 1) een risicolimiet per open positie wordt uitgedrukt in Value at Risk (VaR). VaR voor marktrisico wordt gewaardeerd, met een eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van 99%, als het maximale verlies dat kan optreden op één dag als gevolg van wijzigingen in de risicofactoren (bv. Rentetarieven, wisselkoersen, aandelenkoersen, rentespreidingen, impliciete volatiliteiten), indien de posities ongewijzigd blijven gedurende een tijdsinterval van één dag;
- 2) de sensitiviteit van de belangrijke marktrisico-parameters worden per market book in de handelsportefeuille gelimiteerd. Sensitiviteit geeft de impact van een verandering van een marktrisico-parameter op de winst- en verliesrekening weer;
- 3) een stop loss- en een trigger point- limiet worden toegepast op het totale resultaat per market book, vanaf het begin van het boekjaar. De "trigger point" limiet leidt tot een analyse en nauwgezette opvolging van de positie. Eens de "stop loss" limiet bereikt wordt, moet de positie geliquideerd worden op beslissing van het Financial Markets Committee.

Er worden duidelijke eisen gesteld inzake rapportage aan de commissie van de financiële markten. De bank gebruikt daartoe de methodes die momenteel tot de beste op de markt gerekend worden: ze berekent elke dag haar geconsolideerde Value at Risk. De bank hanteert een consistente aanpak van alle risico's. Daarnaast hebben de marktenzaal operatoren ook beheerinformatie betreffende hun individuele posities ter beschikking.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De bank maakt ten slotte ook regelmatig ramingen van de mogelijke gevolgen die buitengewone bewegingen van de financiële markten op de Value at Risk en op de resultaten zouden kunnen hebben ("stress testing"). Die ramingen vormen een aanvulling van de dagelijkse Value at Risk- en back testing- berekeningen.

De weerslag van historische marktbevingen op de huidige portefeuille wordt geschat op basis van gelijk gewogen waargenomen marktbevingen in de voorbije 260 werkdagen. Het akkoord van de NBB betreffende het gebruik van de Historical Value at Risk (HVaR) werd gegeven op 13 december 2011.

Het akkoord van de NBB betreffende het gebruik van de Stressed Value at Risk (SVaR) en van de Incremental Risk Charge (IRC) werd gegeven op 20 december 2011. De berekening van de VaR door historische simulatie wordt gedaan door het genereren van scenario's op basis van een steekproef van historische rendementen die worden geassocieerd met elke individuele risicofactor. Deze historische rendementen worden toegepast op het huidige niveau van de risicofactor om gesimuleerde scenario's te genereren.

De waardering van de portefeuille onder deze verschillende scenario's geeft een verdeling van mogelijke portfolio waarden. De VaR is het verlies op een vooraf bepaald percentiel. In de dagelijkse opvolging van de Trading portefeuille, maakt ING gebruik van een VaR voor een 1-daagse tijdshorizon met een betrouwbaarheidsniveau van 99%.

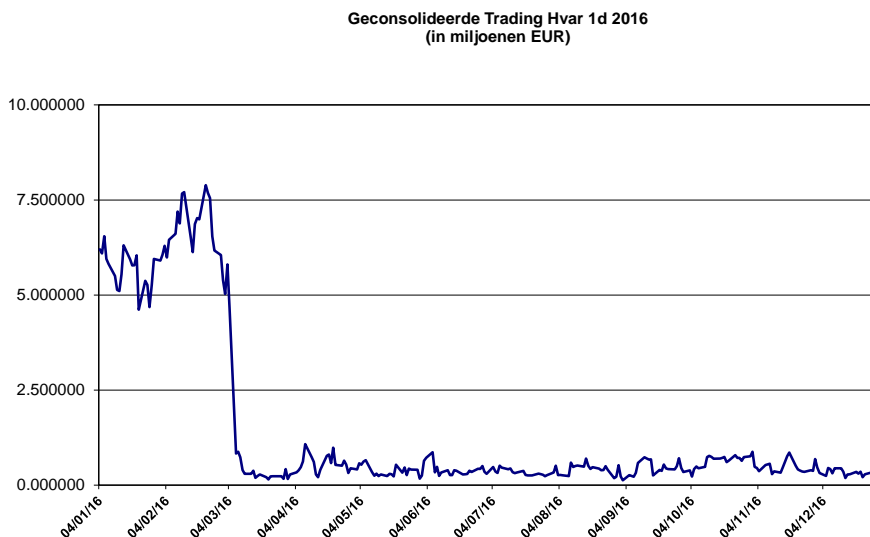
Stressed VaR wordt berekend met exact dezelfde instellingen als 10-daagse 99% HVaR, met uitzondering van de gebruikte historische markt data periode. De periode 31 maart 2008 – 31 maart 2009 is gekozen voor deze periode van 1 jaar, omdat deze periode voor de Trading activiteit van de Bank een stress-periode betreft. Deze stress-periode wordt regelmatig beoordeeld.

De Incremental Risk Charge (IRC) wordt gedefinieerd als een schatting van het wanbetalings- en migratierisico van 'unsecuritised' kredietproducten in de Trading portefeuille boeken over een kapitaal horizon van één jaar bij een 99,9% betrouwbaarheidsniveau. Risico op wanbetaling wordt gedefinieerd als de P&L effecten als gevolg van een emittent in gebreke. Migratie risico wordt gedefinieerd als de P&L effecten als gevolg van een migratie van de credit rating van een emittent

Volgens de aanbevelingen van het Basel Comité, is de berekening van de consumptie aan eigen vermogen (Capital Adequacy Directive) die voor de eerste keer voor de situatie datum van 31 december 2011 werd berekend, gebaseerd op de maximale van de 10-daagse VaR van de laatste dag of van de gemiddelde 10-daagse VaR over de voorafgaande 60 dagen, vermenigvuldigd met een kapitaal gewichtsfactor toegekend door de regulator (momenteel ingesteld op 3).

Bovendien moet een aanvullende eigenvermogensvereiste voor de Stressed VaR voor een tijdsinterval van 10 dagen vermenigvuldigd met een kapitaal gewichtsfactor toegekend door de regulator (momenteel ingesteld op 3) en voor de Incremental Risk Charge in rekening worden genomen.

De volgende grafiek toont de ontwikkeling van de ééndags-VaR voor de Trading portefeuille van de bank die door het handelsrisicobeheer werd gecontroleerd in de loop van 2016.

De terugval in maart 2016 wordt veroorzaakt door de transfer van Equity trading activiteit van ING België naar ING NV Belgian Branch.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Geconsolideerde trading VaR 1d		
In miljoenen EUR	2016	2015
VaR per 31 december	0,21	4,78
Hoogste VaR	7,89	6,81
Laagste VaR	0,13	2,05
Gemiddelde VaR	1,42	3,78
Backtest uitzonderingen	2,00	2,00

Ook al waarden VaR-modellen mogelijke toekomstige resultaten, die schattingen zijn gebaseerd op historische marktgegevens. De bank bewaakt voortdurend de aannemelijkheid en doeltreffendheid van het gebruikte VaR-model. De techniek die daarvoor wordt gehanteerd staat bekend als "backtesting", waarbij het feitelijke dagelijkse resultaat wordt vergeleken met de dagelijkse VaR die door het model werd berekend. Naast feitelijke resultaten voor backtesting, maakt de bank ook gebruik van hypothetische resultaten, die resultaten meten zonder het effect van positiewijzigingen, vergoedingen en commissies.

Wanneer het feitelijke of hypothetische verlies groter is dan de VaR, heeft er een overschrijding plaatsgevonden. Op basis van het eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van ING België dat 99% bedraagt wordt er gemiddeld een overschrijding verwacht om de 100 werkdagen.

Aangezien VaR in het algemeen geen schatting geeft van de potentiële verliezen die kunnen voortvloeien uit extreme fluctuaties in de markt, past de bank gestructureerde "stress testing" toe voor het bewaken van het marktrisico onder dergelijke extreme omstandigheden. Stress-scenario's gaan uit van historische en hypothetische extreme gebeurtenissen. Het resultaat van "stress testing" is een event risk getal. Dit is een schatting van het effect op de resultatenrekening van ING België (Commercial Banking) als gevolg van een mogelijke gebeurtenis en het wereldwijde effect daarvan.

Het beleid met betrekking tot event risk (en de technische implementatie daarvan) is ING België-specifiek, aangezien er voor event risk geen door andere banken en toezichthouders algemeen aanvaarde berekeningsmethode bestaat (zoals voor het Value at Risk-model). Het event risk beleid bestaat voornamelijk uit stressparameters die per land en per markt (vastrentende waarden, aandelen, vreemde valuta's en gerelateerde derivaten) worden bepaald. De parameters geven de historische maximale marktbevingen aan binnen het tijdsbestek van één maand. De wijzigingen zijn gebaseerd op relatieve (%) verschuivingen in de aandelen- en wisselkoersmarkten. Voor de renterisico- en credit spreadmarkten worden absolute verschuivingen gebruikt.

Per regio/markt worden verschillende afwikkelingperiodes verondersteld. Afhankelijk van de liquiditeit van de markt, wordt een afwikkelingperiode van twee, drie of vier weken gebruikt voor de schatting van de grootste historische verschuiving gezien in de markt. De basis voor het vaststellen van de parameters is een geschiedenis van tien jaar, effectief rekening houdend met alle gebeurtenissen die tijdens de afgelopen tien jaren plaats vonden. De scenario's en stressparameters worden achteraf vergeleken met extreme marktbevingen die zich daadwerkelijk in die markten hebben voorgedaan.

Renterisico in de niet-handelsportefeuille

Het renterisico of transformierisico vloeit voort uit de verschillen in vervaldag (eindvervaldagen of vervaldagen voor rentevoetherziening) tussen de activa- en passivaposten op de balans en buitenbalans. Op grond van hun richting en van het renteverloop kunnen ze een positieve of negatieve weerslag hebben op de rentemarge: wanneer de bank stelselmatig netto lener is in een klimaat van rentedaling zal de rentemarge hierdoor positief beïnvloed worden; het tegengestelde zal zich voordoen wanneer de rente zou beginnen stijgen zonder dat de bank haar posities omgekeerd heeft.

Omdat het onmogelijk is om het renteverloop correct te voorspellen, moet het renterisico beheerd worden op het vlak van de absolute bedragen van de vervaldagverschillen binnen iedere vooraf vastgelegde toekomstige periode. Hier bestaat een rechtstreeks verband tussen volume en resterende looptijd van de posities. ING België hanteert verschillende methodes om het renterisico te bewaken. De meest belangrijke zijn Value at Risk (VaR), Basis point value (BPV), Earnings at Risk (EaR) en Net present value (NPV) at Risk. De bank ziet permanent toe op haar vervaldagboeken, rentegevoeligheid en VaR per dealer book en/of per activiteit.

P&L en equity sensitiviteit voor renteschokken

In het geval van een 100 basis punten parallel neerwaartse renteschok, zou de impact op de verwachte rente-inkomsten van de bank stabiel blijven omdat de rentevoeten voor hypothecaire leningen en deposito's reeds op een historisch laag niveau staan en niet meer verder zouden dalen in het geval van een verdere rente daling. Bij een 100 basispunten parallel opwaartse renteschok zouden de netto rente-inkomsten met 50 mln toenemen.

De NPV impact bij een 100 basispunten parallel neerwaartse of opwaartse renteschok zal respectievelijk -80 mln of -88 mln zijn. Deze impact is quasi volledig te wijten aan de portefeuille hypothecaire leningen.

Wisselkoersrisico

De bank loopt wisselkoersrisico op haar financiële positie en kasstromen. Valutarisico's in de niet-handelsportefeuille worden door middel van interne transacties overgedragen aan Financial Markets, dat het dagelijkse beheer voert van alle vreemde valuta-posities.

ING België is een bank die hoofdzakelijk activiteiten in EUR ontplooit, maar ook gedeeltelijk in USD en in mindere mate in andere munten zoals GBP en CHF. Het USD risico wordt gecontroleerd via een specifieke USD Funding & Liquidity Risk Appetite Statement, waardoor het wisselrisico voor USD heel beperkt is.

Operationeel risico

Het "ING Belgium Operational & Compliance Risk Department" maakt deel uit van de "2nd Line of Defence" van ING België voor wat betreft het beheer van de niet-financiële risico's (Operationele en Compliance risico's).

Scope operationele risico's

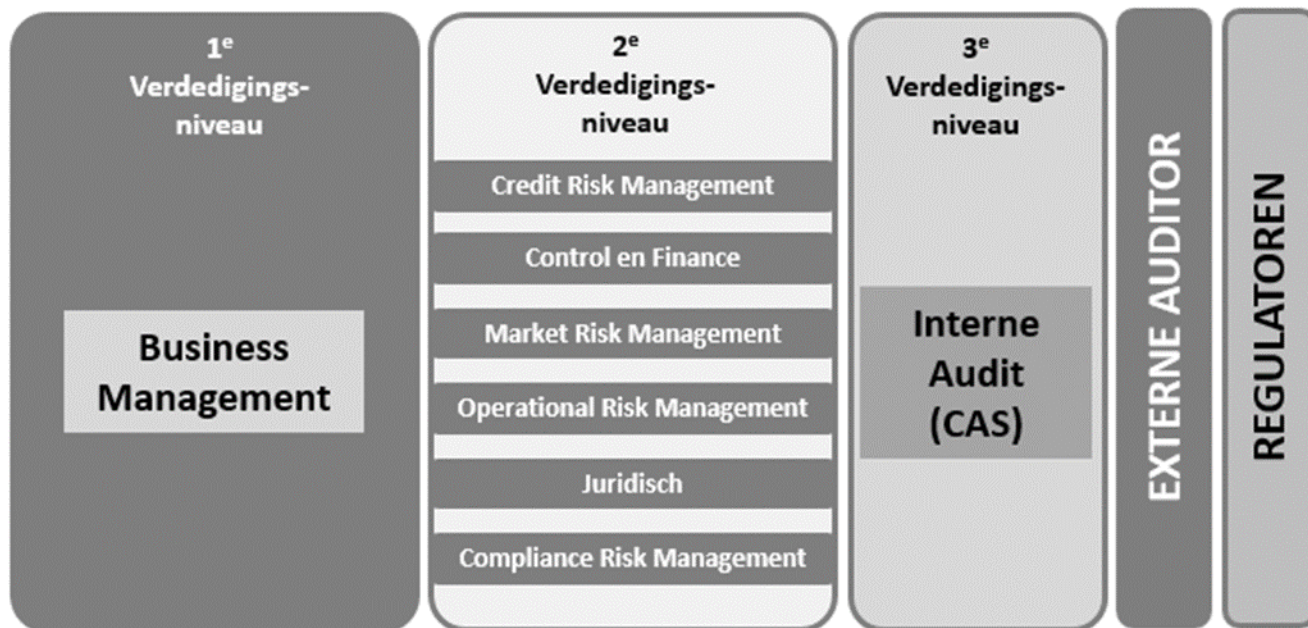
Het Operationeel risico is het risico op direct of indirect verlies ten gevolge van inadequate of gebrekkige interne processen of systemen, fouten van personen of externe gebeurtenissen. Het omvat het reputatie-risico alsook het juridisch risico. De strategische risico's vallen hier niet onder. Operationeel risico is een overkoepelende term voor een aantal sub-risico's die zijn gebaseerd op de Basel II risico categorieën:

- Control risk
- Unauthorized Activity risk
- Processing risk
- Employment Practice risk
- Personal & Physical Security risk
- Information (Technology) risk
- Continuity risk
- Compliance risk
- Internal Fraud risk
- External Fraud risk

Het Compliance risico is een onderdeel van de Basel II definitie van operationeel risico. Echter, binnen ING Bank wordt het Compliance risico apart genoemd met eigen functionele rapporteringlijnen naast deze voor het Operationeel risico.

Verdedigingsniveaus

Voor het beheer van de risico's heeft het Directiecomité gekozen voor een governance model met "three Lines of Defence".

Eerste verdedigingsniveau

Het senior business management van ING is als eerste verantwoordelijk voor de effectieve opvolging van de risico's die een impact hebben op haar activiteiten ("first line of defence").

De "first line of defence" is dus verantwoordelijk voor de implementatie en de uitvoering van het ING beleid omtrent risicobeheer uitgezet door de "second line of defence". Voorbeelden van typische activiteiten voor de "first line of defence":

- uitvoeren van "Integrated Risk Assessments" en evalueren van de risico's opdat deze binnen de risk appetite van de business zouden komen/ blijven;
- implementeren en onderhouden van de verplichte controles zoals opgelegd door het risicobeleid van CORM (*) en Corporate Compliance, rekening houdend met de lokale wet- en regelgeving;
- opvolgen en verzekeren van de doeltreffendheid ("operating effectiveness") van belangrijkste controles.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

(*) Corporate Operational Risk Management (CORM) is onderdeel van de “Corporate Risk Bank” en rapporteert aan de “Chief Risk Officer” die lid is van de Raad van Bestuur. CORM heeft het volgende mandaat:

- o adviseren van de Raad van Bestuur over implementatie van ORM organisatie, processen en systemen;
- o ontwikkelen van strategieën, beleid, doelstellingen en minimumnormen voor het beheer van de operationele risico's. De “General Manager CORM” keurt het beleid en de minimumnormen goed;
- o functioneel aansturen van de ORM functie, het kader en processen en, indien en wanneer nodig, het nemen van functionele beslissingen;
- o toezien op de ORM functie en het bepalen van doelstellingen voor ORM;
- o bepalen van de reglementaire en economische kapitaalvereiste voor operationele risico's;
- o opvolgen van de belangrijkste risico's van ING Bank en ervoor zorgen dat het ING risicobeleid en de minimumnormen zijn geïmplementeerd.

Tweede verdedigingsniveau

De risicomanagement functies, de “second line of defence”, zijn een onafhankelijke partner van en geven support aan de “first line of defence”. Voorbeelden van typische activiteiten voor de “second line of defence”:

- overzicht bewaren en opvolgen van de risicomanagement activiteiten;
- opvolgen van de grootste risico's die de business kunnen treffen;
- problemen escaleren naar een hoger beleidsniveau/vetorecht betreffende business activiteiten die een groot risico inhouden;
- de nodige support geven aan de “first line of defence” betreffende de naleving van het risicobeleid van ING.

Derde verdedigingsniveau

“Corporate Audit Services” (CAS) handelt als de “third line of defence”. De missie van CAS is te voorzien in een onafhankelijke beoordeling van het ontwerp en de doeltreffendheid van de interne controles op de risico's voor de activiteiten van ING. Hierbij zal CAS specifieke aanbevelingen formuleren ter verbetering van het risicobeheer (Risk & Control Framework).

Hiërarchische organisatie

Het Operational & Compliance Risk Departement (O&CRD) omvat vier grote divisies:

- 1) MLRO (Money Laundering Reporting Office);
- 2) Compliance Advisory and Monitoring;
- 3) ORM Advisory;
- 4) Information Risk Management

De “MLRO” divisie bestaat uit het “Money Laundering” team onder leiding van een hoofd (tevens de MLR/ FEC officer van ING België) dat rechtstreeks rapporteert aan het hoofd van Compliance dat rechtstreeks rapporteert aan de CRO.

De divisie “Compliance Advisory and Monitoring” omvat een aantal operationele gecentraliseerde activiteiten zoals: het toezicht op de naleving van bepaalde compliance regels, de centrale rapportering, de “2nd line customer screening” activiteiten. Het hoofd van elk team rapporteert rechtstreeks aan het hoofd van Compliance dat rechtstreeks rapporteert aan de CRO.

De divisie “ORM Advisory” omvat een aantal gespecialiseerde activiteiten: Capital & Governance, NFR Data Management, NFR Assets Functional Mgt & Support, Advisory/Challenging & Testing, Physical Security (functionele rapporteringlijn). Het hoofd van elk team rapporteert rechtstreeks aan het hoofd van ORM. Het team “Special Investigations” (inclusief Anti-Fraud) is een expertisecentrum geleid door een team manager die eveneens rechtstreeks rapporteert aan het hoofd van ORM dat rechtstreeks rapporteert aan de CRO.

De divisie “Information Risk Management” bestaat uit twee teams die er voor zorgen dat de data van ING beveiligd is tegen cyber crime en dat het betreffende beleid correct wordt toegepast. Deze divisie omvat eveneens het “Business Continuity Management”. Het hoofd van elk team rapporteert aan het hoofd ORM (IRM) dat rechtstreeks rapporteert aan de CRO.

Functionele organisatie

Het “Operational & Compliance Risk Department” heeft een aantal functionele rapporteringlijnen. De MLRO heeft een functionele rapporteringlijn naar de MLRO van de bank. Het hoofd Compliance heeft een functionele rapporteringlijn naar de Compliance Officer van de bank. Het hoofd ORM heeft een functionele rapporteringlijn naar de ORM Officer van de bank en is ook de regionale ORM Officer voor alle business units van ING BeLux.

Het hoofd van het team “Special Investigations” heeft een functionele rapporteringlijn naar de divisie “Corporate Security” van het Corporate ORM departement (bank). Het hoofd “Information Risk Management (IRM)” heeft een functionele rapporteringlijn naar de Information Security Officer van de bank.

Beheer van het kapitaal

Objectieven

De afdeling Capital Management van ING België zorgt voor een adequate kapitalisatie, ten allen tijde, van ING België en haar entiteiten, met het oog op het beheer van alle risico's gerelateerd aan de bedrijfsactiviteiten van ING België. Dit omvat het beheer, de planning en toewijzing van kapitaal binnen ING België.

Capital Management controleert en plant de toereikendheid van het kapitaal van ING België op geconsolideerde basis maar ook solo. ING België hanteert een geïntegreerde aanpak om de toereikendheid van haar kapitaalpositie te bepalen, ten opzichte van haar risico profiel en operationele activiteiten, met inbegrip van de wettelijke vereisten.

ING hanteert de volgende kapitaaldefinities:

- "Common Equity Tier-1" kapitaal is gelijk aan aandeelhouders kapitaal en ingehouden winsten, na aftrek van enkele prudentiële filters en andere aftrekbare posten:
- "Tier 1" kapitaal wordt gedefinieerd als Common Equity Tier 1 effecten en hybride kapitaal:
- "Total Capital" is gelijk aan Tier 1 en Tier 2 kapitaal (achtergestelde schuld):
- Common Equity Tier 1, Tier 1 en Totaal Kapitaal gedeeld door de risicogewogen activa ("Risk Weighted Assets") zijn gelijk aan respectievelijk de CET1, Tier 1 en Totaal Kapitaal ratio.

Ontwikkelingen

In januari 2014 begon ING België officieel kapitaalvereisten en beschikbare kapitaal te rapporteren onder CRDIV en CRR1 (meestal aangeduid als "Basel III"). ING België onderhoudt gezonde solvabiliteitsratio's na deze wijziging.

In maart 2015 heeft ING België een USD 600 mln achtergesteld Tier 2 kapitaalinstrument uitgegeven. Dit instrument, dat voldoet aan de CRD IV voorwaarden, heeft een oorspronkelijke looptijd van 10 jaar en was uitgegeven met als tegenpartij ING Bank NV (moedermaatschappij). Tezamen met de vorige uitgifte van EUR 750mln in juni 2014, werd het niveau van Tier 2 kapitaal hierdoor opgetrokken tot EUR 1,3 bln sinds 31 maart 2015.

Beleid

De activiteiten van Capital Management worden uitgevoerd op basis van gevestigde beleidsmaatregelen, richtlijnen en procedures. De belangrijkste documenten die dienen als richtlijn voor het beheer van het kapitaal zijn het "Capital Plan" (bestaande uit goedgekeurde interne doelen en limieten voor het kapitaal), de ING Bank "Capital Investment Policy" en de "Local Capital Management Policy".

De bovenstaande definities voor kapitaal evenals het beleid zijn goedgekeurd door het directiecomité van ING Bank of gedelegeerde autoriteiten.

Processen voor kapitaalbeheer

Capital Management België draagt verder zorg voor de voorziening van voldoende kapitaal door het vooropstellen van doelen en limieten, rekening houdend met de hierboven vermelde maatstaven voor ING België, en voor de opvolging van deze limieten en doelen, door planning en uitvoering van transacties in het kader van het kapitaalbeheer.

Dit proces wordt vervolledigd door "solvency stress testing" en analyse van scenario's. De voortdurende opvolging en monitoring van de toereikendheid van het kapitaal is verankerd in het proces van de kapitaalplanning van Capital Management, en resulteert in een kwartaal "capital update" rapport. Het hoofddoel van deze evaluatie is het garanderen dat ING België als geheel over voldoende kapitaal beschikt in vergelijking met haar risicoprofiel op zowel korte als middellange termijn, in overeenstemming met de reglementaire voorschriften.

Beoordeling van de kapitaalvereisten

Gedurende 2016 waren de verschillende entiteiten van ING België voldoende gekapitaliseerd in verhouding met het beoogde risicoprofiel en de strategische doelen.

Met het invoeren van de "Single Supervisory Mechanism" (SSM) eind 2014, leveren ING Bank NV en haar filialen één ICAAP rapport ("Internal Capital Adequacy Assessment Process") aan de Europese Centrale Bank (ECB).

Op jaarbasis biedt ING België uitgebreide documentatie over de ICAAP aan het gemeenschappelijk controleorgaan van de ECB, zoals voorgeschreven in het Basel III kader. Deze documentatie bevat een beschrijving van de operationele omgeving van ING, haar bankactiviteiten, haar risicobereidheidskader, een analyse van de huidige en vooruitziende kapitaalpositie, zowel onder normale omstandigheden alsmede in bepaalde stresssituaties, en een analyse van het Economisch Kapitaal ("Economic Capital").

Kapitaalvereisten

Er is kapitaal nodig om het kredietrisico, marktrisico en operationeel risico op te vangen. De kapitaaltoereikendheid van ING België wordt bewaakt aan de hand van diverse maatregelen waaronder de regels en ratio's die zijn vastgesteld door het Bazelcomité voor het banktoezicht ("BIS-regels/-ratio's") en de Europese richtlijnen zoals die door de Nationale Bank van België als toezichthouder ten uitvoer worden gelegd. De solvabiliteit BIS-ratio's vergelijken het beschikbaar kapitaal (CET1, Tier 1 en Totaal Kapitaal) met het totaal aan risicogewogen activa (RWA).

De herziene richtlijn kapitaaltoereikendheid (CRD IV) is gericht op het versterken van de weerbaarheid van banken, in het bijzonder door de invoering van de kapitaalbuffers. Deze buffers worden jaarlijks opgebouwd tot ze volledig zijn geïmplementeerd in 2019.

De kapitaal-instandhoudingsbuffer (Capital Conservation Buffer) - 2,5% van de RWA, op "fully loaded" basis - is ontworpen om ervoor te zorgen dat banken een kapitaalbuffer opbouwen buiten periodes van stress, die kan worden aangewend als verliezen worden geleden. Deze buffer werd gefaseerd ingevoerd sinds januari 2016 (0,625%).

De anticyclische buffer (Countercyclical Capital Buffer) - van 0% tot 2,5% van de RWA - heeft tot doel de nadelige gevolgen van een systeem crisis tegen te gaan. Het niveau van deze buffer per land van blootstelling en het tijdstip van invoering, worden bepaald door de nationale autoriteiten (NBB in België), op basis van macro-economische ontwikkelingen.

Banken kunnen ook worden onderworpen aan een Systeem Bank Buffer (momenteel 1% tot 5%), die is vastgesteld om hun gewicht op de wereldeconomie (Globale Systeem Relevante Banken - GSIB) of de binnenlandse economie (Binnenlandse Systeem Relevante banken - DSIB) te reflecteren. De lijst van de GSIBs wordt jaarlijks gepubliceerd door de Financial Stability Board. ING Bank NV wordt beschouwd als een Globale Systeem Bank (GSIB) hetgeen resulteert in een 3% extra kapitaaleis. ING België is onderworpen aan een DSIB buffer van 1,5% dat wordt ingevoerd gedurende 3 jaar vanaf januari 2016.

De minimum Pillar I kapitaalvereisten in 2016, exclusief bovenvermelde buffers, waren als volgt:

- Common Equity Tier 1 ratio: 4,5%,
- Tier 1 ratio: 6%
- Total Capital ratio: 8%.

De kapitaalvereisten, inclusief de gecombineerde buffervereisten (namelijk de 2,5% kapitaal-instandhoudingsbuffer, 1,5% Systeem Bank Buffer, en 0,02% anticyclische buffer) waren als volgt voor ING België, op "fully loaded" basis:

- Common Equity Tier 1 ratio: 8,52%,
- Tier 1 ratio: 10,02%
- Totale Kapitaal ratio (ook wel 'BIS ratio' genoemd) is: 12,02%

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Hieronder de berekening van de Kapitaalpositie en de Kapitaalratio van ING België.

Kapitaalpositie - Kapitaalratio				
In miljoenen EUR	2016		2015	
	2016 regels	2019 regels	2016 regels	2019 regels
	(CRR/CRD IV gefaseerd)	(CRR/CRD IV volledig geïmplementeerd)	(CRR/CRD IV gefaseerd)	(CRR/CRD IV volledig geïmplementeerd)
Eigen vermogen (moedermaatschappij)	10.290	10.290	9.792	9.792
Wettelijke aanpassingen:				
Minderheidsbelangen die gelden voor tier 1-kernkapitaal	43	-21	57	-85
Goodwill en immateriële activa afgetrokken van Tier 1 kapitaal ¹	-102	-102	-149	-149
Provisie tekort ²	-242	-242	-229	-229
Herwaardering reserve schuldtitels	-316		-375	
Herwaardering reserve gewone aandelen				
Herwaardering reserve onroerend goed				
Herwaardering reserve Kasstroomafdekkingen	140	140	160	160
Voorzichtige waarderingsaanpassing	-19	-19	-21	-21
Beleggingen >10% Financiële instellingen, overschrijding 10% drempel-waarde				
Prudentiële filters:				
Winst van het boekjaar	-572	-572	-950	-950
Herwaardering netto activa (IAS19R)				
Netto activa van een op vaste toezeggingen gebaseerd pensioenfonds				
Uitgestelde belastingvorderingen	-1	-1	-1	-1
Waardeaanpassing eigen kredietrisico op derivaten (DVA)	19	19	41	41
Te verwachten dividend	-858	-858	0	0
Beschikbare kapitaal - Tier 1-kernkapitaal	8.381	8.633	8.327	8.559
Achtergestelde leningen die in aangemerking komen als tier 1-kapitaal				
Aftrek van goodwill en andere immateriële activa ¹				
Provisie tekort ²				
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding van 10% drempel-waarde				
In aanmerking komend CRD-IV Tier 1 Hybriden				
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding van 10% drempel-waarde				
Vermindering van overschot toegewezen aan CET1 kapitaal				
Minderheidsbelangen, die gelden als aanvullend Tier 1-kapitaal				
Beschikbare kapitaal - Tier 1-kapitaal	8.381	8.633	8.327	8.559
Aanvullend Kapitaal - Tier 2	1.332	1.332	1.338	1.338
Provisie tekort ²				
IRB overschot - provisie	14	14	22	22
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding 10% drempel-waarde	-1	-1	-3	-3
Minderheidsbelangen die gelden als tier 2-kapitaal				
Beschikbare Tier 3 -vermogensbestandelen				
BIS kapitaal	9.727	9.979	9.684	9.916
Risicogewogen activa	58.744	59.359	57.335	58.339
Tier 1 -kernkapitaalratio	14,27%	14,54%	14,52%	14,67%
Tier 1-kapitaalratio	14,27%	14,54%	14,52%	14,67%
Totale kapitaalratio	16,56%	16,81%	16,89%	17,00%

¹ Immaterieel actief: hoofdzakelijk gekapitaliseerde software

² In Basel III wordt het provisie tekort volledig verminderd van eigen vermogen Tier1, terwijl de significante investeringen in financiële instellingen, voorwaardelijk tot bepaald plafond, hebben een gewogen risico van 250%. Tijdens de gefaseerde periode (2014-2017) zijn deze geleidelijk aan veranderd van 50% vermindering van Bijkomend Tier1 kapitaal en 50% van Tier 2 kapitaal tot volledige vermindering van Eigen vermogen Tier 1.

Verlag van de Commissaris aan de algemene vergadering der aandeelhouders van ING België nv over de Geconsolideerde Jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

Het verslag van de Commissaris betreft het hoofdstukken tot en met "Geconsolideerde jaarrekening".

Verlag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, zoals hieronder gedefinieerd, en omvat tevens ons verslag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen.

Verlag over de geconsolideerde jaarrekening - Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van ING België NV ("de Vennootschap") en haar dochterondernemingen (samen "de Groep") opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde balans op 31 december 2016, de geconsolideerde resultatenrekening, de geconsolideerd niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar afgesloten op die datum, evenals een toelichting die een overzicht van de voornaamste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige informatieverschaffing bevat. Het geconsolideerde balanstotaal bedraagt EUR 150.418.720 duizend, de geconsolideerde resultatenrekening sluit af met een winst van het boekjaar van EUR 573.410 duizend en het geconsolideerd niet-gerealiseerde resultaten sluit af met een winst van het boekjaar van EUR 487.703 duizend.

Verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die geen afwijkingen van materieel belang bevat, die het gevolg zijn van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals deze in België werden aangenomen, uitgevoerd.

Die standaarden vereisen dat wij aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren om een redelijke mate van zekerheid

Verlag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

te verkrijgen dat de geconsolideerde jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van diens inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen door de Vennootschap van de geconsolideerde jaarrekening, die een getrouw beeld geeft, teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van door het bestuursorgaan gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van de presentatie van de geconsolideerde jaarrekening als geheel.

Wij hebben van de verantwoordelijken en van het bestuursorgaan van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel zonder voorbehoud te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de geconsolideerde financiële toestand van de Groep op 31 december 2016 evenals van haar geconsolideerde resultaten en geconsolideerde kasstromen voor het boekjaar eindigend op die datum, in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Benadrukking van een bepaalde aangelegenheid

De geconsolideerde jaarrekening van de Groep voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2015 werd door een andere commissaris gecontroleerd die op 8 april 2016 een oordeel zonder voorbehoud over deze jaarrekening tot uitdrukking heeft gebracht.

Verslag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaring die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de geconsolideerde jaarrekening te wijzigen:

Verlag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over het boekjaar afgeeloten op 31 december 2016

— Het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening behandelt de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de geconsolideerde jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Brussel, 12 april 2017

KPMG Bedrijfsrevisoren
Commissaris
vertegenwoordigd door

Olivier Macq
Bedrijfsrevisor

Bijkomende informatie

Basel III (Pijler 3 disclosure)

Als een belangrijke dochteronderneming van ING Bank, is ING België onderworpen aan verplichte, doch beperkte, pijler 3 toelichtingen (Market Discipline) door de lokale regelgevende toezichthouder, terwijl pijler 3 volledig wordt uitgevoerd op niveau van de groep. Pijler 3 is een aanvulling op pijler 1 (minimale kapitaalvereisten) en pijler 2 (Supervisory Review Process) doordat marktdeelnemers aan de kapitaalvereisten van een bank te beoordelen met behulp van de belangrijkste stukken informatie.

Hefboomratio

Hefboomratio		
In miljoen EUR	2016	
	CRR leverage ratio exposures	
	CRR/CRD IV gefaseerd	CRR/CRD IV volledig geïmplementeerd
Op de balans opgenomen blootstellingen (met uitzondering van derivatven en effectenfinancieringstransacties)		
1 Posten op de balans (met uitzondering van derivatven, effectenfinancieringstransacties en fiduciaire activa, maar met inbegrip van zekerheden)	133.387	133.387
2 (Bedrag van activa in mindering van elementen ter vaststelling Tier 1-kapitaal)	-503	-187
3 Totale op de balans opgenomen blootstellingen (met uitzondering van derivatven, effectenfinancieringstransacties en fiduciaire activa) (som van lijnen 1 en 2)	132.884	133.200
Derivatven blootstellingen		
4 Vervangingswaarde in verband met alle derivatentransacties (d.i. netto van geschikte marge op kasvariatie)	2.761	2.761
5 Bedrag opslagfactor voor PFE geassocieerd met alle derivatentransacties (marktwaarde gebaseerde methode)	2.077	2.077
EU-5a Blootstelling bepaald volgens de oorspronkelijke blootstellingsmethode		
6 Toevoeging voor derivatven gegeven garanties indien de toepasselijke boekhoudkundige referenties de vermindering van de actief balansposten vereisen		
7 (Aftrek van kortlopende vorderingen voor kasvariatiemarge gegeven in derivatentransacties)		
8 (Vrijgesteld CTP been van de handelsblootstellingen van de klant)		
9 Aangepast effectief notioneel bedrag van kredietderivaat		
10 (Aangepast effectief notionele compensaties en aftrek van opslagfactoren van kredietderivaat)		
11 Totale derivatven blootstellingen (som van lijnen 4 tot 10)	4.838	4.838
Effectenfinancieringstransacties blootstellingen		
12 Bruto effectenfinancieringstransacties op activa (geen inaanmerkingnemende netting), na toepassing van boekhoudkundige omzet transacties	1	1
13 (Verrekende bedragen van te betalen cash en te ontvangen cash van bruto effectenfinancieringstransacties activa)		
14 Tegenpartij voor blootstelling kredietrisico van effectenfinancieringstransacties activa		
EU-14a Vrijstelling voor effectenfinancieringstransacties: blootstelling tegenpartij kredietrisico overeenkomstig met artikel 429b (4) en 222 van Verordening (EU) nr. 575/2013		
15 Blootstelling agententransacties		
EU-15a (Vrijgesteld CTP been van de blootstelling van effectenfinancieringstransacties van de klant)		
16 Totale blootstelling effectenfinancieringstransacties (som van lijnen 12 tot 15a)	1	1
Andere buitenbalans blootstellingen		
17 Buitenbalans blootstellingen op bruto notioneel bedrag	37.127	37.127
18 (Correctie voor omzetting tot gelijkwaardige krediet bedragen)		
19 Andere buitenbalans blootstellingen (som van lijnen 17 tot 18)	37.127	37.127
Vrijgestelde blootstellingen overeenkomstig artikel 429 (7) en (14) (op- en buitenbalans)		
EU-19a Vrijstelling van intragroepblootstellingen (solo basis) overeenkomstig artikel 429 (7) van Verordening (EU) nr. 575/2013 (op- en buitenbalans)		
EU-19b (Vrijgestelde blootstellingen overeenkomstig artikel 429 (14) van Verordening (EU) nr. 575/2013 (op- en buitenbalans))		
Kapitaal- en totale blootstellingen		
20 Tier 1-kapitaal	8.381	8.633
21 Totale blootstellingen hefboomratio (som van lijnen 3, 11, 16, 19, EU-19a en EU-19b)	174.850	175.166
Hefboomratio		
22 Hefboomratio	4,79%	4,93%
Keuze op overgangsregelingen en afgestoten fiduciaire posten		
EU-23 Keuze op overgangsregelingen voor de definitie van kapitaalmaatstaf		
EU-24 Bedrag van afgestoten fiduciaire posten overeenkomstig artikel 429 (11) van Verordening (EU) nr. 575/2013		

Toereikendheid kapitaal - Kredietrisico en transferrisico

Inleiding

Economisch Kapitaal voor kredietrisico is het bedrag aan Kapitaal dat volgens ING moet aangehouden worden als buffer tegen onverwachte verliezen die verband houden met (onverwachte) veranderingen in de onderliggende kredietwaardigheid van schuldenaars of in de waarde van onderliggend onderpand. Kapitaal voor kredietrisico wordt berekend op alle portefeuilles die blootstaan aan kredietrisico en tegenpartijrisico, inclusief investeringsportefeuilles. Economisch Kapitaal voor kredietrisico wordt berekend door middel van intern ontwikkelde modellen, met een betrouwbaarheidsinterval van 99.95% en een tijdshorizon van 1 jaar, wat in overeenstemming is met de oor ING beoogde kredietrating.

ING maakt gebruik van een reeks kredietrisicomodellen die kunnen worden ingedeeld in 3 hoofdcategorieën:

- **Probability of Default** (PD) modellen, welke de kredietwaardigheid meten van individuele schuldenaars;
- **Exposure at Default** (EAD) modellen, welke de omvang schatten van de financiële verplichting op het moment van default in de toekomst;
- **Loss Given Default** (LGD) modellen, welke de recuperatiewaarde schatten van het onderliggend onderpand of van ontvangen garanties (voor zover die aanwezig zijn) en van het ongedekte deel van de blootstelling.

Al deze modellen kunnen bovendien verder worden ingedeeld in de volgende 3 categorieën: statistische modellen, expertmodellen en hybride modellen. Elk model wordt jaarlijks individueel herbekeken en gevalideerd door het Model Validatie Departement, met als doel te bepalen of een specifiek model nog steeds valabel is of eventueel moet worden aangepast.

De onderliggende modellen die gebruikt worden voor de bepaling van het Economisch Kapitaal voor het kredietrisico zijn gebaseerd op eenzelfde methodologie als diegene die gebruikt wordt voor de bepaling van de omvang van het kapitaal vereist door de regelgeving onder Bazel II (Pijler 1). Ondanks het feit dat dezelfde onderliggende modellen gebruikt worden, hebben het (interne) Economische Kapitaal en het kapitaal vereist door de regelgeving (het Wettelijk Kapitaal) niet dezelfde omvang. Dit is te wijten aan verscheidene, specifieke regels opgelegd door Bazel III/CRR. De methodologie is bijgewerkt in 2015 om rekening te houden met een «downturn» LGD en concentratiefactoren die specifiek zijn aan ING.

Voor het Economisch Kapitaal vanaf 2014, worden onderstaande amendementen aangebracht aan het Basel II framework:

- de economisch PD zonder onderbegrenzing wordt gebruikt;
- het betrouwbaarheidsinterval is 99.95% in plaats van 99.9%;
- voor goed presterende leningen is de schaalfactor van 1.06 verwijderd uit de Basel III vergelijking;
- voor transacties met een looptijd van minder dan 1 jaar wordt de effectieve PD (en niet de PD op 12 maanden) gebruikt ; de PD op 12 maanden wordt echter toegepast op commerciële leningen aan “niet-investering” geclassificeerde klanten (rating 11 of slechter);
- kapitaal wordt berekend voor alle soevereine entiteiten;
- interne toevoegingen van ING worden gebruikt voor Bank Treasury Products;
- economisch EAD wordt toegepast i.p.v. regelgevend EAD voor alle exposures;
- effectiseringen worden behandeld volgens de PD/LGD benadering;
- gestandaardiseerde portefeuilles worden behandeld volgens de AIRB benadering;
- verschillende toevoegingen worden toegepast om toekomstige modelveranderingen, concentratierisico en tekortkomingen aan het INCAP model in rekening te brengen;
- correlaties zijn uitgebreid om huidige concentraties in rekening te brengen;
- insluiting van CVA kapitaal en het aan krediet risico gerelateerde ONCOA;
- in het algemeen zijn wettelijke vereisten (zoals “floors”, ondersteunende factoren, add-ons, ...) niet opgenomen in de berekeningen van het economisch kapitaal.

Algemeen genomen is het Economisch Kapitaal (intern ING) het bedrag aan Kapitaal dat volgens ING aangehouden moet worden. Het Wettelijk Basel II Kapitaal is het bedrag aan Kapitaal dat een instituut verplicht moet aanhouden door zijn regulator. De 2e pijler van de Basel III richtlijnen bepaalt dat het minimum vereist kapitaal van een instituut het grootste moet zijn van het Wettelijk Kapitaal en het Economisch Kapitaal (onderworpen aan de regelgeving add-ons).

Transferrisico is het risico dat schuldenaars van een land geen tijdige betaling van schulden in vreemde valuta kunnen verzekeren omwille van beperkingen in transfer en/of omzetbaarheid of door een algemeen gebrek aan liquiditeiten in vreemde valuta. Het kapitaal voor het transferrisico is expliciet berekend als een bijkomend risico naast het kapitaal voor het kredietrisico.

Het Economisch Kapitaal voor krediet- en transferrisico wordt op dagelijkse basis berekend voor de Commercial Banking portefeuille evenals voor portefeuilles van kleine ondernemingen in ING's Retail business lijn. Voor hypothecaire kredieten en consumentenkredieten worden de berekeningen maandelijks uitgevoerd. Tot slot worden de kapitaalcijfers voor krediet- en transferrisico op driemaandelijks basis geconsolideerd met de kapitaalcijfers voor andere types van risico.

Beheer van het Economisch Kapitaal voor Kredietrisico en Transferrisico: Alle PD, EAD en LGD modellen zijn goedgekeurd door het Kredietrisico Comité (CRC) op niveau van ING Groep. Deze goedkeuring wordt steeds voorafgegaan door een gedetailleerde evaluatie van de modeldocumentatie door het Model Development Committee (MDC) en door het Model Validatie (MV) departement. Bovendien wordt elk model op jaarlijkse basis gevalideerd door MV. Ieder model heeft een cosponsor binnen het departement kredietrisico. Beide zetelen ook in het MDC en in het CRC.

Basis en toepassingsgebied van het kredietrisico

In het deel "kredietrisico" van Pillar III hebben de gegevens, die opgenomen zijn in de tabellen, betrekking op de belangrijkste kredietrisicoactiviteiten van ING België binnen de domeinen van: kredietverlening (zowel on- als off-balance); financieren van effecten, derivaten (gezamenlijk het pre-settlementrisico genoemd), geldmarktactiviteiten (inclusief reservedeposito's bij centrale banken) en beleggingsrisico's. Het kredietrisico in de trading book is uitgesloten en wordt behandeld in het deel "Markttrisico" van de jaarrekeningen.

De bedragen die in dit deel worden voorgesteld, hebben betrekking op bedragen die gebruikt worden voor kredietrisicobeheerdoelstellingen, die de interpretatie van ING volgen van de definities zoals die beschreven staan onder de CRR/CRD IV-akkoorden. Daardoor kunnen de cijfers verschillend zijn van de boekhoudkundige cijfers zoals die gerapporteerd worden in de jaarrekeningen onder IFRS-EU. Een voorbeeld is de verwerking van ONCOA-items - hoewel ONCOA opgenomen is in de boekhoudkundige cijfers, zijn ze niet opgenomen in de overzichten van Pillar III.

Tenzij anderszins vermeld, focussen de tabellen die in dit deel zijn opgenomen, op het meten van de Regulatory Exposure at Default (READ) en Credit Risk Weighted Assets (RWA) onder de CRR/CRD IV-definities. READ is algemeen beschouwd de som van de balans- en buitenbalansposten: kredietverlenings-, beleggings-, geldmarkt- en pre-settlementactiviteiten plus een geraamd deel van de niet-aangewende kredietfaciliteiten, uitgebreid naar de debiteur. De bedragen die verband houden met beleggings- en kredietverleningsactiviteiten zijn gebaseerd op het oorspronkelijk belegd bedrag verminderd met de terugbetalingen. Daarnaast zijn de risico gewogen bedragen (plus add-ons) inbegrepen. RWA omvat o.a. een macroprudentiële add-on van 5% op Belgische residentiële hypotheek en RWA op centrale overheden en centrale banken die vrijgesteld zou geweest zijn onder de gestandaardiseerde benadering. Wanneer RWA wordt vermenigvuldigd met 8% bekomt men het niveau van het regelgevend kapitaal (RK) dat moet worden aangehouden tegen deze portefeuilles (voor het kredietrisicodeel van de activiteiten).

De cijfers voor derivaten en het financieren van effecten zijn gebaseerd op "risico gewogen bedragen", die over het algemeen gelijk zijn aan de market-to-market waarde van de onderliggende trades, plus een (regelgevend gedefinieerde) "add-on" die de geschatte potentiële toekomstige blootstelling vertegenwoordigt. Vervolgens worden de bedragen verder gewijzigd door middel van een aanpassing die verband houdt met de (markt)waarden van de onderliggende zekerheid (nadat een waarderingscorrectie is toegepast) en enige wettelijke verrekening of compensatie die toegelaten kan zijn onder verschillende masterovereenkomsten, zoals ISDA-masterovereenkomsten en Credit Support Annexes (CSA's).

Blootstellingen aan buitenbalansposten omvatten kredietbrieven en waarborgen, die verband houden met de risicocategorie inzake kredietverlening. Daarnaast omvatten buitenbalansposten een deel van de niet-aangewende limieten, die verband houden met het verwachte gebruik van het niet-aangewende deel van de limiet tussen het moment van meting en het theoretische moment van statistische wanbetaling. Gezamenlijk worden deze bedragen "credit risk outstandings" genoemd.

Blootstellingen die verband houden met effectiseringen (door activa gedekte financiering, door commerciële / residentiële hypotheek gedekte effecten) zijn opgenomen in de "credit risk outstandings".

Toegepaste benaderingen

Vanaf 1 januari 2008 hanteert ING België de Advanced Internal Ratings Based (AIRB)-benadering voor de meerderheid van haar betekenisvolle portefeuilles die kredietrisico omvatten overeenkomstig de goedkeuringen die werden gegeven door de NBB (Belgische centrale bank), zoals vereist. Er blijft echter een klein deel van de portefeuille over dat onderworpen is aan de gestandaardiseerde benadering (SA). Afhankelijk van het regelgevende landschap zal ING kansen blijven onderzoeken om bijkomende portefeuilles om te zetten van SA naar AIRB. ING België heeft geen portefeuilles die de Foundation Internal Ratings Based (FIRB)-benadering gebruiken.

Bazel III introduceerde een bijkomende regelgevende kapitaalvereiste voor wezenlijke stijgingen van de CVA, de marktprijs van het kredietrisico van derivaten. Meer specifiek, als de kredietrisicospreads van tegenpartijen van ING België stijgen, zal ook de CVA stijgen en zal ING België een verlies lijden. ING België volgt de gestandaardiseerde benadering voor de berekening van de kapitaalvereiste om het CVA-risico (CVA-kapitaal) af te dekken overeenkomstig de CRR/CRD IV. Het toepassingsgebied van de producten en tegenpartijen waarop de CVA-kapitaalvereiste wordt toegepast volgt ook deze reguleringen. Om de CVA vergelijkbaar te maken met de krediet-RWA, gebruiken we in enkele van de onderstaande tabellen het concept van "CVA RWA", dat het product is van de CVA-kapitaalvereiste met 12,5.

ING België gebruikt de AIRB-benadering en de Internal Assessment Approach (IAA) voor liquiditeitslijnen die voorzien zijn in door activa gedekt commercieel papier-programma's.

Analyse van de migratie van naar kredietrisico-gewogen activa

In onderstaande tabel wordt de wijzigingen in krediet-RWA tijdens de rapporteringsperiode uitgelegd en wordt bijkomende informatie verschaft door het koppelen van de impact van wijzigingen in de portefeuillesamenstelling, modelwijzigingen en verschuivingen in de risico-omgeving op de krediet-RWA. In de tabel wordt een overzicht gegeven van de evoluties inzake krediet-RWA gedurende de periode voor elk krediet-RWA risicotype van ING België voor de SA- en de AIRB-portefeuille, inclusief effectiseringen.

Wijzigingen in Krediet RWA		
In miljarden EUR	2016	2015
Beginbedrag	40,0	40,5
Regelgevende vereisten ¹	5,9	0,2
Portfolio verandering		-1,0
Modelwijziging ²	0,8	-0,6
Volume verandering	3,0	1,0
Valuta impact	0,2	0,7
Andere	-0,5	-0,5
Totaal van wijzigingen in Krediet RWA met uitzondering van CVA RWA	9,4	-0,2
CVA RWA wijziging ³	-0,3	-0,3
Totaal van wijzigingen in Krediet RWA	9,1	-0,5
EINDBEDRAG	49,1	40,0

Exclusief aandelen en ONCOA.

1. Regelgevende vereisten: de stijging met € 5,7 miljard in 2016 is toe te schrijven aan het feit dat de add-on voor hypotheek en de boete van 35% voor de lokale SME- en SBF LGD-modellen niet langer gerapporteerd worden in ONCOA, wat wel het geval was in 2015, maar zijn opgenomen in deze cijfers.
2. Modelwijziging: implementatie van het model, wijziging in het toepassingsgebied van het model of elke wijziging om gebreken in modellen aan te pakken, inclusief wijzigingen door middel van het kalibreren of bijstellen van modellen.
3. De CVA RWA is de CVA-kapitaalvereiste vermenigvuldigd met 12,5.

Globaal genomen wordt aan het RWA-beheer een zeer grote prioriteit verleend in heel ING België in alle aspecten van onze business. Van productontwerp tot prijsvorming tot desinvesteringbeslissingen, wordt het RWA-beheer uitgebreid opgevolgd, wordt erover gerapporteerd en beheerd op alle niveaus van de organisatie.

Advanced IRB- en gestandaardiseerde benadering

ING België gebruikt twee methodes om het regelgevende kapitaal voor het kredietrisico binnen haar portefeuille te berekenen: de Advanced Internal Rating Based (AIRB)-benadering en de gestandaardiseerde benadering (SA). De AIRB-benadering is toegelaten door de regulator wanneer er regelgevend goedgekeurde ratingmodellen (PD, EAD en LGD) ingevoerd zijn, wanneer de juridische entiteit AIRB-compliant is en wanneer het (plaatselijk) management deze modellen (Basel Use Test) begrijpt en gebruikt in hun besluitvormingsprocessen inzake kredieten. Voor geen van haar portefeuilles gebruikt ING België de Basel Foundation IRB-benadering (FIRB). Dit deel moet samen met de paragraaf rond risicobeheer worden gelezen.

Exposure Classes

Het Basel-akkoord heeft het concept van "exposure classes" ontwikkeld. Dit zijn in essentie groeperingen van kredietrisico's die verbonden zijn aan een gemeenschappelijk debiteurtype of producttype. Voor de AIRB- en gestandaardiseerde benadering hebben de meeste van de exposure klassen subcategorieën. ING heeft de volgende definities toegepast om exposure klassen te bepalen:

- **Centrale Overheden en Centrale Banken** (hierna "Sovereigns" genoemd) omvatten overheidsentiteiten, centrale banken, door de CRR/CRD IV erkende lokale /regionale autoriteiten en entiteiten uit de openbare sector alsook supranationale organisaties;
- **Instellingen** omvatten alle commerciële banken en financiële instellingen die geen banken zijn;
- **Bedrijven** omvatten alle juridische entiteiten die niet beschouwd worden als overheden, instellingen of retail;
- **Retail** omvat de volgende klassen:
 - o **Residentiële hypotheek** omvatten leningen die zekergesteld zijn door middel van hypotheek op residentiële eigendommen die niet deel uitmaken van een effectiseringsbelegging; en
 - o **Overige retail** omvat alle andere kredietverplichtingen die verbonden zijn aan retail-KMO's (zoals partnerschappen en eenmanszaken) en particuliere individuen (zoals consumentleningen, autoleningen en kredietkaarten). Onder deze definities van exposure klassen is het mogelijk om een particulier individu onder te brengen in zowel residentiële hypotheek als overige retail.

In de onderstaande tabellen worden de officiële Basel-subcategorieën voor de AIRB- en SA-benadering gegeven, samen met hun mappings binnen de exposure klassen van ING.

Bijkomende informatie - vervolg

Basel AIRB exposure klassen		ING Bank exposure klasse
Central governments and central banks		Sovereigns
Institutions		Institutions
Corporates - Specialised Lending		Corporates
Corporates - SME		Corporates
Corporates - Other		Corporates
Retail - Secured by immovable property SME		Retail (Other)
Retail - Secured by immovable property non-SME		Retail (Residential Mortgages)
Retail - Qualifying revolving		N/A
Retail - Other SME		Retail (Other)
Retail - Other non-SME		Retail (Other)
Securitisations		SEC AIRB

Basel SA exposure klassen		ING Bank exposure klasse
Central governments or central banks		N/A
Regional governments or local authorities		Sovereigns
Public sector entities		N/A
Multilateral developments banks		N/A
International organisations		N/A
Institutions		Institutions
Corporates		Corporates
Retail		Retail (Other)
Secured by mortgages on immovable property		Retail (Residential Mortgages)
Exposures in default		All
High risk items		N/A
Covered bonds		N/A
Claims on institutions and corporate with a short-term credit assessment		N/A
Claims in the form of CIU		N/A
Equity Exposures		N/A
Other items		N/A

De SA exposure klasse "Exposures in default" is gemapt naar de exposure klasse van ING waarin de exposure zou hebben gezeten mocht deze renderen.

Kredietrisico per type exposure en exposure klasse

In onderstaande tabel wordt de totale READ en RWA weergegeven voor ING België door middel van de door Bazel gedefinieerde exposure types voor zowel de SA- als de AIRB-portefeuille per exposure klasse. De CVA werd apart gerapporteerd.

Model benadering per exposure klasse															
In miljoenen EUR		Sovereigns		Institutions		Corporates		Residential Mortgages		Other Retail		Totaal 2016		Totaal 2015	
Model benadering	Exposure type	READ	RWA	READ	RWA	READ	RWA	READ	RWA	READ	RWA	READ	RWA	READ	RWA
SA benadering	Balans	4	1	30	6	1.084	1.073	0	0	236	253	1.353	1.332	1.103	1.031
	Buitenbalans	0	0	0	0	73	72	0	0	0	0	74	72	155	153
Totaal SA		4	1	30	6	1.158	1.145	0	0	236	253	1.428	1.405	1.257	1.184
AIRB benadering	Balans	19.377	1.120	16.283	2.640	46.894	21.848	31.226	5.918	11.963	3.784	125.743	35.310	117.807	27.199
	Buitenbalans	2.322	94	1.988	357	18.090	7.211	1.169	205	1.683	575	25.252	8.441	23.786	6.803
	Securities Financing	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	485	3
	Derivaten	368	57	2.836	891	1.624	939	0	0	11	4	4.838	1.891	7.755	2.359
Totaal AIRB		22.067	1.271	21.107	3.887	66.608	29.998	32.395	6.124	13.657	4.363	155.833	45.642	149.833	36.364
SEC AIRB	Balans											2.254	317	2.651	426
	Buitenbalans											417	35	475	40
Totaal SEC AIRB		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.671	353	3.125	466
Totaal Bank		22.071	1.272	21.136	3.893	67.765	31.143	32.395	6.124	13.894	4.616	159.932	47.400	154.215	38.015
CVA	Standaard											0	0		
	AIRB			1	1.689		11					0	1.702		2.034
Totaal CVA		0	1	0	1.689	0	11	0	0	0	0	0	1.702	0	2.034
TOTAAL BANK INCLUSIEF CVA		22.071	1.273	21.136	5.582	67.765	31.154	32.395	6.124	13.894	4.616	159.932	49.101	154.215	40.049

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

De bijdrage in het wanbetalingsfonds aan centrale clearingpartijen is opgenomen onder de exposure klasse Institutions.

Bijkomende informatie - vervolg

Informatie over het "sovereign" kredietrisico

In onderstaande tabel worden de READ en RWA (excl. CVA RWA) weergegeven, onderverdeeld per relevante factoren voor de exposure klasse "Sovereigns". Overeenkomstig artikel 10 van de NBB-regulering tot uitvoering van de CRR, die de RWA-vrijstelling annuleert voor sovereigns die vrijgesteld zijn onder de gestandaardiseerde benadering, wordt de RWA berekend volgens de IRB-benadering en voor 40% opgenomen in 2015 en voor 60% in 2016.

De geografische cijfers voor elke exposure klasse zijn gebaseerd op het land van verblijf van de debiteur. De definities die verband houden met de overdracht van risicoposities van ING België en de economische landrisico-blootstelling zijn terug te vinden in de paragraaf "Risicobeheer".

Sovereigns - credit risk disclosure in READ en RRWA							
In miljoenen EUR		READ			RRWA		
		2016	2015	Delta %	2016	2015	Delta %
Sovereigns	Totaal per rating	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	Performant	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	Niet-performant	0	0	13,4%	0	0	13,4%
Sovereigns	Geografie/business units	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	1. Afrika	20	1	3.843,9%	2	0	1.598,5%
	2. Azië	39	0	17.026,3%	21	0	4.124,2%
	3. Europa	22.012	22.596	-2,6%	1.249	1.165	7,2%
Sovereigns	Europa *	22.012	22.596	-2,6%	1.249	1.165	7,2%
	1. België	13.480	13.267	1,6%	805	591	36,2%
	2. Duitsland	2.108	2.137	-1,4%	81	63	28,2%
	3. Luxemburg	2.025	2.008	0,8%	13	11	17,6%
	X. Rest van Europa	4.400	5.184	-15,1%	350	500	-30,0%
Sovereigns	Product type *	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	1. Bond Investments	11.200	13.141	-14,8%	836	878	-4,8%
	2. Money Market	4.955	3.884	27,6%	54	27	97,8%
	3. Revolving	3.704	3.244	14,2%	88	53	68,1%
	4. Term Loans	1.792	1.456	23,1%	215	165	30,5%
	5. Derivatives	368	385	-4,6%	57	40	43,7%
	X. Andere	53	486	-89,2%	22	4	436,8%
Sovereigns	PD groeperingen	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	01. <0,05%	21.591	21.850	-1,2%	1.091	809	34,9%
	02. 0,05% - 0,5%	420	744	-43,5%	157	354	-55,5%
	03. 0,5% - 5%	31	1	2.993,0%	2	1	340,9%
	04. 5% - 10%	28	0	8.811,8%	21	1	1.834,8%
	05. 10% - 20%	0	1	-93,4%	0	2	-93,9%
	06. 20% - 50%	0	0	-100,0%	0	0	-100,0%
	07. meer dan 50%	0	0	13,4%	0	0	13,4%
Sovereigns	LGD groeperingen	22.071	22.597	-2,3%	1.272	1.166	9,1%
	01. <10%	98	49	102,2%	4	1	359,0%
	02. 10% - 20%	383	508	-24,6%	33	26	25,0%
	03. 20% - 30%	398	439	-9,3%	7	13	-40,7%
	04. 30% - 40%	21.084	21.167	-0,4%	1.173	891	31,6%
	05. 40% - 50%	99	434	-77,1%	35	234	-85,0%
	06. 50% - 60%	0	0	-	0	0	-
	07. meer dan 60%	9	0	2.168,3%	20	1	1.456,6%

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity, CVA RWA en ONCOA zijn niet inbegrepen.

* top 3/ top 5 landen / producttypes bepaald met cijfers van 2016 als referentie.

Bijkomende informatie - vervolg

Informatie over het kredietrisico van financiële instellingen

In onderstaande tabel wordt de READ en RWA (excl. CVA RWA) weergegeven, onderverdeeld per relevante factoren voor de exposure klasse "Institutions".

Institutions - credit risk disclosure in READ en RRWA							
In miljoenen EUR		READ			RRWA		
		2016	2015	Delta %	2016	2015	Delta %
Institutions	Totaal per rating	21.136	24.404	-13,4%	3.893	4.798	-18,9%
	Performant	21.135	24.402	-13,4%	3.891	4.797	-18,9%
	Niet-performant	1	2	-29,7%	2	1	82,8%
Institutions	Geografie/business units	21.136	24.404	-13,4%	3.893	4.798	-18,9%
	Afrika	1	193	-99,3%	1	255	-99,7%
	Amerika	1.196	1.365	-12,4%	112	174	-35,4%
	Azië	379	317	19,5%	78	89	-12,4%
	Australië	41	40	2,6%	1	3	-55,4%
	Europa	19.519	22.488	-13,2%	3.700	4.276	-13,5%
Institutions	Europa *	19.519	22.488	-13,2%	3.700	4.276	-13,5%
	1. België	8.678	8.009	8,4%	1.726	1.571	9,8%
	2. Nederland	5.461	6.923	-21,1%	1.264	1.320	-4,2%
	3. Frankrijk	1.383	1.605	-13,8%	151	246	-38,5%
	X. Rest van Europa	3.997	5.952	-32,9%	560	1.140	-50,9%
Institutions	Product type *	21.136	24.404	-13,4%	3.893	4.798	-18,9%
	1. Term Loans	7.773	7.597	2,3%	1.534	1.475	4,0%
	2. Bond Investments	3.968	4.309	-7,9%	324	393	-17,6%
	3. Money Market	4.421	4.596	-3,8%	770	658	17,0%
	4. Derivatives	2.836	5.342	-46,9%	891	1.378	-35,4%
	5. Revolving	1.492	1.984	-24,8%	259	717	-63,9%
	X. Andere	648	576	12,4%	116	177	-34,3%
Institutions	PD groeperingen	21.136	24.404	-13,4%	3.893	4.798	-18,9%
	01. <0,05%	8.734	7.971	9,6%	1.458	1.314	11,0%
	02. 0,05% - 0,5%	12.195	15.729	-22,5%	2.253	2.951	-23,6%
	03. 0,5% - 5%	177	637	-72,2%	142	448	-68,2%
	04. 5% - 10%	8	20	-57,0%	8	11	-29,0%
	05. 10% - 20%	19	42	-55,3%	28	64	-56,7%
	06. 20% - 50%	1	3	-49,0%	2	9	-80,8%
	07. meer dan 50%	1	2	-29,7%	2	1	82,8%
Institutions	LGD groeperingen	21.136	24.404	-13,4%	3.893	4.798	-18,9%
	01. <10%	4.064	4.128	-1,5%	175	236	-25,9%
	02. 10% - 20%	1.561	2.464	-36,7%	167	308	-45,7%
	03. 20% - 30%	198	857	-76,9%	39	211	-81,5%
	04. 30% - 40%	15.051	15.891	-5,3%	3.277	3.230	1,5%
	05. 40% - 50%	3	30	-88,9%	4	30	-86,6%
	06. 50% - 60%	125	631	-80,2%	84	384	-78,0%
	07. meer dan 60%	134	402	-66,7%	146	398	-63,4%

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity, CVA RWA en ONCOA zijn niet inbegrepen.

* top 3/ top 5 landen / producttypes bepaald met cijfers van 2016 als referentie.

Bijkomende informatie - vervolg

Informatie over het kredietrisico van bedrijven

In onderstaande tabel worden de READ en RWA (excl. CVA RWA) weergegeven, onderverdeeld per relevante factoren voor de exposure klasse "Corporates". De onderverdeling per sector voor deze tabel is gebaseerd op het NAICS-systeem (North American Industry Classification System).

Corporates - credit risk disclosure in READ en RRWA							
In miljoenen EUR							
		2016	2015	Delta %	2016	2015	Delta %
Corporates	Totaal per rating	67.765	58.910	15,0%	31.143	22.765	36,8%
	Performant	66.443	57.608	15,3%	29.865	21.786	37,1%
	Niet-performant	1.322	1.302	1,6%	1.278	979	30,6%
Corporates	Geografie/business units	67.765	58.910	15,0%	31.143	22.765	36,8%
	Afrika	939	613	53,3%	688	284	142,1%
	Amerika	4.412	3.344	31,9%	1.225	1.058	15,8%
	Azië	3.001	2.486	20,7%	1.049	702	49,6%
	Australië	83	130	-35,9%	47	102	-53,8%
	Europa	59.330	52.338	13,4%	28.133	20.620	36,4%
Corporates	Europa *	59.330	52.338	13,4%	28.133	20.620	36,4%
	1. België	36.118	33.701	7,2%	19.549	14.485	35,0%
	2. Zwitserland	6.286	4.903	28,2%	1.878	1.326	41,6%
	3. Luxemburg	4.848	4.639	4,5%	1.630	1.298	25,6%
	X. Rest van Europa	12.077	9.096	32,8%	5.076	3.511	44,6%
Corporates	Industrie type *	67.765	58.910	15,0%	31.143	22.765	36,8%
	1. Natuurlijke Grondstoffen	17.190	13.930	23,4%	6.325	4.500	40,6%
	2. Immobiliën	9.448	8.273	14,2%	4.875	3.365	44,8%
	3. Diensten	7.580	6.076	24,8%	4.408	2.544	73,3%
	4. Eten, Drank & Persoonlijke Zorg	5.429	6.247	-13,1%	2.514	2.426	3,6%
	5. Algemene Industrieën	4.515	4.104	10,0%	2.085	1.644	26,8%
	X. Andere	23.603	20.280	16,4%	10.936	8.285	32,0%
Corporates	PD groeperingen	67.765	58.910	15,0%	31.143	22.765	36,8%
	01. <0,05%	4.797	4.013	19,5%	540	467	15,8%
	02. 0,05% - 0,5%	38.238	34.701	10,2%	12.702	10.536	20,6%
	03. 0,5% - 5%	20.442	16.587	23,2%	13.298	8.655	53,6%
	04. 5% - 10%	1.400	1.139	22,9%	1.416	850	66,7%
	05. 10% - 20%	1.110	891	24,6%	1.334	1.014	31,5%
	06. 20% - 50%	456	278	64,0%	573	264	117,4%
	07. meer dan 50%	1.322	1.302	1,6%	1.278	979	30,6%
Corporates	LGD groeperingen	67.765	58.910	15,0%	31.143	22.765	36,8%
	01. <10%	12.937	11.042	17,2%	1.500	1.142	31,3%
	02. 10% - 20%	9.783	10.156	-3,7%	3.405	2.970	14,6%
	03. 20% - 30%	10.812	10.393	4,0%	4.710	3.458	36,2%
	04. 30% - 40%	21.607	17.268	25,1%	13.319	9.146	45,6%
	05. 40% - 50%	9.218	8.410	9,6%	5.019	4.367	14,9%
	06. 50% - 60%	1.494	499	199,7%	1.228	402	205,7%
	07. meer dan 60%	1.915	1.144	67,5%	1.962	1.280	53,2%

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity, CVA RWA en ONCOA zijn niet inbegrepen.

* top 3/ top 5 landen / sectortypes bepaald met cijfers van 2016 als referentie.

Bijkomende informatie - vervolg

Informatie over het kredietrisico voor retail

In onderstaande tabel worden de READ en RWA (excl. CVA RWA) weergegeven, onderverdeeld per relevante factoren voor de exposure klasse "Retail".

Retail * - credit risk disclosure in READ en RRWA							
In miljoenen EUR							
		2016	2015	Delta %	2016	2015	Delta %
Retail	Totaal per rating	46.289	45.179	2,5%	10.739	8.820	21,8%
	Performant	44.745	43.509	2,8%	8.467	6.562	29,0%
	Niet-performant	1.543	1.670	-7,6%	2.273	2.257	0,7%
Retail	Geografie/business units	46.289	45.179	2,5%	10.739	8.820	21,8%
	Afrika	41	45	-10,2%	8	10	-16,2%
	Amerika	45	37	21,1%	20	17	20,3%
	Azië	49	41	17,5%	9	10	-6,4%
	Australië	4	4	3,7%	1	1	5,6%
	Europa	46.151	45.052	2,4%	10.701	8.783	21,8%
Retail	Europa **	46.151	45.052	2,4%	10.701	8.783	21,8%
	1. België	42.922	42.061	2,0%	9.975	8.044	24,0%
	2. Luxemburg	2.447	2.223	10,1%	442	456	-3,1%
	3. Frankrijk	377	355	6,4%	162	166	-2,3%
	X. Rest van Europa	405	414	-2,0%	122	116	5,0%
Retail	Klanten Segment **	46.289	45.179	2,5%	10.739	8.820	21,8%
	1. Privé Personen	35.535	34.123	4,1%	7.539	5.996	25,7%
	2. Kleine en Middelgrote Ondernemingen	9.222	9.495	-2,9%	2.872	2.474	16,1%
	3. Privé Bankieren	1.365	1.362	0,2%	253	264	-4,2%
	X. Andere	167	200	-16,5%	75	85	-12,5%
Retail	PD groeperingen	46.289	45.179	2,5%	10.739	8.820	21,8%
	01. <0,05%	2.784	2.607	6,8%	161	45	254,3%
	02. 0,05% - 0,5%	25.757	25.284	1,9%	2.610	1.565	66,8%
	03. 0,5% - 5%	12.789	12.098	5,7%	3.622	2.973	21,9%
	04. 5% - 10%	1.148	1.300	-11,7%	589	637	-7,6%
	05. 10% - 20%	1.453	1.307	11,1%	924	761	21,3%
	06. 20% - 50%	753	693	8,7%	524	463	13,2%
	07. meer dan 50%	1.605	1.890	-15,1%	2.309	2.375	-2,8%
Retail	LGD groeperingen	46.289	45.179	2,5%	10.739	8.820	21,8%
	01. <10%	22.540	21.293	5,9%	2.966	1.779	66,8%
	02. 10% - 20%	16.717	16.163	3,4%	3.827	3.018	26,8%
	03. 20% - 30%	1.461	1.649	-11,4%	752	870	-13,5%
	04. 30% - 40%	511	575	-11,2%	263	272	-3,3%
	05. 40% - 50%	1.438	1.536	-6,4%	600	567	5,8%
	06. 50% - 60%	3.447	3.780	-8,8%	2.081	2.078	0,1%
	07. meer dan 60%	175	182	-4,0%	250	236	5,9%

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity, CVA RWA en ONCOA zijn niet inbegrepen.

* Retailklassen = residentiële hypotheek + overige retailklassen

** top 3 landen / consumentensegmenten bepaald met cijfers van 2016 als referentie.

De Advanced Internal Rating Based benadering (AIRB)

De AIRB-benadering telt vijf elementen die de CRR/CRD IV "op het risico gebaseerde benadering" aansturen voor het bepalen van de RWA. RWA maal de BIS-ratio van 8% resulteert in het regelgevend kapitaal. De elementen zijn: de CRR/CRD IV exposure klasse, Probability of Default (PD), Exposure At Default (EAD), Loss Given Default (LGD) en Maturity (M).

Probability of Default (PD): Het eerste element is de faalkans van de tegenpartij die de kredietwaardigheid van een tegenpartij meet in termen van waarschijnlijkheid om in wanbetaling te gaan. Het resultaat van deze berekening probeert de senior, niet-zekergestelde stand alone kredietwaardigheid van een organisatie te meten zonder rekening te houden met structurele elementen van de onderliggende transacties, zoals onderpand, prijsvorming of looptijd. Elke kredietnemer zou een rating moeten hebben die vertaald wordt in een PD.

Exposure at Default (EAD): Het tweede element is het uitstaand bedrag bij wanbetaling van de tegenpartij. Deze modellen zijn bedoeld om het uitstaand bedrag of de verplichting op het moment van wanbetaling in de toekomst te ramen. Aangezien men niet weet of een tegenpartij in wanbetaling zal gaan en ook het uitstaand bedrag op die datum niet gekend is, gebruikt ING een combinatie van statistische, deskundige en hybride modellen om de Exposure at Default te ramen. Met uitzondering van waarborgen en kredietbrieven, is de EAD altijd gelijk aan of hoger dan het uitstaande verbonden kredietrisico, in de veronderstelling dat tegenpartijen ertoe neigen om liquiditeit weg te halen uit beschikbare kredietmiddelen voordat financiële problemen duidelijk worden voor schuldeisers van de tegenpartij. De EAD is in hoofdzaak een functie van het type kredietfaciliteit (revolving, overdraft, termijnlending) dat aangeboden wordt aan de kredietnemer.

Loss Given Default (LGD): Het derde element is het verwachte verliespercentage. Deze modellen zijn bedoeld om het bedrag te ramen dat ING zal verliezen wanneer een in pand gegeven zekerheid in het kader van een verstrekte lening of financiële verplichting wordt vereffend of ook wanneer de onderneming als geheel wordt vereffend als onderdeel van een workout-proces. LGD-modellen zijn gebaseerd op onderpand, geraamde invorderingspercentages gelet op een ordentelijke vereffening en (in)directe kostprijs van vereffening. Voor financiële zekerheden gebruikt ING de Financial Collateral Comprehensive Method om matigingseffecten mogelijk te maken.

Maturity (M): Het vierde element is de looptijd van de onderliggende financiële verplichting. De reguleringen (CRR/CRD IV) begrenzen het looptijdelement op vijf jaar, ondanks het feit dat tal van verplichtingen hun faciliteiten uitbreiden tot langer dan vijf jaar.

Expected Loss (EL): Het verwacht verlies meet de waarde van de kredietverliezen die ING redelijkerwijs kan verwachten op haar portefeuille. In zijn basisvorm kan het verwacht verlies weergegeven worden als:

$$EL = PD * EAD * LGD$$

ING België moet een kapitaalbuffer in stand houden tegen onverwachte verliezen om zichzelf zo te beschermen tegen kredietverliezen die verbonden zijn aan ongewone marktgebeurtenissen die buiten de statistische normen vallen.

AIRB-modellen per exposure klasse

Binnen ING worden interne Basel-modellen gebruikt om de PD, EAD en LGD voor regelgevend en economisch kapitaal te bepalen. Over de hele bank heen heeft ING Bank ongeveer 90 modellen geïmplementeerd, waaronder verschillende submodellen voor specifieke portefeuilles. Een model kan toepasselijk zijn voor verschillende exposure klassen. In onderstaande tabel wordt het aantal PD-, EAD- en LGD-modellen per exposure klasse weergegeven.

Aantal AIRB rating modellen per exposure klasse			
	2016		
	PD modellen	EAD modellen	LGD modellen
Sovereigns	4	4	4
Institutions	6	9	9
Corporate	11	14	22
Retail (hypothecaire leningen)	1	3	8
Retail (overige)	8	10	17
Securitisations	2	4	3
TOTAAL *	12	23	30

* Aangezien hetzelfde model gebruikt kan worden in verschillende exposure klassen, is het totaal niet gelijk aan de som van de individuele exposure klassen

Bijkomende informatie - vervolg

Aantal AIRB rating modellen per exposure klasse			
	2015		
	PD modellen	EAD modellen	LGD modellen
Sovereigns	4	4	4
Institutions	8	9	9
Corporate	9	10	18
Retail (hypothecaire leningen)	1	3	8
Retail (overige)	8	10	17
Securitisatie	2	4	3
TOTAAL *	13	23	30

* Aangezien hetzelfde model gebruikt kan worden in verschillende exposure klassen, is het totaal niet gelijk aan de som van de individuele exposure klassen

AIRB krediet exposure per ratingmodel

In onderstaande tabel wordt de AIRB-portefeuille per exposure klasse en de onderliggende ratingmodellen weergegeven.

Exposures (READ) per AIRB rating model per exposure klasse ¹			
		2016	2015
Sovereigns	Government Central	10.206	12.161
	Government Implied	7.684	7.271
	Government Local	3.789	2.773
	Other	389	390
Institutions	Bank Commercial	8.142	11.358
	Government Local	8.544	8.038
	Bank Implied	3.522	3.442
	Other	898	1.553
Corporate	SME Belgium	24.985	22.368
	Corporates Large	17.846	15.438
	Corporate TCF	10.026	8.204
	Other	13.751	11.914
Retail (hypothecaire leningen)	Private Individuals Belgium	18.183	17.510
	Record Bank Consumer	12.182	11.523
	Private Individuals Luxembourg	2.014	1.713
	Other	16	13
Retail (overige)	Private Individuals Belgium	7.396	7.426
	SME Belgium	3.455	3.891
	Record Bank Consumer	2.081	2.101
	Other	725	745
Securitisatie	Securitisatie Combined	813	1.017
	Finance Companies	421	627
	Securitisatie (Standard & Poor's leading)	567	408
	Other	870	1.074
TOTAAL		158.504	152.958

¹ Impliciete ratings zijn risicoratings die afgeleid zijn van een andere organisatie (meestal, maar niet altijd, van dezelfde Legal of Economic One Obligor Group, die waarvoor het gepaste ratingmodel werd gebruikt) maar die niet rechtstreeks gegeven worden.

Bijkomende informatie - vervolg

AIRB krediet exposure per intern ratingniveau

In onderstaande tabel wordt de AIRB-portefeuille per intern ratingniveau weergegeven. Onder de CRR/CRD IV-regels worden de nominale exposures gewogen om de RWA te bepalen (en het regelgevend kapitaal) van een portefeuille overeenkomstig een "op het risico gebaseerde benadering". Deze benadering schrijft voor dat minder kapitaal vereist is voor kredieten die een goede rating hebben, terwijl geleidelijk meer kapitaal vereist is naarmate het risico (de rating) van een debiteur verslechtert. Dit effect kan ertoe leiden dat de RWA stijgt of daalt samen met de migratie van de risicoringering zonder dat dit een betekenisvolle wijziging inhoudt van de omvang van de onderliggende financiële activa in termen van financiële boekhouding. Als dusdanig worden ratingmigraties van nabij opgevolgd binnen ING.

Exposure (READ) per interne rating categorie en bijhorende PD, LGD en RWA - 2016												
In miljoenen EUR												
Interne rating categorie	PD min	PD max	READ	Gemiddelde RPD	Aantal schuldenaren	Gemiddelde RLGD	Gemiddelde maturiteit	RWA	Risicogewicht	REL	Externe rating equivalent	
01. Performant												
1	0,01%	0,01%	6.106	0,01%	28	30,05%	24,63	124	0,02	0	AAA	
2	0,02%	0,02%	956	0,03%	25	29,16%	50,33	130	0,14	0	AA+	
3	0,03%	0,03%	18.485	0,03%	67.709	31,70%	26,59	1.216	0,07	1	AA	
4	0,04%	0,04%	11.534	0,04%	71.901	23,98%	51,16	1.649	0,14	1	AA-	
5	0,05%	0,06%	10.408	0,05%	31.202	30,50%	32,91	1.886	0,18	2	A+	
6	0,06%	0,08%	3.105	0,06%	12.311	22,69%	32,76	401	0,13	0	A	
7	0,09%	0,11%	10.129	0,10%	119.229	22,77%	47,49	1.662	0,16	2	A-	
8	0,13%	0,16%	13.908	0,14%	134.599	19,94%	46,55	2.290	0,16	4	BBB+	
9	0,18%	0,22%	10.647	0,21%	113.246	25,54%	34,73	2.722	0,26	6	BBB	
10	0,29%	0,36%	14.455	0,31%	109.244	22,81%	38,42	3.712	0,26	10	BBB-	
11	0,44%	0,56%	16.299	0,46%	137.818	21,93%	41,39	5.076	0,31	16	BB+	
12	0,59%	0,95%	11.545	0,81%	98.502	24,01%	39,49	5.038	0,44	22	BB	
13	1,09%	1,71%	9.304	1,41%	135.289	21,64%	36,94	4.288	0,46	28	BB-	
14	1,90%	3,07%	5.918	2,54%	73.716	20,88%	40,66	3.427	0,58	31	B+	
15	3,85%	5,38%	4.635	4,49%	50.109	24,73%	40,45	3.744	0,81	52	B	
16	6,11%	11,04%	2.507	8,61%	42.567	20,72%	42,02	1.980	0,79	45	B-	
17	15,12%	18,92%	1.883	15,98%	26.051	18,84%	41,04	1.804	0,96	56	CCC	
18	23,86%	28,82%	672	25,09%	8.734	16,95%	47,49	632	0,94	28	CC	
19	33,68%	52,61%	598	41,22%	10.059	16,70%	45,40	503	0,84	42	C	
02. Niet-performant												
20	100,00%	100,00%	1.834	100,00%	16.451	17,08%	44,48	2.397	1,31	248	Default	
21	100,00%	100,00%	552	100,00%	6.855	26,67%	30,69	702	1,27	131	Default	
22	100,00%	100,00%	352	100,00%	1.109	30,58%	20,99	262	0,74	191	Default	
TOTAAL			155.833	2,86%	1.229.193	24,45%	38,69	45.642	0,29	916		

Omvat enkel de AIRB-portefeuille; effectiseringen, CVA RWA, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

De Probability of Default (PD) ratingmodellen van ING zijn gebaseerd op een schaal van 1 tot 22, die overeenstemt met dezelfde ratingniveaus die worden toegekend door externe ratingbureaus. Risicoringeringen (PD) voor inbare leningen (1 - 19) worden bij ING berekend met behulp van door de regulator goedgekeurde modellen. Risicoringeringen voor onbare leningen (20-22) worden bepaald op basis van een door de Global of Regional Restructuring Unit goedgekeurde discretionaire methode. Globaal genomen zijn de risicowegingen van de portefeuille van ING België een mengeling van lage risicogewichten voor Sovereigns en residentiële hypotheeken, gecombineerd met hogere risicogewichten voor bedrijven en effectiseringen. Hypotheeken genieten over het algemeen van ruime (over)garantiestelling.

Sinds oktober 2015 worden de PD-waarden van de ING Masterscale aangepast waarbij zowel interne als externe wanbetalingsgegevens gebruikt worden die de periode van 1981 tot 2013 bestrijken. Er worden externe gegevens van Standard & Poor's gebruikt. De interne wanbetalingservaring wordt weerspiegeld met het oog op het beter inpassen van de portefeuilles van ING in vergelijking met de vooral uit de VS afkomstige gegevens van Standard & Poor's.

Bijkomende informatie - vervolg

Openbaarmakingen van modelresultaten

In de volgende tabel worden de PD, LGD, READ, RWA en RWA-dichtheid per exposure klasse weergegeven.

Model benaderingen per exposure klasse voor de AIRB portfolio							
In miljoenen EUR	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Totaal 2016	Totaal 2015
Gemiddelde RPD	0,04%	0,10%	3,28%	4,49%	5,71%	2,86%	2,94%
Gemiddelde RLGD	29,61%	27,13%	28,23%	10,48%	26,67%	24,45%	24,41%
READ	22.067	21.107	66.608	32.395	13.657	155.833	149.990
RWA	1.271	3.887	29.998	6.124	4.363	45.642	35.707
RWA dichtheid (RWA/READ)	5,76%	18,42%	45,04%	18,90%	31,94%	29,29%	23,81%

Omvat enkel de AIRB-portefeuille; effectiseringen, CVA RWA, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Gestandaardiseerde benadering

Een subset van de portefeuille van ING België wordt verwerkt via de gestandaardiseerde benadering. De SA-benadering past vaste risicogewichten toe op elke exposure klasse, onderverdeeld in kredietkwaliteitsstappen (op basis van externe ratings) zoals voorgeschreven wordt door de Capital Requirement Directive (CRD). De SA-benadering is de minst gesofisticeerde van de CRR/CRD IV-methodes en is niet zo risicogevoelig als de op het risico gebaseerde AIRB-benadering.

Exposure voor en na risicomatiging voor de SA-portefeuille

In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de matiging van het kredietrisico (CRM) binnen de SA-portefeuille wordt verdeeld over de exposure klassen. Er zijn twee belangrijke methodes om het kredietrisico te verlagen of te matigen: i) door het verlagen van het kredietrisico door middel van het aanvaarden van financiële activa die als zekerheid in pand worden gegeven of ii) het matigen of verschuiven van kredietrisico's naar een groep met een lager risicogewicht door het aanvaarden van waarborgen van niet-verbonden derden. ING gebruikt beide methodes om rekening te houden met de CRM-effecten. Voor financiële zekerheden gebruikt ING de Financial Collateral Comprehensive Method om matigingseffecten mogelijk te maken.

Exposures en RWA voor en na risico mitigatie en conversie factoren						
In miljoenen EUR	Exposures voor CCF en CRM [a]		CRM en CCF effecten op exposures [b]		RWA & RWA dichtheid	
	Balans	Buitenbalans	Balans	Buitenbalans	RWA [c]	RWA dichtheid [c/(a-b)]
Regionale besturen en lokale overheden	4	1	-0	-0	1	16,45%
Institutions	26	0	4	0	6	26,91%
Corporates	1.088	146	-5	-73	1.143	87,15%
Retail	109	1	-0	-0	63	57,06%
Gewaarborgd door hypotheke	0	0	-0	0	0	41,69%
Exposures in default	142	1	-13	-0	192	122,99%
TOTAAL 2016	1.368	148	-15	-74	1.405	87,52%
Totaal 2015	1.142	302	-40	-147	1.184	72,60%

Risicogewichten per exposure klasse

In onderstaande tabel wordt meer inzicht gegeven in hoe de SA-portefeuille per exposure klasse wordt onderverdeeld in de reglementaire risicogewogen buckets.

Exposures per risico gewicht categorie per exposure klasse										
SA exposure klasse	0%	10%	20%	35%	50%	75%	100%	150%	Diversen	Totaal
Regionale besturen en lokale overheden			4							4
Institutions			30							30
Corporates							1.156			1.156
Retail						110				110
Gewaarborgd door hypotheke				0			0			0
Exposures in default							2	127		129
TOTAAL 2016			34	0		110	1.158	127		1.428
Totaal 2015			11	3	141	1.098	3			1.257

Merk op dat de Bank of International Settlements (BIS) een onderverdeling per exposure klasse vereist in deze tabel die verschilt van de exposure klassen van ING Bank zoals die wordt weergegeven in vorige tabellen.

Bijkomende informatie - vervolg

Exposure per sector en geografische regio

ING gebruikt een vaak gebruikte methode voor het in categorieën onderbrengen van sectoren die gebaseerd is op het NAICS-systeem (North American Industry Classification System). Deze methode heeft meer dan 1.500 gedetailleerde sectoromschrijvingen die samengeteld zijn in 22 sectorklassen op het hoogste niveau.

Onderstaande tabellen geven de exposure per NAICS-sector en per belangrijkste geografische regio voor de totale portefeuille, voor de SME portefeuilles en voor in wanbetaling gegane portefeuilles.

Totale portefeuille

Totale exposure (READ) per industrie								
In miljoenen EUR	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Securisation	Totaal 2016	Totaal 2015
1. Privé Personen	0	0	113	19.878	2.753	0	22.744	21.923
2. Natuurlijke Grondstoffen	0	0	17.190	19	54	0	17.263	14.042
3. Diensten	104	424	7.580	5.501	2.767	0	16.375	14.504
4. Commerciële Banken	399	11.456	815	58	8	0	12.736	14.298
5. Centrale Overheden	10.653	45	0	305	43	0	11.047	13.029
6. Immobiliën	44	186	9.448	46	589	0	10.313	9.283
7. Lagere Overheidsadministratie	2.684	5.727	0	611	98	0	9.120	7.878
8. Algemene Industrieën	0	2	4.515	3.485	908	0	8.911	8.468
9. Centrale Banken	7.490	0	0	2	0	0	7.492	6.863
10. Eten, Drink & Persoonlijke Zorg	0	1	5.429	355	971	0	6.755	7.586
11. Financiële Instituties met uitz van Banken	0	1.035	2.506	111	171	2.671	6.493	8.123
12. Gezondheid, Chemische & Farma Industrie	536	1.250	3.534	334	683	0	6.336	5.088
13. Bouwondernemers & Aannemers	25	105	4.470	310	1.019	0	5.929	5.547
14. Transport & Logistiek	0	3	4.112	206	261	0	4.582	4.609
X. Andere	137	903	8.053	1.174	3.568	0	13.834	12.975
TOTAAL	22.071	21.136	67.765	32.395	13.894	2.671	159.932	154.215

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Totale exposure (READ) per geografisch gebied								
In miljoenen EUR	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Securisation	Totaal 2016	Totaal 2015
1. België	13.480	8.678	36.118	30.068	12.854	0	101.198	97.038
2. Luxemburg	2.025	657	4.848	1.755	692	36	10.013	9.351
3. Nederland	793	5.461	2.404	65	24	1.382	10.128	11.583
X. Rest van Europa	5.714	4.722	15.959	414	280	815	27.906	27.122
1. Amerika	0	1.196	4.412	26	18	438	6.090	5.252
2. Azië	39	379	3.001	40	9	0	3.468	2.844
Y. Rest van de wereld	20	43	1.022	27	17	0	1.129	1.025
TOTAAL	22.071	21.136	67.765	32.395	13.894	2.671	159.932	154.215

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Bijkomende informatie - vervolg

SME exposure klassen

De SME exposure klassen omvatten ondernemingen die ondergebracht zijn in de categorieën "Corporate" of "Retail", waarbij de totaal jaarlijkse omzet voor de geconsolideerde groep waarvan de firma deel uitmaakt, lager is dan € 50 miljoen.

KMO Exposure (READ) per industrie					
In miljoenen EUR	Corporate	Retail	Hypothecaire leningen	Totaal 2016	Totaal 2015
1. Privé Personen	39	43	243	325	301
2. Natuurlijke Grondstoffen	438	24	25	488	610
3. Diensten	2.951	777	1.370	5.098	5.501
4. Commerciële Banken	0	1	2	3	2
5. Centrale Overheden	0	1	1	2	2
6. Immobiliën	3.958	116	468	4.542	5.271
7. Lagere Overheidsadministratie	0	1	2	3	3
8. Algemene Industrieën	1.265	166	204	1.635	1.854
9. Centrale Banken	0	0	0	0	0
10. Eten, Drank & Persoonlijke Zorg	1.056	321	592	1.969	2.254
11. Financiële Instuties met uitz van Banken	266	78	79	424	543
12. Gezondheid, Chemische & Farma Industrie	715	232	410	1.357	1.650
13. Bouwondernemers & Aannemers	2.242	396	586	3.225	3.365
14. Transport & Logistiek	708	106	126	940	1.030
X. Andere	2.543	860	2.573	5.976	6.261
TOTAAL	16.182	3.124	6.680	25.986	28.648

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

KMO Eposure (READ) per geografisch gebied					
In miljoenen EUR	Corporate	Retail	Hypothecaire leningen	Totaal 2016	Totaal 2015
1. België	15.750	2.965	6.428	25.143	27.700
2. Luxemburg	110	129	149	388	382
3. Nederland	75	6	6	86	70
X. Rest van Europa	180	19	82	281	357
1. Amerika	1	2	12	14	14
2. Azië	40	0	1	42	29
Y. Rest van de wereld	26	3	3	32	97
TOTAAL	16.182	3.124	6.680	25.986	28.648

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Bijkomende informatie - vervolg

Niet-renderend

Niet-performante exposure (READ) per industrie							
In miljoenen EUR	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Totaal 2016	Totaal 2015
1. Private Individuals				424	185	609	635
2. Diensten			222	183	64	469	439
3. Algemene Industrieën			128	185	33	346	367
4. Bouwondernemers & Aannemers			217	13	68	298	315
5. Immobiliën			231	1	29	261	297
6. Detailhandel			95	56	46	197	170
7. Eten, Drank & Persoonlijke Zorg			114	14	51	179	189
8. Natuurlijke Grondstoffen			128	0	2	130	127
9. Transport & Logistiek		0	45	15	24	84	95
10. Gezondheid, Chemische & Farma Industrie			45	10	9	64	69
11. Onbekend			8		50	58	69
12. Automobiëlandustrie			32	4	10	46	53
13. Media			25	3	9	37	44
14. Lagere Overheidsadministratie		0		29	1	30	29
X. Andere	0	1	32	11	16	60	75
TOTAAL	0	1	1.322	947	596	2.867	2.974

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Niet-performante exposure (READ) per geografisch gebied							
In miljoenen EUR	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Totaal 2016	Totaal 2015
1. België	0	1	1.149	887	567	2.605	2.675
2. Frankrijk		0	21	25	13	59	56
3. Luxemburg		0	23	8	10	40	59
X. Rest van Europa			6	25	4	35	55
1. Afrika			88	1	1	89	86
2. Amerika			36	1	1	38	41
Y. Rest van de wereld				1	0	1	2
TOTAAL	0	1	1.322	947	596	2.867	2.974

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Vervallen leningen

De berekening van het "aantal dagen te laat" verschilt afhankelijk van het exposure type. ING België beschouwt vervallen leningen als leningen waarbij de betaling van interesten of hoofdsom meer dan één dag te laat is op de rapporteringsdatum (meestal maandelijks). Het aantal dagen te laat is gebaseerd op het aantal te late betalingen. Een aantal "maanden te laat" voor elke lening, zijnde het totaal achterstallige bedrag in hoofdsom (bijgevolg inclusief kapitaal en normale maandelijke interesten maar exclusief achterstallighedsinteresten en -vergoedingen) gedeeld door het bedrag van de huidige maandaaflossing. Voor rekeningen en kaarten wordt het aantal dagen te laat echter berekend als het effectief aantal dagen achterstand. Deze methode wordt momenteel herzien in afwachting van IFRS 9.

Bijkomende informatie - vervolg

De onderstaande tabel is gebaseerd op het land van verblijf van de debiteur en op de credit risk outstandings. Credit risk outstandings omvatten bedragen die zowel verband houden met zowel balans als buitenbalansproducten, maar daarin zijn bedragen niet opgenomen die verband houden met ongebruikte limieten.

Vervallen maar niet niet-performante consumenten leningen per geografisch gebied (gebaseerd op outstandings)							
In EUR millions	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Totaal 2016	Totaal 2016
1. België			2	901	546	1.449	1.729
2. Luxemburg				1	52	53	54
3. Frankrijk				16	1	17	20
X. Rest van Europa				4	1	5	5
1. Azië				0	0	0	0
2. Afrika				0	0	0	0
Y. Rest van de wereld				1	0	1	1
TOTAAL	0	0	2	923	600	1.525	1.810

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Ouderdomsanalyse

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ouderdom van de consumentenblootstellingen en omvat zowel de renderende als de niet-renderende portefeuille. Alle blootstellingen die niet vervallen zijn, werden niet inbegrepen. De bucket 0 - 3 maanden omvat vooral de renderende blootstellingen.

Ouderdomsanalyse van vervallen consumenten exposures						
In miljoenen EUR	0-3 maanden *	> 3-6 maanden	> 6-9 maanden	> 9-12 maanden	> 12-24 maanden	> 24 maanden
Hypothecaire leningen	1.300	89	37	25	44	183
Overige retail	702	29	17	12	21	51
Corporate	3	0	0	0	0	0
TOTAAL 2016	2.005	118	54	37	65	234

De "corporate" portefeuille is niet inbegrepen, omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

* excl. 0 dagen

Counterparty kredietrisico

De belangrijkste activiteiten die vallen onder het counterparty kredietrisico zijn derivaten, tradingtransacties en financiering van effecten. Als onderdeel van deze activiteiten sluit ING België masterovereenkomsten af zoals ISDA-masterovereenkomsten en Global Master Repurchase Agreements (GMRA's). Overeenkomstig de voorwaarden die opgenomen zijn in de delen betreffende minimale drempelbedragen en minimale transferbedragen van de Credit Support Annexes (CSA's) of andere gelijkaardige clausules, kunnen zowel ING België als haar tegenpartijen overeenkomen om bijkomende zekerheid aan elkaar in pand te geven in geval de rating van een van de partijen wordt verlaagd door een van de gevestigde ratingbureaus. ING heeft vastgesteld dat onder de huidige marktomstandigheden een ratingverlaging met één "notch" slechts een beperkte impact zou hebben op het bedrag van extra zekerheid die ING in pand zou moeten geven overeenkomstig deze overeenkomsten. Het effectieve bedrag dat ING België in de toekomst in pand zou moeten geven, kan echter verschillen afhankelijk van de portefeuillesamenstelling van ING België van zowel derivaten als effecten die in pand zijn gegeven voor financieringstransacties van effecten, marktomstandigheden, het aantal notches waarmee de rating werd verlaagd alsook de voorwaarden van toekomstige CSA's of andere gelijkaardige overeenkomsten die worden afgesloten.

CVA risico

Bazel III introduceerde een bijkomende regelgevende kapitaalvereiste voor wezenlijke stijgingen van de CVA, de marktprijs van het kredietrisico van derivaten. Meer specifiek als de kredietrisicospreads van tegenpartijen van ING België stijgen, zal ook de CVA stijgen en zal ING België een verlies lijden. ING België volgt de gestandaardiseerde benadering voor de berekening van de kapitaalvereiste om het CVA-risico (CVA-kapitaal) af te dekken overeenkomstig de CRR/CRD IV. Het toepassingsgebied van de producten en tegenpartijen waarop het CVA-geïnvesteed vermogen wordt toegepast volgt ook deze reguleringen. De belangrijkste factoren voor de berekening van CVA-kapitaal volgens de gestandaardiseerde benadering zijn de CVA exposure, het risicogewicht van de CVA en de looptijd. De CVA exposure is gelijkaardig aan de READ, maar omvat zekerheden die worden aangehouden overeenkomstig zekerheidsovereenkomsten. Het risicogewicht van de CVA wordt voorgeschreven in de regelgeving en hangt rechtstreeks af van de risicoring van de tegenpartij. De looptijd is gelijkaardig aan de looptijd die gebruikt wordt voor de berekening van het wanbetalingsrisico van de tegenpartij, maar in tegenstelling tot het gebruik ervan daar is deze niet begrensd tot 5 jaar.

Bijkomende informatie - vervolg

Om de CVA vergelijkbaar te maken met de krediet-RWA, gebruiken we in onderstaande tabel het concept van "CVA RWA", dat het product is van de CVA-kapitaalvereiste met 12,5.

CVA Risico				
In miljoenen EUR				
Derivatives Product Categorieën	2016			
	CVA Exposure	Gemiddeld CVA Risico Gewicht	Gemiddelde Maturiteit	CVA RWA
Interest Rate Derivatives	1.484	0,80%	5.7	1.304
Equity Derivative	381	0,93%	4.6	294
FX Derivative	116	0,82%	4.2	78
Commodity Derivative	25	0,80%	4.6	18
Inflation Linked Derivatives	6	0,81%	5.3	5
Fixed Income Derivative	2	0,80%	10.5	2
Credit Derivative	1	0,88%	6.0	1
TOTAAL 2016	2.014	0,83%	5.2	1.702
Totaal 2015	2.985	0,83%	5.2	2.034

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Derivaten per producttype

De onderstaande tabel is gebaseerd op de market-to-market (MtM) plus (regelgevende) add-on methode die gebruikt wordt voor het berekenen van de CRR/CRD IV RWA voor het bepalen van de bruto exposures. Dit betekent dat het hieronder weergegeven READ-cijfer beduidend lager ligt dan het notionele bedrag. De market-to-market plus (regelgevende) add-on wordt dagelijks herberekend om zowel wijzigingen in de markten als in de portefeuillesamenstelling te weerspiegelen. De Current Exposure Method (de methode om de READ te berekenen), samen met de andere bouwstenen (PD, LGD en looptijd) laten ING België toe om een groot deel van haar derivatenblootstellingen onder te brengen onder de AIRB-benadering.

Derivatives per product type in READ							
In miljoenen EUR							
Derivatives Product Categorieën	2016						Totaal 2015
	Sovereigns	Institutions	Corporate	Hypothecaire leningen	Retail (overige)	Totaal	
Interest Rate Derivatives	351	2.272	812		1	3.437	5.056
Equity Derivative	3	412	256		9	680	751
FX Derivative	9	122	336		1	468	1.021
Commodity Derivative	4	21	220		0	245	182
Inflation Linked Derivatives	0	6	0			6	5
Fixed Income Derivative		2				2	3
Credit Derivative		1				1	0
Exchange Traded						0	736
TOTAAL	368	2.836	1.624	0	11	4.838	7.755

Omvat zowel AIRB- als SA-portefeuilles; effectiseringen, equity en ONCOA zijn niet inbegrepen.

Toereikendheid kapitaal - Marktrisico

Algemeen

Economisch Kapitaal betreffende marktrisico is het Economisch Kapitaal nodig om onverwachte waardeverminderingen te weerstaan ten gevolge van veranderingen in risicomodellen of in marktvariabelen zoals interestvoeten, aandelenprijzen, wisselkoersen, vastgoedprijzen en volatiliteit binnen deze koersen en prijzen. Binnen de context van marktrisico wordt het Economisch Kapitaal berekend voor instrumenten in zowel handelsportefeuilles als in niet-handelsportefeuilles.

Waardering

Economisch Kapitaal betreffende marktrisico wordt berekend op basis van intern ontwikkelde methoden met een betrouwbaarheidsinterval van 99.95% en een tijdshorizon van 1 jaar, die zowel extreme gebeurtenissen als ING's rating bevatten. Economisch Kapitaal betreffende marktrisico voor instrumenten in niet-handelsportefeuilles wordt berekend voor elk type risico, terwijl het voor instrumenten in handelsportefeuilles wordt berekend op het niveau van de hele portefeuille. De berekeningen voor Economisch Kapitaal betreffende marktrisico omvatten het wisselkoersrisico, het risico van prijsveranderingen voor aandelen, het interestrisico en het vastgoedrisico.

Bijkomende informatie - vervolg

Voor de directe marktrisico's wordt de huidige Value at Risk (VaR) (gemeten met een betrouwbaarheidsinterval van 99% en een aanhoudperiode van 1 dag) genomen als beginpunt bij de berekening van het Economisch Kapitaal betreffende marktrisico. Om te komen tot dit Economisch Kapitaal betreffende marktrisico gebruikt ING een model, gebaseerd op simulaties, dat geijkt wordt volgens het vereiste betrouwbaarheidsinterval en verschillende andere factoren waaronder het voorkomen van grote marktbevingen en de tussenkomst van het management. Economisch Kapitaal betreffende marktrisico wordt voor de grote niet-handelsportefeuilles berekend voor in contracten besloten optierisico's (bijvoorbeeld de vervroegde terugbetalingsoptie bij hypothecaire leningen).

Het modelrisico wordt berekend door de onderliggende veronderstellingen tot het uiterste te testen in de modellen voor gedragsgebonden activa/passiva. Bv voor het model toegepast voor hypotheekportefeuilles hangt de kwaliteit van de afdekking af van veronderstellingen betreffende vervroegde terugbetalingen. Indien deze veronderstellingen fout zijn kan de financiering ofwel op te lange ofwel op te korte termijn zijn.

Gelijkaardig met het bovenstaande, wordt het Economisch Kapitaal voor het modelrisico gebaseerd op een 99% betrouwbaarheidsinterval voor de afwijking op de voorafbetalingen en op een 99% betrouwbaarheidsinterval voor ongunstige rentebewegingen. Er wordt veronderstelt dat de combinatie van deze twee betrouwbaarheidsintervallen resulteert in een globaal 99.95% betrouwbaarheidsinterval voor de verandering van de waarde van de hypothecaire leningen als gevolg van een fout in het model voor vervroegde terugbetalingen. Het modelrisico voor de vervroegde terugbetaling van hypothecaire kredieten en het modelrisico voor deposito's van klanten zonder termijn maken deel uit van de bedrijfsrisico-categorie.

Het vastgoed waarvan ING eigenaar is en dat niet beheerd wordt door ING Real Estate wordt vastgoed voor eigen gebruik genoemd. Het Economisch Kapitaal voor dit vastgoed voor eigen gebruik is opgenomen in het marktrisico. Bij de aggregatie van de verschillende bedragen voor Economisch Kapitaal betreffende marktrisico voor de verschillende types van risico's, wordt rekening gehouden met positieve effecten van diversificatie aangezien niet wordt verwacht dat alle extreme marktomstandigheden zich op hetzelfde moment zullen voordoen. De aard van Economisch Kapitaal betreffende marktrisico, de impact van extreme variaties metend met een betrouwbaarheidsinterval van 99.95%, is soms moeilijk statistisch te bewijzen op basis van de beschikbare, historische data. De cijfers voor Economisch Kapitaal gepubliceerd door ING België zijn de beste mogelijke schatting gebaseerd op de beschikbare data en de meningen van experts.

Toereikendheid kapitaal - Operationeel risico

Hoewel het operationele risico kan beperkt worden door middel van sterke interne controles hebben vele incidenten desalniettemin nog een substantiële impact op de resultatenrekening van financiële instellingen. Net zoals voor andere risicodomeinen, wordt er voor "operational risk" reglementair en economisch kapitaal berekend en aangehouden.

ING heeft gekozen voor de "Advanced Measurement Approach (AMA)" voor het berekenen van het reglementair en economisch operationeel risico kapitaal, AMA 2.0 model genaamd.

Het objectief van het model is om passende risicoparameters te bepalen voor een "Unit of Measurement (UoM)". Een risico refereert naar een set van "frequency" en "severity" distributiefuncties. Bij het modelleren van een risico wordt er een onderscheid gemaakt tussen "body risk" en "tail risk". Het raakpunt tussen de "body" en "tail" wordt "tail threshold" genoemd. De "body risk" vertegenwoordigt de "high frequency - low severity" incidenten in tegenstelling tot de "tail risk" die de "low frequency - high severity" incidenten weerspiegelt.

Bijkomende informatie - vervolg

Door het gebrek aan voldoende interne "loss data" (ILD) is het moeilijk om de "tail severity" te modelleren. Daarom worden er andere data gebruikt die meer van toepassing zijn voor de "tail". Externe data (ELD/ORX) en scenario's (SA) zijn twee beschikbare alternatieven. In het model worden beide data sets complementair gebruikt.

Kapitaalvereisten				
In miljoenen EUR	2016		2015	
	Gereguleerd Kapitaal	Risicogewogen Activa	Gereguleerd Kapitaal	Risicogewogen Activa
	CRR/CRDIV volgens 2015 regels		CRR/CRDIV volgens 2014 regels	
Kredietrisico				
Standaardbenadering (SA) categorieën van risicoposities met uitsluiting van effectiseringsposities	112,4	1.404,8	94,7	1.184,1
Interne rentebenederingen (IRB) waarbij eigen ramingen van het verlies bij wanbetaling en/of omrekeningsfactoren worden gebruikt				
- Centrale overheden en centrale banken	27,9	348,4	39,7	496,1
- Institutionelen	302,0	3.774,5	384,5	4.806,6
- Ondernemingen	2.400,4	30.005,4	1.743,8	21.797,5
- Residential mortgages	626,4	7.829,7	469,8	5.871,9
- Other Retail	212,5	2.656,6	219,6	2.745,0
Total portfolios subject to AIRB approach	3.569,2	44.614,6	2.857,4	35.717,1
Risico van aanpassing van kredietwaardering	136,1	1.701,6	162,7	2.034,3
Effectiseringsposities IRB	28,2	352,5	37,3	466,2
Aandelen IRB	21,0	263,0	27,7	346,8
Andere risicoposities dan kredietverplichtingen	272,0	3.400,4	494,9	6.185,8
Andere landgebonden eigenvermogensvereisten	73,8	922,5	203,0	2.538,0
Totaal Kredietrisico	4.212,8	52.659,4	3.877,8	48.472,3
Marktrisico				
Internal models approach - trading book	13,3	166,1	175,2	2.190,3
Total Marktrisico	13,3	166,1	175,2	2.190,3
Operationele risico's				
Geavanceerd meetingsmodel	473,5	5.918,8	533,8	6.672,7
Totaal Operationele risico's	473,5	5.918,8	533,8	6.672,7
Totale Basel III vereisten voor eigen vermogen	4.699,5	58.744,3	4.586,8	57.335,3
Basel I floor¹	6.577,1	82.213,8	6.262,1	78.276,7

¹ De floor is 80% van het gereguleerd kapitaal Basel I

ING Belgium nv
Marnixlaan 24
B-1000 Brussel
België

www.ing.be

Rechtspersonenregister nr 0403 200 393

